

Møte onsdag den 6. oktober kl. 10

President: Gunnar Breimo

Dagsorden (nr. 2):

1. Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om vidaregåande opplæring (Innst. S. nr. 246 (1998-99), jf. St.meld. nr. 32 (1998-99))
2. Interpellasjon fra representanten Rolf Reikvam til kirke-, utdannings- og forskningsministeren:

«For å bli godkjent som privatskole med rett til tilskudd etter privatskoleloven skal skolen ha undervisningsplaner godkjent av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Departementet har nå godkjent flere skoler som bygger på et amerikansk-inspirert pedagogisk system som kalles ACE. Systemet bryter grunnleggende med den pedagogiske tenkning som er nedfelt i læreplanene – generell del og i fagplanene. I fagplanene er det presisert at opplæringen skal fremme det meningsseekende, det skapende, det arbeidende, det allmenndannende, det samarbeidende og det miljøbevisste menneske. Skolen skal dessuten legge til grunn vitenskapelig arbeidsmåte som forutsetter øvelse i vitenskapelig forståelse og arbeidsmåte.

Kan statsråden forsvare tilskudd til skoler som bryter så grunnleggende med idégrunnlaget som den offentlige enhetsskolen skal bygge på, og vil statsråden vurdere godkjenningen på nytt?»

3. Referat

Presidenten: Følgende innkalte vararepresentanter har tatt sete:

For Buskerud fylke: Frank Willy *Larsen*

For Møre og Romsdal fylke: Ottar *Kaldhol*

For Rogaland fylke: Bent *Høie*

For Vestfold fylke: Knut *Anvik*

Det foreligger følgende permisjonssøknader:

- fra den norske gruppe av Den Interparlamentariske Union til den 102. Interparlamentariske Konferanse i Berlin, undertegnet av delegasjonens leder, stortingsrepresentant Oddbjørg Ausdal *Starrfelt*, om permisjon i tiden fra og med 12. oktober til og med 14. oktober for representantene Karin *Andersen*, Aud *Gaundal*, Ola D. *Gløtvold*, Bjarne Håkon *Hanssen*, Sverre J. *Hoddevik*, Ola T. *Lånke*, Jørn L. *Stang* og Oddbjørg Ausdal *Starrfelt*
- fra representantene Kjell *Engebretsen*, Bjørn *Hernæs* og Tor *Nymo* om permisjon i tiden fra og med 12. oktober til og med 14. oktober – alle for å delta i en OSSE-konferanse i Nantes i Frankrike

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Akershus fylke: Rikke *Lind*

For Hedmark fylke: Ida Marie *Løvlien*, Magnhild

Afseth *Olrud* og Helge *Bjørnsen*

For Rogaland fylke: Helga *Rullestad*

For Sogn og Fjordane fylke: Mathias *Råheim*

For Troms fylke: Rita H. *Roaldsen*

For Nord-Trøndelag fylke: Bernt *Hågensen* og Solveig Åsgard *Kleven*

For Sør-Trøndelag fylke: Borghild Winsnes *Malum*

For Østfold fylke: Roy Vidar *Heia*

3. Ida Marie *Løvlien* og Bernt *Hågensen* innvelges i Lagtinget for den tid de møter for representantene Ola D. *Gløtvold* og Aud *Gaundal*.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Tom Thoresen (A): Jeg foreslår Aud Blattmann.

Presidenten: Aud Blattmann er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Aud Blattmann anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Presidenten: Representanten Lodve Solholm vil framsette et privat forslag.

Lodve Solholm (Frp): Til hjelp for ein del andre i denne salen vil eg på vegner av Torbjørn Andersen, Vidar Kleppe og meg sjølv fremme forslag om å avvikle fylkeskommunen som sjølvstendig forvaltingsnivå.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om vidaregåande opplæring (Innst. S. nr. 246 (1998-99), jf. St.meld. nr. 32 (1998-99))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskingskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og Tverrpolitisk Folkevalgte 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sigvald Oppebøen Hansen (A) (Ordførar for saka): St.meld. nr. 32 for 1998-99, Vidaregåande opplæring, og evalueringa rundt denne er på mange måtar ei oppsummering av dei fire første åra med Reform 94. I denne evalueringprosessen har fleire forskingsmiljø og ei eiga oppfølgingsgruppe medverka med råd og vurderingar.

Komiteen si innstilling er prega av stor konsensus omkring dei fleste hovudpunkta. Eg er glad for at det har vore mogleg å få til eit godt tverrpolitisk samarbeid i denne innstillinga – ikkje minst med SV og sentrumspartia. Det gjer arbeidet som saksordførar og ikkje minst arbeidet med å forbetre vidaregåande opplæring lettare. På bakgrunn av evalueringrapportane, Regjeringa si stortingsmelding og komiteen si innstilling kan ein i all hovudsak slå fast at Reform 94 har vore og er ein suksess. Det tyder ikkje dermed at det ikkje er behov for å gjere justeringar.

Me må ikkje gløyme at det før reforma blei innført var store og grunnleggande problem innafor vidaregåande opplæring, med låg gjennomstrøyming og dårlege påbyggingsmoglegheiter. Vidare var det nesten uråd for unge å få lærlingkontrakt. Tilbudsstrukturen var både uoversiktleg og svært spesialisert, og det var lange køar av søkjarar til vidaregåande opplæring. Dette var m.a. nokre av dei hovudutfordringane ein stod overfor, og for å bøte på desse problema blei Reform 94 iverksett.

Evalueringa viser, som eg sa, at det har vore ei positiv utvikling på dei fleste områda. Målet har vore ei betre gjennomstrøyming og at fleire fullfører utdanningsløpet, og dette har blitt mykje betre. Ein kan òg konstatere at det nå er mindre omval og vandring på tvers i systemet. Målet har vore å auke rekrutteringa til yrkesfaga og at fleire unge skulle få lærlingplass. Dette har òg blitt vesentleg betre, og me har fått ei kraftig forbetring i læreboksituasjonen.

Det som nå blir viktig, er å gripe tak i dei store utfordringane me ser, både nå og inn i framtida. Det skjer store teknologiske samfunnsendingar kvar einaste dag. Ut-danning og opplæring blir lagt meir vekt på, både nasjonalt og internasjonalt. Vidare ser me ei større vektlegging av kva utdanninga har å seie for den økonomiske utviklinga og samfunnets behov for stadig kompetanseforny-ing i forhold til dei raske og store omstruktureringane og teknologiske endringane me ser i kvardagen. Derfor treng me ei heilskapande tenking i vidaregåande opplæring med vekt på nyskaping, entreprenørskap og prosjektarbeid.

Regjeringa skal ha ros for sin handlingsplan for entreprenørskap, «Entreprenørskap på timeplanen», som er eit viktig bidrag for å fremme entreprenørskap hos barn og unge. Men her er det viktig å la elevane delta aktivt både i planlegging og gjennomføring. Slik eg tolkar stortingsmeldinga, ønskjer departementet å sette ned ambisjonsnivået når det gjeld elevane si involvering i dette arbeidet. Det er etter Arbeidarpartiet si meining heilt uakseptabelt.

Me er alle einige om at vidaregåande opplæring skal tilpassast den enkelte elev og lærling sine føresetnader og behov, samtidig som den skal kome samfunnets og arbeidslivets kompetansebehov til møtes. I hovudsak fun-

gerer rettsføresegnene bra, men det er behov for enkelte justeringar for å auke fleksibiliteten på dette området.

Når det gjeld grunnkursstrukturen, får me nå to nye grunnkurs: media/kommunikasjon og merkantile fag. Regjeringa legg opp til at desse nye grunnkurs i utgangspunktet skal danne grunnlag for yrkesretta utdanningsvegar. Dette er komiteen einig i, men det må òg vere mogleg å ha utdanningsløp retta inn mot studieførebu-ing innan media og kommunikasjon. Når det gjeld merkantile fag, bør ein vurdere å endre namnet til noko meir forståeleg. Med dei to nye grunnkurs vil det i alt bli 15 grunnkurs i strukturen. Det er etter vår meining ikkje ønskeleg med så mange grunnkurs i strukturen av omsyn til reforma sin intensjon om breie og desentraliserte grunnkurs. Det er heller ikkje ønskeleg med for mange VK I-kurs. I og med at det har blitt etablert langt fleire VK I-kurs enn det som var føreset, har det ført med seg aukande rekrutteringsproblem i enkelte fag og eit aukande behov for kryssløp, slik at komiteen ser fram til det arbeidet som må gjerast på dette området, og med grunnkursstrukturen, i eit nært samarbeid med partane i arbeidslivet.

Ein kan slå fast at hovudmodellen for fagopplæring i arbeidslivet i hovudsak fungerer bra. Men det er behov for å ta i bruk dei moglegheitene for fleksibilitet som ligg innafor dagens system, samtidig som det òg er nødvendig å prøve ut nye fleksible og tilpassa løysingar.

Komiteen deler langt på veg alle dei synspunkta som har kome fram når det gjeld såkalla teoripress i vidaregåande opplæring. Her blir nettopp utfordringa å arbeide med å yrkesrette teorien på yrkesfag utan å redusere innslaget av felles allmenne fag. Teoridelen må sjåast i samheng med den praktiske opplæringa i verkstaden, på kjøkkenet eller i systova. Derfor må ein legge om undervisninga til meir aktive læremåtar, t.d. prosjektarbeid.

Eit anna viktig poeng er at undervisninga på ein betre måte enn i dag må bli tilpassa den enkelte elev sine føresetnader og behov. Det gjeld elevar på allmennfag så vel som på yrkesfag. For enkelte elevar må ein utnytte den fleksibiliteten som ligg i systemet, til å veksle mellom opplæring i skule og opplæring i bedrift, og for enkelte må det òg vere mogleg å ta heile opplæringa i bedrift.

I samband med innføringa av Reform 94 var det ei stor utfordring å skaffe til vegar nok lærlingplassar. Denne utfordringa har dei fleste klart bra. Men det er viktig å understreke at dette arbeidet har blitt gjort i ei tid med oppgang i arbeidslivet. Utfordringa blir størst og vanskelegast i såkalla dårlege tider. På denne bakgrunnen meiner eit fleirtal at det må utarbeidast ein plan i samarbeid med partane i arbeidslivet for å sikre tilgang på lærlingplassar i tider med strammare økonomi i næringa. Dette er òg ikkje minst viktig dersom ein reelt meiner noko med at full fagopplæring i skule, altså VK II, berre skal vere ei naudløysing.

Dagens arbeidsmarknad har stort behov for kvalifisert arbeidskraft, og reforma har sikra god tilgang på fagarbeidarar. Det er av interesse at ei undersøking i Oslo og Akershus viser at 80 pst. av bedriftene i tillegg ønskjer arbeidskraft som ikkje har fag- eller sveinebrev. Komiteen sitt

fleirtal gjer framlegg om at det må bli utarbeidd eit kompetansebevis som dokumenterer kva den enkelte kan, og som seinare kan gje grunnlag for ei påbyggingsutdanning mot fagbrev. Slik sett blir det viktig å la denne gruppa unge få ein rett til læreplass med såkalla delkompetanse som mål.

Når det gjeld vaksne søkjarar til vidaregåande utdanning, er det eit framsteg at dei vaksne nå får ein rett til å fullføre innafor same studieretning når dei først er tatt inn på grunnkurs eller VK I. Eg er kjend med at dei fleste fylkeskommunar praktiserer dette i dag. Derfor er eg redd for at dette blir litt for passivt i høve til vaksne søkjarar. Hovudproblemet er at denne gruppa i svært liten grad får eit tilbod på grunnkurs eller VK I, sjølv om det heiter seg i dagens omfangsforordning at fylka òg skal dimensjonere for inntak av vaksne søkjarar. Omfangsforordninga blir for svak på dette området. Kapasiteten i dei enkelte fylka viser òg at denne forordninga har liten innverknad i og med at dei har ein kapasitet som ligg godt under 375 pst. av eit årskull i sitt tilbod i dag. I ei tid med svak kommuneøkonomi har tilbodet til vaksne blitt ein salderingspost så lenge dei ikkje har ein rett på lik linje med unge mellom 16 og 19 år. Det kan eg på mange måtar forstå. Det skuleslaget som er mest utsett, er tilbodet på teknisk fagskule. Det skal me diskutere seinare i denne månaden, så eg skal ikkje seie meir om dette nå. Arbeidarpartiet meiner at rettighetsomgrepet må utvidast til òg å gjelde alle som ikkje har fått vidaregåande opplæring frå før, og eg har registrert med glede at Regjeringa i budsjettokumentet signaliserer positiv vilje til dette, men slik det ser ut, dessverre utan ny økonomi.

Komiteen sitt fleirtal peiker på at yrkes- og studierettleiing har ei viktig rolle i den vidaregåande opplæringa. På denne bakgrunn meiner eit fleirtal at det må settast i gang prøveprosjekt med å skilje rådgjevingsfunksjonen i ein sosialpedagogisk del og ein utdannings- og rettleiingsdel. Vidare må det bli ei styrking av sjølv rettleiingstenesta. Dette er viktige tiltak som bør kome i gang allereie frå neste haust i enkelte fylkeskommunar. Bakgrunnen for dette er at me nå ser at enkelte yrke manglar totalt rekruttering, mens det på andre område er ei opphoping av søkjarar. Dessutan såg me altså ved det siste inntaket ein svak tendens til ei større søking mot allmennfag att. Derfor er det så viktig å kome tidleg inn, slik at dei unge kan få hjelp til bevisste og gjennomtenkte yrkes- og studieval.

Eg skal heilt til slutt ta opp forslaga nr. 1-5, frå Arbeidarpartiet og SV, og forslag nr. 6, frå Arbeidarpartiet.

Presidenten: Sigvald Oppebøen Hansen har tatt opp forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ulf Erik Knudsen (Frp): Jeg vil henlede oppmerksomheten på temaet teori innen yrkesfagene.

Arbeidarpartiet har, som resten av komiteen, vært helt klar på at det er mange som opplever at det er for mye teori på yrkesfagene. Sammen med flertallet i komiteen har man tilsluttet seg kommentarer som i korthet går ut på å gjøre svært lite – eller ingenting – med problemet.

Fremskrittspartiet tror at man burde kunne få ned teoridelen i yrkesfagene. Iallfall må man kunne få ned den mer allmenne teorien og fokusere mer på teori knyttet til yrkesfagene. Vi har også fremmet et forslag om dette.

Jeg oppfatter at Arbeidarpartiet registrerer problemet, men ikke vil gjøre noe som helst konkret med dette, som bl.a. fører til at mange ungdommer faller ut av yrkesopplæringen. Jeg spør: Hvordan vil Arbeidarpartiet forklare at man registrerer et så betydelig problem uten å gjøre noe konkret?

Lærebokproduksjon og priser på skolebøker er et annet tema som er berørt i innstillingen, og som ble betydelig berørt i den valgkampen vi har bak oss. Da lovet Arbeidarpartiet elevene at det skulle etableres en utlånsordning for skolebøker, og at de skulle få et skolebøkestipend. Faktum er at det er ca. 175 000 elever i den videregående skole. Hvis man antar at disse gjennomsnittlig bruker 3 000 kr på skolebøker – antakeligvis er det et lavt anslag – vil Arbeidarpartiets utlånsordning koste 525 mill. kr å etablere og trolig 150-200 mill. kr i året å opprettholde. I tillegg kommer stipendkostnadene på 175 mill. kr. Dette er ikke ubetydelige beløp, og det ville være opplysende å få bekreftet at Arbeidarpartiet i høst vil fremme forslag om dette, og få vite hvor man skal hente pengene fra.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Når eg nå høyrer replikken frå representanten Ulf Erik Knudsen frå Framstegspartiet, sit eg att med ei kjensle av at han umogleg kan ha lese heile innstillinga. Akkurat det som gjeld teoridelen innanfor yrkesfag, var òg eit av hovudtemaa i hovudinnlegget mitt. Me seier faktisk at me ønskjer å gjere enkelte grep for dei som slit med teori. Me har sagt at med dagens lovverk finst det moglegheiter som gjer teoridelen meir praktisk retta. Me ønskjer ikkje å senke nivået for teoretiske fag, eller felles allmenne fag, innanfor studieretninga, men ein må rette dei meir praktisk. Eg kan nemne enkelte eksempel: Det er viktig for elevane å lære engelsk. Det er viktig for elevane å lære matematikk. Dersom ein skal jobbe i ein verkstad, må ein kunne lese ein instruksjon på engelsk. Ein må kunne rekne ut diverse formlar for det prosjektet ein jobbar med. Men derimot peiker me på at me må rette undervisninga praktisk og ikkje bruke tid og krefter på å analysere eksempelvis Shakespeare. Så det er eit område som me kjem til å prioritere i nær framtid.

Når det gjeld lærebøker og prisar på lærebøker, har Arbeidarpartiets intensjon i lang tid nå – òg i samband med valkampen – gått ut på å innføre eit såkalla bokstipend på i første omgang 1 000 kr pr. elev. Kostnadsramma som representanten frå Framstegspartiet peiker på, i overkant av 500 mill. kr, dreier seg om ei 3 000 kroners stipendordning. Men me ønskjer altså i første omgang å fase inn med ein 1 000 kroners del.

Arne Lyngstad (KrF): Jeg har lyst til å starte denne replikken med å gi saksordføreren ros for det arbeidet som han har ledet i komiteen, og også for det innlegget som han holdt i dag. Jeg likte spesielt påpekingen av be-

hovet for å se sammenhengen skoleverk, nyskaping og entreprenørskap og dermed behovet for den aktive elev i vidaregåande skole. Det er synspunkter som vi i Kristelig Folkeparti helt ut deler.

En av hovedinnretningene også på meldingen fra Regjeringa er at det er behov for mer fleksibilitet inn i systemet, og – som også saksordføreren har redegjort for – slutter komiteen opp om det perspektivet og behovene i vidaregåande skole.

Når jeg likevel tar ordet til replikk, er det fordi Arbeiderpartiet har fremmet et forslag hvor en ønsker å forankre i læreplanene at elever som tar vidaregåande opplæring med studiekompetanse som mål, også skal få erfaring fra arbeidslivet i løpet av opplæringstiden. Jeg har for så vidt stor sans for tenkingen bak forslaget – veksling mellom teori og praksis er for så vidt bra. Men en slik forankring i læreplanene kan også gjøre det vanskelig å få nok lærlingplasser og få ut de ressursene i arbeidslivet som trengs der for at vi skal få nok lærlingplasser, hvis arbeidslivet i tillegg skal motta praksiselevener fra andre studieretninger. Nå får vi også enkelte signaler om at arbeidslivet prioriterer voksne framfor rettslærlinger, og skal vi da åpne for større grad av praksis i andre studieretninger, kan det altså oppstå problemer. Ser representanten Oppebøen Hansen at det her kan oppstå problemer i forhold til å få lærlingplasser?

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Eg takkar representanten Arne Lyngstad for den rosen han gav meg. Me er samde om – og det er eg veldig glad for – at i dagens system er det mogleg å få til større fleksibilitet, og eg er glad for at komiteen går inn for ein større fleksibilitet òg i framtida, i og med at ein kanskje må satse på meir individuelle løysingar.

Til det siste som representanten Lyngstad tok opp: Eg ser opplagt dei problema han peiker på. Det er – eg heldt på å seie – eit frimodig ønske frå Arbeidarpartiet si side at dei som tek allmennfagleg studieretning, òg kan få ein praksisperiode i ei bedrift. Men så ser eg sjølvsagt dei hakane som representanten Lyngstad var innom, at det kan bli eit problem i framtida med læreplassar. Det inneber likevel ikkje at ein ikkje skal jobbe mot at òg dei som tek allmennfagleg studieretning, kan få litt kunnskap om og kjennskap til arbeidslivet. Så eg ser opplagt problema, men ein må jobbe vidare med ein intensjon om å prøve å få det til, og eg har faktisk stor tru på at ein kan klare å løyse det på ein eller annan måte i framtida.

Inge Lønning (H): Det mest påfallende ved stortingsmeldingen om vidaregåande opplæring er at den praktisk talt ikkje omtaler halvdelan av det som er dagens norske vidaregåande opplæring, nemlig allmennfaglig studieretning. Fra Høyres og Fremskrittspartiets side har vi påpekt dette og pekt på en del av de problemene som er til stede i allmennfaglig studieretning. Komiteen for øvrig har ikke kommentert dette i det hele tatt. Derfor mitt spørsmål til sakens ordfører: Betyr dette at man fra Arbeiderpartiets side anser situasjonen i denne delen av vidaregåande opplæring som problemfri, og anser man at det ikke er noen

grunn til å ta opp de åpenbare problemer som eksisterer bl.a. når det gjelder lærerrekuttering til den allmennfaglig studieretning innenfor vidaregåande opplæring?

Mitt andre spørsmål gjelder en fellesmerknad fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti på sidene 20 og 21 i innstillingen, hvor man uttaler seg meget sterkt om bruken av karakterer i vidaregåande opplæring, og hvor det bl.a. heter:

«Disse medlemmer mener bruk av karakterer er uheldig fordi det kan føre til en for stor fokusering på deler av læreplanene som igjen kan styre valg av opplæringsmetode.»

Det er en relativt lang fellesmerknad, som utelukker de uheldige sidene ved karakterbruk. Og så kommer den forbløffende konklusjonen, som lyder slik: «Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer derfor» – altså på bakgrunn av denne *fellesmerkna-*den mellom Arbeiderpartiet og SV – «følgende forslag» – som Arbeiderpartiet altså ikke er med på.

Det fortøner seg jo – om man kan tillate seg å bruke en idrettsmetafor – som om man har et felles, ganske dristig og langt tilløp, men Arbeiderpartiet stanser før man kommer til planken, og hopper ikke. Hvorfor hopper man ikke?

Sigvald Oppebøen Hansen (A): I idrettsterminologien brukar ein ordet «hoppe», og representanten Inge Lønning veit at eg er ingen idrettsmann. Kvifor hoppar ikkje Arbeidarpartiet? Eg skal ta det med karakterar først. Det Arbeidarpartiet er oppteke av, er å finne andre måleinstrument særleg når det gjeld grunnskulen, altså andre måtar å måle eller teste elevane på, mens me derimot er litt avventande og litt forsiktige når det gjeld vidaregåande opplæring. SVs forslag går ut på å fase ut karakterar både i grunnskulen og i den vidaregåande skulen. Derfor hoppar ikkje Arbeidarpartiet.

Representanten Inge Lønning seier at meldinga og komiteens innstilling i liten grad omtaler innhaldet innafor allmennfagleg studieretning. Det inneber ikkje at det ikkje finst problem der òg. Me har påpeikt innhaldet i læreplanen m.a., me har påpeikt innhaldet når det gjeld revisjon av struktur og diverse område. Men det er faktisk ikkje der dei største problema er. Dei største problema i dag er innafor yrkesfagleg studieretning. Men det inneber ikkje at det er slik representanten Lønning sa, at ein ikkje er oppteken av dei problemstillingane som òg er innafor allmennfagleg studieretning. Når det gjeld rekuttering av lærarar til den studieretninga, er det eit spørsmål som Arbeidarpartiet har vore svært oppteke av, og det var på den bakgrunn m.a. at Arbeidarpartiet fremma ein interpellasjon våren 1998 om å få ein handlingsplan for lærarrekuttering. Så vidt eg forstår på statsråden, er den saka like om hjørnet, og Stortinget får den til behandling i løpet av vinteren.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Ulf Erik Knudsen (Frp): Jeg skal i mitt innlegg ta for meg noen av de viktigste sakene for Fremskrittspartiet i denne meget omfattende innstillingen.

Norsk skole er fryktelig dyr, og i beste fall kan man kalle resultatene middels. Det er grunnen til at Fremskrittspartiet en rekke ganger her i Stortinget har fremmet forslag om en betydelig omorganisering basert på et nytt finansieringssystem for skolen.

I framlegget har vi også denne gangen tatt opp forslag som vil skape en konkurransesituasjon mellom skolene basert på stykkprisfinansieringssystem eller skolesjekk. Vi tror at dette vil kunne bygge opp under en sunn konkurranse mellom skolene og gi elevene et bedre tilbud. Vi tror også at et slikt system vil bidra til å bedre kostnadseffektiviteten i skolen.

Fremskrittspartiet ser stykkpris i sammenheng med et ønske om at de offentlige videregående skolene skal få langt større selvstyre enn de har pr. i dag. Vi ønsker også et system hvor elevene fritt i samråd med sine foreldre skal kunne velge skole.

Vi ønsker også at inntaksreglementet for skolene skal endres, slik at de enkelte fag skal vektas i forhold til den relevans de har for den linjen som søkes. For eksempel bør kroppsøving telle mer ved opptak til idrettslinjer.

De siste årene har vi sett en økende tendens til uro, bråk, vold osv. i skolen. Dette mener Fremskrittspartiet må tas på alvor, bl.a. ved å legge større vekt på folkeskikk, oppførsel, respekt for lærere og medelever, disiplin osv. Vi mener at man må øke bruken av straffelekse, gjensitting og utvisning fra skolen i kortere eller lengre perioder i tilfeller av uro, bråk, vandalisme og vold.

Et annet felt vi ønsker å fokusere på, er sidemålsundervisningen i skolen. Flere undersøkelser har vist at denne har liten støtte i befolkningen. Vi tror også at tiden på mange måter har løpt fra sidemålsundervisningen. Vårt språk utsettes i dag for betydelig konkurranse gjennom lyd- og billedmedia av verdensspråk som engelsk. I denne situasjonen bør elevenes skolehverdag konsentreres om å lære sitt hovedmål i tillegg til internasjonalt anvendbare språk. Vi er glad for at Høyre har fått øynene opp for vårt forslag om å gjøre skriftlig sidemålsopplæring valgfri og håper at også andre partier i fremtiden vil se dette som fornuftig.

Vi er også enig med Høyre om at det bør satses mer på eksamener som evalueringsmetode i skolen.

Som jeg nevnte i min replikk til Arbeiderpartiet, er Fremskrittspartiet generelt sett skeptisk til det betydelige innslaget av teori i yrkesfagene som man har fått etter Reform 94. Kritikken av dette har vært sterk, og vi har fremmet konkrete forslag hvor vi ber om at man ser på mulighetene for å få redusert teoribiten.

En annen side ved yrkesopplæringen er forslagene om å se på sammenslåing av ulike grunnkurs og ulike videregående kurs. Fremskrittspartiet har registrert at dette har møtt kritikk som vi oppfatter som saklig fra flere av høringsinstansene. Dette gjør at vi stiller oss svært skeptisk til sammenslåinger.

Lærebokproduksjonen er også berørt i innstillingen. Vi tror løsningen på problemet med dyre lærebøker er tredelt.

For det første må man fjerne den konkurransehjemmende bokbransjeavtalen, slik vi har fremmet forslag om

i Dokument nr. 8:56 for 1998-99 som ligger til behandling i Stortinget. For det annet må vi vurdere reklamefinansiering av skolebøker for å få ned prisen. Og for det tredje må man unngå unødige utskiftninger av lærebøker.

Urealistiske overbudsforslag som Arbeiderpartiet har strødd om seg med i valgkampen, har vi liten tro på. Men på enkelte andre områder er vi svært enige med Arbeiderpartiet. Sammen med Høyre og Arbeiderpartiet har vi fremmet forslag om en styrking av rettledningstjenesten i skolen. Dette ser vi som svært viktig både for å sikre at elevene gjør fornuftige og opplyste valg i forhold til arbeidsmarkedet og for å sikre at de skal bli tilfreds med de valgene de gjør.

Vi imøteser også prøveprosjektet med å skille rådgivningsfunksjonen i en sosialpedagogisk del og en utdannings- og rettledningsdel. Vi ønsket egentlig å gå litt lenger – nemlig å gjøre dette til en permanent ordning, da vi er overbevist om at det er en fornuftig løsning.

Jeg vil ta opp fellesforslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet og Fremskrittspartiets forslag. Jeg vil samtidig gjøre oppmerksom på at forslag nr. 22 er identisk med forslag nr. 18. Forslag nr. 22 kan da utgå, slik jeg oppfatter det.

Presidenten: Ulf Erik Knudsen har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Tomas Norvoll (A): Man kan si mye rart om Fremskrittspartiets skolepolitikk. Det beste med den er at den ikke kommer til å bli vedtatt her i dag, og det tror jeg vi skal prise oss lykkelige over alle sammen.

Representanten Knudsen nevnte at han ville gjøre sidemålet valgfritt, og det betyr jo for de aller fleste å gjøre nynorsken valgfri. Jeg tviler faktisk på om Fremskrittspartiet har tenkt så fryktelig nøye gjennom dette – om de virkelig er klar over at det vil føre til at man da mer eller mindre fjerner en av skriftformene fra den norske skole og dermed faser den ut fra det norske samfunnet. Jeg håper dette er noe som ikke flere har tenkt å hive seg på.

Representanten Knudsen begynte sitt innlegg med å snakke om at de ville ha en skole som var mer preget av valgfrihet og fleksibilitet. De ville ha stykkprisfinansiering, de ville ha fritt skolevalg, de ville ha økt selvstyre og de ville ha økt valgfrihet innenfor den enkelte skole. Og det er naturligvis honnørord i Fremskrittspartiets ører. Men dette henger ikke på greip, for i tillegg vil de innføre eksamener i alle fag.

Jeg møtte nestlederen i Fremskrittspartiet, Terje Søviknes, til debatt i valgkampen, og da sa han at de ville innføre standardiserte prøver i alle fag på alle skoler. Dette gjaldt også de private skolene – noe som ville føre til at man f. eks. like gjerne kunne legge ned Steinerskolen. Den er jo basert nettopp på at man ikke skal ha den typen prøver, og at man ikke skal ha karakterer.

Fremskrittspartiet legger opp til et voldsomt kjøp på folkeskikk, disiplin, straffelekse og «sitte pent på stubben din til skoleklokka slår». Dette er ikke verktøy for fleksibilitet. Dette er verktøy for ensretting av skolen.

Jeg må få lov til å spørre representanten Knudsen om de virkelig har tenkt gjennom dette – om dette virkelig er den skolen Fremskrittspartiet ønsker. Og det blir ganske malplassert når de lar kritikken gå mot Arbeiderpartiet og SV for at vi vil ensrette, når det egentlig er de som ønsker å innføre de verktøyene som trengs for at alle norske skoler skal bli mest mulig like.

Ulf Erik Knudsen (Frp): Jeg nevnte ikke nynorsk i mitt innlegg, men snakket om sidemål. Det har en sammenheng med at store deler av landet vårt bruker nynorsk, og jeg antar at de, som sitt hovedmål, fortsatt vil velge nynorsk. Så er det også det med de to språkene at de er svært like, så like at vi ikke har noen store problemer med å forstå hverandre. Ellers ville vi måttet ha oversettelser her i Stortinget. Jeg vil derfor betvile grunnlaget for de påstandene som representanten Norvoll kom med.

Et forhold som kanskje er det mest fundamentale som bakgrunn for at vi fremmer et forslag om valgfritt sidemål, som det vi gjør, er det at vi får signaler både fra næringsliv, arbeidsliv og fra skolen om at en hel masse norske elever sliter med å lære seg språket. 20 pst. har seriøse lese- og skrivevansker, og at de skal slite med to forskjellige norske mål, synes vi er unødvendig.

Tomas Norvoll tar i sin replikk opp en rekke sider ved Fremskrittspartiets politikk. Det er umulig å svare på alt i et kort svar. Når det gjelder eksamener i alle fag, er Fremskrittspartiet opptatt av kvalitetskontroll, slik det har blitt sagt flere ganger også fra talerstolen her. Vi ønsker en klar evaluering av resultatene, men en stor frihet for den enkelte skole med hensyn til hvordan de skal komme fram til de resultatene.

Anne Brit Stråtveit (KrF): Sett utenfra kan det virke litt rart at et stort flertall i Stortinget i dag stemmer mot et forslag om god folkeskikk. Men uttrykkene som Fremskrittspartiet bruker i forslagene nr. 20 og 21, om konkrete tiltak fra Regjeringens side om obligatorisk innføring, blir noe underlige. At situasjonen er slik at det i mange klasser er uro og undervisningstimene kan være både vanskelige og urolige, trenger vi ikke diskutere. Kristelig Folkeparti er av den oppfatning at barn og unge best kan møtes med åpenhet og forståelse, at samtale og veiledning, god metodikk, alternative arbeidsformer, f.eks. prosjektarbeid, og ikke minst tilpasset undervisning er bedre virkemidler for å nå inn til vanskelige elever, få engasjert dem og få dem på lag, bedre enn konfrontasjoner og straff. Er Fremskrittspartiet enig i at det er bedre?

Skolene lager selv sine ordensregler. Både elever og foreldre er med på prosessen og på de vedtak som blir fattet. Skal dette overstyres av flere regler og tiltak utgått fra Regjeringens side? Ønsker ikke Fremskrittspartiet lenger at dette skal være foreldrenes og elevenes rett?

Ulf Erik Knudsen (Frp): Når det gjelder de problemer med vold, uro, bråk, vandalisme osv. som er i skolen, er det helt selvfølgelig at det ikke nytter med kun ett enkelt tiltak. Åpenhet og forståelse peker representanten

på. Selvfølgelig må man bruke det som virkemidler, og det har vært de dominerende virkemidlene i den norske skole. Utviklingen tilsier imidlertid at det også må gjøres andre ting. La meg ta et par eksempler, og jeg viser til en liten artikkel i VG den 2. oktober 1999:

«Hvert fjerde ran i Oslo kan ikke straffeforfølges. Årsaken er at ranerne er under den kriminelle lavalder. De unge ranerne blir stadig flere. Det siste året har andelen ranere under 15 år økt fra 14 prosent til 26 prosent i politiets kriminalstatistikk».

Det var altså VG den 2. Oktober 1999.

Fra siste utgave av bladet Skolelederen vil jeg sitere et kort avsnitt:

«Avisoverskrifter fra hele Norden melder om andre og grove tilfeller av vold mellom barn. Vi leser om barn som voldsmenn, barn som ranere, barn i bandekrig, barn som driver terror og ildspåsettelse. Mønsteret er dessverre tydelig nok over hele Norden.»

Og særlig tydelig i Norge, som vi har sett gjennom media.

I denne situasjonen, som er resultatene av den politikk man har drevet de siste 20 årene, må man se på andre tiltak og tilstramminger, mener Fremskrittspartiet. Vi har foreslått noen konkrete forslag. Vi vet at det gjøres en del når det gjelder høflighet og disiplin i skolen, men det er ikke nok, og det må strammes til.

Petter Løvik (H): Eg trur ikkje det er nokon tvil om at dei største problema vi vil stå overfor i framtida i vidaregåande opplæring, vil vi finne på allmennfag. Det fagområdet er lite omhandla i meldinga, og vi står overfor nokså store problem med å få ein kvalitet som vi er tente med i framtida. Likevel er det klart at det også er store uløyste problem når det gjeld yrkesutdanning, og eit av områda som vi enno ikkje har fått til å fungere 100 pst., er ordningane med læreplassar.

Frå Høgre si side har vi lagt veldig stor vekt på å få til ein fleksibilitet, ei frivilligheit, ein motivasjon og ikkje tvang når det gjeld læreplassar, og vi har valt å føreslå, og vil føreslå igjen, stimuleringsiltak for at bedriftene skal finne det tenleg å ta inn lærlingar. Vi har føreslått, m.a. seinast ved revidert nasjonalbudsjett i vår, å fjerne arbeidsgjevaravgifta for lærlingar med den grunngevinga at vi synest det er lite logisk at staten skal straffe med ei avgift dei bedrifter som vel å ta inn lærlingar, fordi det trass i alt ikkje er berre fordelar for bedrifta. Det ligg veldig store plikter på dei når det gjeld læredelen. Eg merka meg at Framstegspartiet i denne innstillinga tar avstand frå Høgre sitt forslag om ei slik stimuleringsordning, og eg vil gjerne be representanten Knudsen om å utdupe litt den motstanden mot Høgre sitt ypparlege forslag.

Ulf Erik Knudsen (Frp): Fremskrittspartiet har også sett problemet med læreplassar. Vi har imidlertid sett for oss litt andre løsningsmodeller enn det Høyre har gjort.

Det er selvfølgelig helt klart at Fremskrittspartiet ønsker at skatter og avgifter skal ned, enten det er snakk om arbeidsgiveravgift eller andre avgifter. Det som er sentralt for oss, er å ikke komplisere skattesystemet ytterli-

gere. En slik ordning som Høyre skisserer, er vi redd for vil avstedkomme mer byråkrati. Den vil bli tungvint å administrere. Vi burde kanskje se på andre modeller som er lettere å administrere i forhold til dette med å styrke lærlings situasjonen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Arne Lyngstad (KrF): En reform skal forandre, omdanne og fornye det bestående til det bedre. Det er ingen tvil om at Reform 94 både har forandret, omdannet og fornyet videregående opplæring. Første fase har fokusert på struktur og system. Nå er tiden inne for å sette innholdet i fokus og løfte fram begrep som «nyskaping», «verdi bevissthet», «kvalitet» og «fleksibilitet». Regjeringens melding gir etter Kristelig Folkepartis mening en dekkende vurdering av situasjonen i videregående opplæring, og jeg er glad for at tiltakene tar sikte på å innføre tilstrekkelig fleksibilitet både i system og struktur og hos dem som på ulike nivå skal forvalte ordningen.

Reform 94 gav alle elever mellom 16 og 19 år rett til videregående opplæring enten på skole eller i bedrift. Dette har vært et riktig tiltak. Jeg konstaterer at Regjeringen i dag får tilslutning til sine hovedgrep i å forbedre reformen og videregående opplæring. Komiteen avgav sin innstilling før sommerferien, og jeg registrerer også med glede at Regjeringen i sitt budsjettforslag for år 2000 følger opp innstillingen.

For Kristelig Folkeparti er det en viktig erkjennelse at alle elever ikke er like. Derfor trenger vi nå å fokusere mer på fleksibilitet for å kunne komme de enkelte elevers behov i møte. Ett eksempel er arbeidet med å finne andre kompetansemål enn generell studiekompetanse og fagbrev. De elever og lærlinger som ikke sikter mot fag- eller svennebrev, må få et kompetansebevis for det de kan. Å utvikle et slikt system må skje i samarbeid med bransjene. Hensikten er ikke å innføre et nytt nivå for kompetanse, men å åpne for kompetansebevis på ulike nivå som beskriver det eleven kan og har fått opplæring i.

Under arbeidet med meldingen i komiteen har debatten om nye grunnkurs stått sentralt. Kristelig Folkeparti vil at det innføres nye grunnkurs i merkantile fag og media/kommunikasjon, men det er viktig å sikre aktiv medvirkning fra bransjer, partene i arbeidslivet og fylkene i utformingen av grunnkursene og det videre løp, og at dette skjer før kursene blir satt i verk. Jeg er fornøyd med at Regjeringen holder et høyt tempo, men er bekymret for at det ikke vil lykkes å ha lærebøker eller gi lærerne tilstrekkelig oppdatering i den nye læreplanen. Jeg ber derfor statsråden lytte til de råd han får fra bransjene, partene og fylkene når grunnkurset skal startes opp.

Det er viktig at hovedmodellen for videregående opplæring ligger fast. Likevel mener Kristelig Folkeparti at det må åpnes opp for større grad av særløp. Det kan være hensynet til små fag som tilsier et særløp, men også hensynet til elever som trenger tilpasset opplæring og en annen opplæringsmodell. Landslinjene må også ses på som et redskap for å ivareta små fag, men det er viktig å holde fast på at slike tilbud primært bør gis av fylkeskommune-

ne. Det må stimuleres til forpliktende samarbeid mellom fylkene om slike tilbud, men der det ikke er mulig å få til slikt samarbeid, og av hensyn til små fag, bør departementet foreslå landslinjer.

Videregående opplæring har mange utfordringer framover, men spesielt to må kalle på vår oppmerksomhet. Den første er realiseringen av kompetansereformen i arbeidslivet, noe som vil øke etterspørselen etter videregående opplæring blant voksne. Jeg er godt fornøyd med at Regjeringen i budsjettforslaget nå varsler et lovforslag om en rett til voksne som ønsker å ta videregående opplæring, og som ikke har fullført en slik opplæring tidligere. Det er viktig å tilpasse en slik rett til de voksnes behov, samtidig som det tas hensyn til fylkeskommunenes mulighet til å oppfylle retten i perioder med økende søkning. Jeg vil derfor henstille til Arbeiderpartiet og SV å trekke sitt forslag nr. 2 i dagens innstilling.

Den andre store utfordringen er å fortsette arbeidet med innholdet i videregående opplæring. Jeg opplever mange engasjerte lærere som ser nye muligheter for god læring. Jeg ser også behovet for økt oppmerksomhet om tilpasset opplæring. Allmennfagenes situasjon krever vår oppmerksomhet, men når jeg ser at Norsk Lektorlag i pressen klarer å gjøre prosjektarbeid til den store trusselen for allmennfagenes framtid, klarer jeg ikke helt å ta det alvorlig. Heldigvis er det mange lærere som heller ser mulighetene i nye læringsmetoder, og som klarer å gjøre undervisningen relevant og interessant for elevene. Nøkkelen til god opplæring i videregående skoler ligger i at vi får aktive og engasjerte elever sammen med profesjonelle lærere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Synnøve Konglevoll (A): Når Stortinget nå har behandlet stortingsmeldinga om evaluering av Reform 94, er det tydelig at hovedskillet i Stortinget når det gjelder videregående opplæring, går mellom Arbeiderpartiet, SV og sentrum på den ene siden og Høyre og Fremskrittspartiet på den andre. Det ligger til grunn.

Mens vi i komiteen holdt på med å behandle denne stortingsmeldinga, fikk vi flere signaler om at landslinja i idrettsfag, som gir et toppidrettstilbud, får et lavere tilskudd pr. elev enn de private toppidrettsgymnasene. Det var iallfall innspill vi fikk i debatten. Det vil i tilfelle være betenkelig. Derfor har Arbeiderpartiet og SV fremmet et forslag i denne innstillinga om at departementet foretar en sammenlikning og legger fram for Stortinget en vurdering med hensyn til hva landslinja får, og hva f.eks. det private toppidrettsgymnaset får. Jeg skulle tro at det måtte være ganske uproblematisk å få de tallene på bordet fra departementet, slik at Stortinget vet hva vi faktisk kan forholde oss til.

Jeg må spørre: Er ikke representanten Lyngstad enig i at det er betenkelig dersom landslinja på f.eks. Meråker videregående skole i Nord-Trøndelag får et mindre tilskudd pr. elev enn det det private toppidrettsgymnaset får? Hvis han er enig i at det ville være betenkelig, blir spørsmål nr. 2: Hvorfor kan ikke da Kristelig Folkeparti

stemme for forslaget til Arbeiderpartiet og SV? Det dreier seg tross alt ikke om mer enn at vi får tallene og en vurdering på bordet.

Arne Lyngstad (KrF): Dersom Arbeiderpartiets forslag bare hadde dreid seg om en kartlegging, hadde ikke det vært et problem, men det gjelder Arbeiderpartiet i forhold til toppidrettsutdanningen. Det som også er litt av problemet med Arbeiderpartiets forslag, er at de faktisk vil ha en vurdering av hvorledes de private toppidretts-gymnasene skal organiseres i framtida. Det blir en tilnærming til denne sektoren som blir feil for oss i Kristelig Folkeparti.

Det som er hovedproblemet, slik jeg opplever det, er at vi bør ta stilling til hvor stor kapasiteten skal være, og vektleggingen av hvor store ressurser toppidrettsutdanningen skal ha. Det opplever jeg som en hovedutfordring. Vi har også i en egen merknad sagt at vi ønsker å få en kartlegging av de behov som er til stede. Hvorvidt det er økonomiske forskjeller mellom de private linjene og de fylkeskommunale landslinjene, eller de landslinjene som vi har, vil være gjenstand for vurdering. Opplysninger som jeg har fått, viser at bildet kanskje ikke er så entydig som det representanten Konglevoll legger til grunn, for det er også verdt å legge merke til at de private i tillegg til statstilskudd også har muligheter for spon-sing, og har en nokså omfattende spon-sing. De offentlige tilbudene har også tilgang til infrastruktur som ligger i skolene, og som er dekket, og da blir det et spørsmål om hvordan en setter sammen regnestykkene, så bildet er ikke så entydig. Men hovedutfordringen er etter min mening å få klarhet i hvor stort omfanget av toppidrettsutdanningen skal være.

Ursula Evje (Frp): Jeg skal knytte denne replikken til to ting. Det gjelder i hovedsak fleksibilitet og det å sikre kompetanse.

Representanten Lyngstad snakket om at man måtte få i gang et samarbeid med bransjene for å sikre fleksibilitet og kompetanse, spesielt i de små fagene, slik jeg oppfattet det. Jeg ønsker da å henlede hans oppmerksomhet på at kravet til skredderfaget faktisk ble vesentlig redusert ved innføringen av dette i Reform 94. Før reformen måtte man produsere et helt klesplagg, i dag er det nok med en krave og et slag. Hvordan han får dette til å henge sammen, skulle jeg gjerne ønske at han sa noe om.

I tillegg har vi et annet meget lite fag, et karosserifag, som overhodet ikke har lærebøker. Man har ikke hatt noe ønske, tydeligvis, om å skaffe det heller, så nå har den eneste bedriften i landet i samarbeid med en spesielt interressert rektor satt i gang et prosjekt for å utvikle disse lærebøkene på privat initiativ. Støtter representanten Lyngstad og Kristelig Folkeparti slike initiativ?

I tillegg er jeg opptatt av faktisk det samme som lederen av Lærerforbundet, Folkestad, dette med prosjektarbeid i skolen. Prosjektarbeid kan nok være vel og bra, men det er ganske problematisk å få det til når de som skal lede arbeidet, ikke helt vet hva det dreier seg om. Jeg har selv vært inne i dette for bare noen få år siden,

hvor prosjektarbeidet ble bare tøys, for det visste faktisk jeg, som hadde jobbet med dette i ganske mange år, mer om enn læreren. Jeg ønsker derfor at Lyngstad redegjør litt for denne prosjektledelsesbiten, som er så viktig.

Arne Lyngstad (KrF): Jeg må ærlig innrømme at min kunnskap om skredderfaget kanskje ikke er den aller beste – og i tillegg til krave hadde jeg nok foretrukket at de også kunne sy et erme. Men det er ganske illustrerende det som her tas opp i forhold til de små fag, at det er viktig å ha en dialog mellom skolemyndighetene og bransjene for å få utviklet både fagplaner og læreplaner som er gode nok, og som dekker de behov en har og de krav som en skal stille til arbeidsstokken i disse bransjene.

Samtidig er det viktig også å huske at skoleverket antakeligvis ikke kan oppfylle alle de krav som arbeidslivet har. Derfor må også arbeidslivet selv ta en del av utfordringene. Det er viktig at vidaregående skole er med på å gi et grunnlag for utdanningen, men feinschmeckeriet må bedriftene og bransjene selv ta i opplæringen.

Så har jeg også lyst til å si i forhold til det med prosjektarbeid at jeg synes representanten Evjes innlegg viser at det er behov for etterutdanning og skolering også innenfor disse områdene. Det blir gjort, og jeg opplever også at mange lærere i vidaregående skole behersker disse arbeidsmetodene. Men at det fortsatt er behov for etterutdanningsinnsats i vidaregående skole, tror jeg både representanten Evje og jeg er enige om.

Petter Løvik (H): Representanten Lyngstad var innom det faglege nivået, og han var så vidt innom allmenn-fag, men konkluderte med at Lektorlaget sine innvendingar ikkje var dei som skulle løyse framtida. Eg har lyst til å utfordre representanten Lyngstad ved å stille spørsmålet: Deler Lyngstad den oppfatninga at kvaliteten og nivået i allmennfag i vidaregåande opplæring er blitt senka etter Reform 94, slik veldig mange kritikarar og veldig mange undersøkingar viser? I så fall – kva tiltak er det Kristeleg Folkeparti kan tenkje seg å sette inn for å mot-verke dette, som vil vise seg å bli eit alvorlegare og alvorlegare problem i åra framover?

Det andre punktet eg har lyst til å utfordre representanten Lyngstad på, er ei sak som har vore oppe både i media og i debattane i komiteen, som gjeld at det no ikkje lenger er muleg å ta opp igjen eksamen i alle fag som skal på det endelege vitnemålet. Ein kan risikere at ein i ein del fag får ein dårleg eksamen. Ein får ikkje mulegheit til å ta opp igjen den eksamenen, fordi ein skal ha tilsvarande fag også i eit seinare år, men likevel vil den karakteren telje med ved opptak til høgare utdanning. Frå Høgre si side har vi sagt heilt klart frå – og vi har også fremma forslag om det i dag – at det urimelege i dette må vi bli kvitt. Kva meiner representanten Lyngstad om dette? Kan det tenkjast at Kristeleg Folkeparti vil støtte vårt forslag?

Arne Lyngstad (KrF): Jeg legger merke til at Høyre i debatten så langt har vært veldig opptatt av å fokusere

allmennfaglig studieretning i forhold til Reform 94. Jeg må nok si at jeg opplever at hovedutfordringene i forhold til vidaregåande opplæring i årene bak oss først og fremst har vært i forhold til yrkesfaglig opplæring og i forhold til fagopplæring, og få det systemet på plass. Jeg regner med at også Høyre er enig i det, men Høyre har kanskje ikke funnet så mye å kritisere ved det og vender derfor oppmerksomheten over på allmennfagsituasjonen.

Hvorvidt kvaliteten og nivået er senket på allmennfaglig studieretning, er det vel delte meninger om. Det jeg registrerer, er at vi har et problem spesielt på realfagene. Det har kanskje ikke så mye å gjøre med dem som velger realfag, men at svært få elever velger realfagene. Nå har vi også der fått en endring gjennom at vi har gitt tilleggs poeng til høyere utdanning ved å ta realfag. Jeg tror at det er en riktig måte å stimulere flere elever til å velge realfag på, og jeg tror også at det dermed skulle ligge til rette for en større oppmerksomhet om de utfordringene en har i realfagene.

Det siste spørsmålet, i forhold til eksamen, om ikke å ta opp enkeltfag når en har avlagt eksamen senere, syns jeg det er en viss logikk i, for det er jo eksamen på høyere grad som gjenspeiler det kunnskapsnivået en har. Behovene for å gjenoppta eksamener kan det jo også settes spørsmålsteget ved, og da det er kombinert med økt vekt av realkompetanse, er det muligheter for å komme inn også her, så jeg vil nok holde fast på at det systemet vi har i dag, virker rimelig logisk.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Petter Løvik (H): Høgre slutta seg til hovudpunkta då Reform 94 vart innført, men vi hadde dissensar og åtvaringar på fleire område. No ligg evalueringa føre, og denne gir på fleire område mykje nyttig informasjon, men heller ikkje her er vi heilt nøgde. Eg vil i dette innlegget konsentrere meg spesielt om tre område. Det første er kvaliteten i opplæringa. Fleire ting er blitt betre, spesielt i delar av yrkes- og fagopplæringa, men meldinga tek overraskande lite omsyn til kritikken av den faglege utviklinga som har kome frå fleire hald. I meldinga blir det m.a. sagt at ei samanlikning av faglege nivå før og etter reforma er ei lite fruktbar tilnærming. Likevel peikar fleire ting i retning av eit svekt fagnivå på fleire område etter Reform 94. I ei granskning som er gjennomført for departementet og som er gjengitt i Verdens Gang den 27. januar 1999, heiter det bl.a.:

«77 % av lærerne mener at...det er vanskelig å opprettholde samme nivå som før.

63 % av lærerne har senket forventningene og nivået for elever som befinner seg i faresonen.»

Dei svakaste karakterane er altså svakare enn før reforma, og 23 pst. av lærarane «ungår å gi strykkarakter for at elevene skal greie å skaffe seg fagbrev».

Dessutan ser vi ein skremmande stor strykkprosent og mykje svake karakterar ved universitet og høgskular. Kanskje er det noko i det statsråd Lilletun gav som svar på eit skriftleg spørsmål om dette som eg stilte den

24. juni 1998, der eg spesielt drog fram karakterane i matematikk. Lilletun seier bl.a.:

«Ein av årsakene til den høge strykkprosenten kan vere at det faglege grunnlaget frå vidaregåande opplæring generelt er svakt.»

Dette er alvorleg, og eg synest ikkje statsråden har følgt opp dette i meldinga, og det er ei stor svakheit i den meldinga som ligg føre i dag.

Det andre området eg vil inn på, er at vi må få større ulikskap i den vidaregåande opplæringa. Mange sider ved Reform 94 har vore forankra i einskapsskuletenkinga, og ein stor del av problema i dag kan først tilbake til nettopp dette.

Høgre meiner framleis at det er viktig å halde fast ved at vidaregåande opplæring må bygge på ulike, men likeverdige tilbod. Ikkje alle ønskjer generell studieførebudande kompetanse. Vi må akseptere og vi må applaudere at det primære målet for dei fleste som søker fag- eller yrkesutdanning, er å få ei best muleg slik utdanning, og at ho har ein sjølvstendig verdi. Det er ikkje alle som ønskjer eller treng studiekompetanse, og altfor mange slit med ein tung og generell teori i yrkesfaga. Vi har derfor i lag med Framstegspartiet fremma forslag om at det blir lagt større vekt på yrkesretta teori og mindre på allmennfaglege teori i yrkesutdanninga.

Det tredje området eg vil kommentere, er kravet om meir fleksibilitet i vidaregåande opplæring. Høgre har heile tida peika på at det er for mykje systemtenking og firkanta modellar i den vidaregåande opplæringa, spesielt etter Reform 94. Kanskje var det litt for laust før. Til gjengjeld er det blitt litt for firkanta dei siste åra.

Nokre hovudpunkt som vi har lagt vekt på frå Høgre si side når det gjeld dette, er at vi må få større fridom i val av skule. Ein eller annan må velje, og det er betre at den enkelte elev får velje enn at bustadadressa skal vere avgjerande. Vi må forandre det regelverket – som eg var inne på i replikk til Lyngstad nettopp – som gjer det umuleg for ein elev å ta opp igjen eksamen i ein del fag. Det er rett som Lyngstad svarte på det, at det er karakteren det tredje året som speglar av det endelege kunnskapsnivået, men det er ikkje noka hjelp i for den eleven som slit med ein karakter frå eit tidlegare år, som han blir lidande under ved eit opptak til høgare utdanning, og kanskje går han glipp av å kome inn på studia av den grunn.

Vi står fast på hovudmodellen 2+2 i yrkesfag. Men vi må gjere det lettare å få avvik frå hovudmodellen, m.a. ved å fjerne 21-årsgrensa for å kunne teikne lærekontrakt med full opplæring i bedrift. Og vi må ikkje, slik det vart ymta om, låse talet på grunnkurs og vidaregåande kurs. Samfunnet forandrar seg, og vi må ikkje kome i same situasjon som vi har vore i i nokre år, at vi ikkje kan forandre kurs og struktur før den neste store evalueringa kjem.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ulf Erik Knudsen (Frp): Partiet Høyre har i denne innstillingen mange gode politiske poeng. De fleste av dem står vi sammen om. Grunnen til dette kan man bl.a. lese i den Høyre-vennlige avisen Aftenposten, hvor kom-

mentator Solveig Ruud på vårparten i år skrev på kommentarlass:

«Mange av de løsningene Fr.p. foreslår i f.eks. helse og skolepolitikken, kopieres nå av Høyre i en nesten identisk form, ...»

Når Høyre kopierer vår politikk, er det selvfølgelig vanskelig å være uenig med dem i så veldig mye.

På ett felt er det imidlertid et klart skille mellom Høyre og Framskrittspartiet. Framskrittspartiet har sett den økende uro, bråk og vold som skjer i skolen, og vi har fremmet to forslag som vil legge større vekt på folkeskikk, oppførsel, respekt for lærere, medelever, disiplin osv. For det første har vi foreslått økt bruk av straffeleksse, gjensitting og utvisning for kortere eller lengre perioder ved konstaterte tilfelle av uro, bråk, vandalisme og vold. For det annet har vi foreslått at det skal gjennomføres en «obligatorisk innføring i folkeskikk, respekt for liv, helse og andres eiendom, oppførsel og respekt for lærere og medelever». Vi vet selvfølgelig at man også arbeider med dette i skolen i dag, men resultatene er for dårlige, og det må derfor strammes inn.

Jeg går ut fra at Høyre har registrert problemene i skolen på dette området. Imidlertid etterlyser jeg Høyres løsninger på problemene. Ser man på innstillingen, ser de ut til å være fraværende.

Petter Løvik (H): Først til påstanden om kopiering av Framstegspartiet sin politikk. Dei aller fleste av Høgre sine forslag, både i dag og elles i skulepolitikken, vart utforma ideologisk i ei tid då ikkje alle hverande parti eingong var stifta. Så den påstanden som representanten Ulf Erik Knudsen kjem med på dette området, vil eg ta avstand frå.

Det er korrekt at vi på mange område i innstillinga står saman. Vi står saman om ein del forslag, men her er òg, som representanten Knudsen var inne på, ein del forslag som etter Høgre si meining går for langt til at vi kan støtte dei. To av desse er dei forslaga som går ut på at ein skal auke bruken av attsitting og straffeleksse. Eg veit ikkje om representanten Knudsen meiner at dette òg skal gjelde myndige folk, som på den måten skal kunne få ein slags fridomstap av skulen si leing. Eg har problem med å sjå heilt korleis dette kan gjennomførast i praksis ute i skulen. Dessutan er vi frå Høgre si side skeptiske til at det er skulen som skal ta det store og heile ansvaret for folkeskikken. Det er ein del som kviler på det enkelte menneske og på den enkelte familie når det gjeld folkeskikk og personleg ansvar for oppførsel. Det er mykje som ikkje er godt nok i norsk skule – òg i vidaregåande skule – på dette området. Vi må sette i verk tiltak, men vi må ikkje lage ein parodi på dette. Det trur eg ikkje gagnar korkje skulen eller samfunnet.

Marit Tingelstad (Sp): Senterpartiet skammer seg ikke over å ha vært med på å støtte gjennomføringen av Reform 94, men jeg nekter heller ikke for at det har vært en stor utfordring å ta hele årskull inn i vidaregåande opplæring. Det startet jo egentlig på 1980-tallet, med alle ekstraklassene som ble opprettet. Min erfaring med å ad-

ministrere *det* systemet er ikke særlig positiv, for å si det mildt. Elevene valgte jo på kryss og tvers i studieretningene.

Det var både riktig og viktig å gjøre noe med dette. Blegen-utvalgets innstilling, med hovedvekt på omlegging av yrkesutdanningen, var grunnlaget for det hele, ikke minst var dette viktig for jentenes muligheter til valg.

Det er kjent at Høyre har vært sterkt kritisk til mye i reformen. Kan dette være grunnen til at partiet nå ikke er med komiteflertallet på merknaden som beskriver de faktiske positive konsekvenser av reformen, som f.eks.:

- Det store flertall oppnår studie- eller yrkeskompetanse.
- Omvalg og vandring på tvers er redusert kraftig.
- Det har vært betydelig rekruttering til yrkesfagene.
- De unge får læreplass i mye større omfang enn tidligere.
- Den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten fungerer.
- Læreboksituasjonen er kraftig forbedret innenfor yrkesfag.

Høyre henger seg derimot på merknaden som beskriver områdene der reformen ikke har nådd målene, og partiet fremmer i innstillingen mange forslag som bekrefter deres kritikk til reformen. Jeg nevner noen få: valgfri sidemålsopplæring, mindre vekt på allmennfaglig teori i yrkesfagene, sjølstyrte skoler og stykkprisfinansiering der pengene følger eleven.

Mitt spørsmål til det siste momentet blir: Hvordan mener representanten Løvik at opplæringen av alle elever i hele landet kan bli bedre om dette systemet blir gjennomført? Jeg viser her til rapporten som Høyre-byrådet i Oslo fikk utvirket, og som ble gjort tilgjengelig etter en stund. Konklusjonen i denne er ifølge pressen alt annet enn overbevisende. Eller finnes det annet empirisk materiale som beviser at Høyre har rett?

Petter Løvik (H): Som eg allereie har sagt, var Høgre skeptisk til delar av Reform 94 då den vart gjennomført, og evalueringane og erfaringane viser vel at vi på veldig mange område fekk rett i den kritikken vi hadde.

Det er vel ikkje heilt sant når representanten Tingelstad seier at Høgre ikkje har lagt vekt på noko av det positive. Vi har sagt at her har vore forbetringar, og vi har sagt at mange av forbetringane kom bl.a. når det gjeld yrkesfag og ein del av dei områda som representanten Tingelstad nemnde. Men meldinga har jo vore veldig raus når det gjeld å peike på dei positive sidene, så vi finn ingen spesiell grunn frå Høgre si side til å utvide og utdjupe den bortimot reservasjonslause rosen til reforma som stortingsmeldinga legg opp til.

Derimot synest vi det er fornuftig å bruke eit slikt høve til å peike på ting som ikkje fungerer – ikkje først og fremst for å vise at dei ikkje har fungert, det er ikkje Høgre sin politikk, men vi vil prøve å lære av dei feila som er gjorde, for å få ei betre vidaregåande opplæring i framtida. Vi har peika på dei tre hovudpunkta som eg var inne på i mitt innlegg: kvalitet, behovet for større ulikskap og behovet for større fleksibilitet.

På ein del område har komiteen kommentert og nemnt litt om alle desse tre punkta, men eg føler at komitefleirtalet ikkje har vilja gå så langt som Høgre i å ta konsekvensane av dei feila og manglane som vi kjenner til.

Dei andre tinga er litt for omfattande til at eg vil ta det i eit replikk svar, og eg skal komme tilbake til dei.

Rolf Reikvam (SV): En skal ha både lupe og mye god fantasi om en skal se sammenhengen mellom Høyres retorikk og de forslagene de fremmer i denne innstillingen. Jeg vil våge den påstand at de ikke har ett forslag som medfører større fleksibilitet i vidaregåande skole. De støtter ett forslag fra SV, som går på et kompetansenivå under fagbrev, som vil åpne for større fleksibilitet. Men SV har flere forslag som vil skape større fleksibilitet og som Høyre ikke er med på, eksempelvis når det gjelder strukturen. SV har et forslag, nr. 25, hvor vi ønsker å åpne for flere særløp, og vi nevner tre områder: små fag, fag hvor det er problem med å rekruttere, og situasjoner der elevene har problemer med å tilegne seg kunnskap etter 2+2-modellen. Dette er forslag som vil skape større fleksibilitet, og som Høyre hadde hatt muligheten til å være med på, men som de ikke har støttet i komiteen, så jeg er veldig spent på hva Løvik vil svare til det.

Flertallet i komiteen – alle unntagen Høyre og Framskrittspartiet – går også inn for læreplanene, hvor vi ønsker å åpne for større fleksibilitet, overlate mer til den enkelte lærer, større metodisk valgfrihet. Vi har en merknad der vi sier at læreplanene må gjennomgås med sikte på å åpne for denne fleksibiliteten. Dette er merknader som Høyre ikke er med på. Hva er det egentlig Høyre ønsker når de snakker om fleksibilitet og vi legger på bordet forslag etter forslag som de har muligheten til å stemme for, men som de ikke støtter? Jeg er veldig spent på svaret. Mener de at fleksibilitet er fleksibilitet for elevene til å velge skole – skoler som stort sett er like etter Høyres forslag, som har karakterer, og som baserer seg på et veldig sentralistisk system?

Petter Løvik (H): Representanten Reikvam kom i utgangspunktet med ein påstand om at der ikkje låg noko frå Høgre si side i denne innstillinga som peika i retning av meir fleksibilitet. Eg veit ikkje kva medisin ein skal foreskrive overfor den slags, men ut frå min kunnskap burde det kanskje vere ein idé å lese innstillinga litt grundigare. Der vil representanten Reikvam og andre finne bl.a. følgjande som går på meir fleksibilitet: større fri-dom når det gjeld val av skule og mulegheiter til å ta opp igjen eksamen. Vi vil ha større mulegheiter til avvik frå hovudmodellen, bl.a. ved at også personar under 21 år skal kunne teikne lærlingkontrakt. Vi vil ha fleksibilitet i den framtidige utviklinga når det gjeld både talet på og samansettinga av grunnkurs og vidaregåande kurs. Vi vil også ha større fleksibilitet når det gjeld mulegheit til å fråvike hovudmodellen for yrkesfagleg studieretning, der rekkjefølgja på opplæring i skule og bedrift vil komme inn. Dette er ting vi har lagt inn, anten i forslags form eller i merknads form, i denne innstillinga.

Det er også ein del påstandar frå Reikvam om andre sider ved Høgre sin politikk som tyder på at han ikkje har lese innstillinga skikkeleg. Når det gjeld det forslaget som representanten Reikvam nemnde, frå SV, som går på meir fleksible løp, vil Høgre støtte det. Vi står ikkje som forslagsstillarar her, men forslaget er jo på grensa til å vere god Høgre-politikk, og då vil vi sjølvsagt støtte det.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Marit Tingelstad (Sp): Stortingsmeldingen om vidaregåande opplæring og evaluering av Reform 94 er godt mottatt av høringsinstansene og opinionen. Den har fanget opp de aktuelle utfordringene som erfaringene med reformen så langt har lagt for dagen.

Senterpartiet er tilfreds med de endringsforslag som Regjeringen fremmer i meldingen, og som i hovedsak støttes av komiteen. Bekymringen for at reformen ikke har klart å gi tilfredsstillende tilbud til alle elever, blir bekræftet i evalueringsrapportene. Det er langt igjen før vi kan si at elevene får den tilpassede opplæringen som lov og læreplan forutsetter. Dette gjelder særlig elever med svake forutsetninger for teoretisk læring. Jeg er glad for at meldingen tar så klar stilling til denne utfordringen og understreker at nå må innholdsdelen prioriteres. Komiteen følger opp dette. I merknadene om annen kompetanse/delkompetanse, og i den om særløp, presiseres særlig tilpasset og differensiert opplæring samt retten til å tegne opplæringskontrakt ut fra beskrevet kompetanse for bestemte arbeidsoppgaver.

Jeg trekker fram dette området først fordi det etter mitt skjønn er den måten vi tilrettelegger for de svakeste på, som er kjennetegnet på et samfunns verdisyn. Ved å gi elever tilbud som gjør at de føler de får brukt sine evner og anlegg, om enn disse er begrenset, har vi, foruten å ha foretatt et viktig verdivalg, også lagt til rette for forebygging generelt.

Senterpartiet har støttet reformen, men har samtidig vært kritisk til den firkantede holdningen til endringer underveis og mangelen på fleksibilitet som forrige regjering styrte etter. Nå er det et tilbakelagt stadium, og jeg vil gi ros til saksordføreren som har tilstrebet å få laget en grundig og god innstilling med bred tilslutning fra komiteen.

Reformen var spesielt viktig for yrkesutdanningen, ikke minst for jentene, som tradisjonelt ikke hadde så mange fagretninger å velge i som førte fram til yrkeskompetanse/fagbrev. Likeledes var reformen nødvendig for samfunnets behov for økt kompetanse i tillegg til bedre utnyttning av offentlige midler i skolesektoren. Mange mål er nådd, men viktige deler står igjen før vi kan si oss tilfreds. Nå må fokus konsentreres mot læringsmiljø og den enkelte elevs/lærlings potensial for læring og utvikling innenfor alle studieretninger. De foreslåtte utviklingsprosjekter tar sikte på nettopp dette, særlig yrkesretting av allmenfagene ved yrkeslinjene. Jeg mener det i den teknologiske verden vi lever i, blir feil å redusere allmennteorien, slik Høyre og Framskrittspartiet foreslår.

Jeg har merket meg at dette ikke er foreslått av opplæringsrådene, og jeg anser dem som de viktigste fagkyndige her.

Videregående opplæring er avhengig av sterk medvirkning fra næringslivet, og Reform 94 bygger på et tett og forpliktende samarbeid. Det er grunn til å rose partene i arbeidslivet for deres bidrag.

Reformen har vært krevende for alle parter, ikke minst for det pedagogiske personalet. Jeg synes Stortinget bør erkjenne at det ble for dårlig tid til etterutdanning for mange lærere. Samtidig må vi gi honnør til lærere og skoleledere, som stod på i en hektisk og krevende tid.

Det har vært strid om omfangsforordningen der fylkene tilpliktet å ha et visst antall elever i videregående opplæring – altså ikke bare elevplasstilbud – i forhold til årskullet. Stortinget har tidligere sagt seg enig med Riksrevisjonen i at forskriften ikke er et hensiktsmessig styringsinstrument. Etter mitt skjønn kan denne virke direkte sentraliserende. Dette går særlig ut over skoler i griskrendte strøk. Jeg er glad for at departementet nå arbeider med andre tiltak for å sikre at fylkene gir tilbud i forhold til lovverket. Samtidig vil jeg tillate meg å uttrykke glede over at Regjeringen i statsbudsjettet lover at voksne skal få rett til videregående opplæring. Jeg mener at Arbeiderpartiets og SVs forslag nr. 2 dermed er overflødig, og håper at det kan trekkes.

Videre har jeg merket meg at de samme partier hadde forventet konkrete forslag til endringer i tilbudsstrukturen, slik de uttrykker det i innstillingen. Jeg tror det var klokt av departementet ikke å gå lenger enn det har gjort når en ser reaksjonene på forslagene som antyder endringer i antall VK I-kurs og sammenslåinger av grunnkurs. Jeg vil hevde at oppstart av de to nye grunnkursene innenfor merkantile fag og media/kommunikasjon fra høsten 2000 er på grensen av det forsvarlige ut fra kvalitetssikring av innhold og videre løp. Ut fra en samlet vurdering og prosesser i komiteen er sentrumpartiene med på vedtaket. Jeg forventer likevel at departementet vil varsle Stortinget om det skulle vise seg at det ikke blir forsvarlig å sette dette i gang neste høst, og viser til komiteens merknad, der det heter:

«Komiteen meiner vidare at det er viktig å sikre aktiv medverknad frå bransjane og partane i utforminga av grunnkursa og det vidare løp, og komiteen føreset at dette skjer før grunnkursa vert sette i verk.»

President: Det blir replikkordskifte.

Rolf Reikvam (SV): Marit Tingelstad var inne på dette med særløp. Vi har et forslag som vi så langt – nå har vi fått støtte fra Høyre – har stått alene om, nemlig å åpne for mer bruk av særløp. Som jeg sa til Høyre, gjelder dette innenfor små fag, fag som har rekrutteringsproblemer, og for elever som sliter med den tradisjonelle måte å lære på, nemlig to år i skole og to år i lærebedrift, og som kanskje trenger et annet løp for å nå fram til fagbrev. Nå vil det bli litt lettere for elevene å velge denne veien fram til fagbrev. Mitt spørsmål til Marit Tingelstad er: Vil Senterpartiet støtte et sånt forslag, slik at man kan

få en noe større fleksibilitet og gjøre det noe lettere for de elevene som i dag sliter med å nå fram til fagbrev?

Så har jeg et spørsmål til, som går på landslinjer, som også Marit Tingelstad var inne på. Arbeiderpartiet og SV står alene om en merknad som gjelder landslinjer og landsdekkende linjer; vi skiller mellom landslinjer og landsdekkende linjer. Vi erkjenner at landslinjene var nødvendige for å sikre en del fag, en del studieretninger og en del tilbud. Men det som det er viktig for Arbeiderpartiet og SV å presisere, er at vi primært ønsker å sikre dette ved landsdekkende linjer, dvs. ved et samarbeid mellom fylkeskommunene, at fylkeskommuner som har fag og områder som er truet, skal tvinges til et samarbeid med sikte på å ta vare på disse, i stedet for å etablere et statlig system, som landslinjene tross alt er, ved siden av det fylkeskommunale.

Mitt spørsmål til Marit Tingelstad er: Er hun enig i måten å se på dette på, at det primære må være å stimulere og prøve å få fylkeskommunene til å etablere et samarbeid om landsdekkende linjer framfor å etablere flere landslinjer?

Marit Tingelstad (Sp): Først vil jeg benytte anledningen til å gi honnør til representanten Rolf Reikvam for den aktiviteten han har utvist i arbeidet med innstillingen. Representanten har veldig god innsikt i videregående opplæring, og han har bidratt svært konstruktivt.

Vi er med i merknadene om dette med særløp, og er også helt enig i det SV har sagt her nå. Jeg har kommet fram til at det er inkonsekvent ikke å være med på det forslaget. Nå kan en jo si at når merknaden er så utdypende og det står et så stort flertall bak, behøves det ikke et eget vedtak, men det har vel noe med kutymen i Stortinget å gjøre. Jeg vil derfor støtte det.

Vi har særlig påpekt fra Senterpartiets side at noen fag tydelig har falt utenfor gjennom disse fire-fem årene som Reform 94 har fungert. Jeg kan helt konkret nevne et fag som handlafting. Det er det ikke noe igjen av nå. Det er et svært viktig fag for å ta vare på kulturarven. Vi håper det kan bli gjort noe med det. Det er bedrøvelig at slike fag skal bli borte på grunn av en reform som er noe fir-kantet.

Når det gjelder landslinjer, deler jeg langt på veg Rolf Reikvams vurderinger av det. Men jeg må minne om at Stortinget på grunn av manglende vilje fra ledelsen i forrige periode «tvang igjennom» en del landslinjer for ikke å miste tilbudet. Jeg nevner f.eks. folkemusikk. I prinsippet er det mye riktigere at det skal være landsdekkende linjer, men fylkene har dessverre ikke alltid vist nok vilje til samarbeid der. Jeg tror at vi på forsiktig vis kan ha noen landslinjer og ellers stimulere til landsdekkende linjer.

Inge Lønning (H): I den utstrekning regjeringens partiene har markert noen egen utdanningspolitisk profil i debattene her i Stortinget det siste året, har det dreid seg om vektlegging av større fleksibilitet, større rom for lokal tilpasning og individuell tilpasning. Derfor har jeg to spørsmål til Marit Tingelstad.

Det ene er hvorledes hun ser på det forslaget som Høyre og Fremskrittspartiet har fremmet, nr. 13, som gir en beskjedne rettighet for elever til å ta opp igjen eksamen i fag der karakteren blir stående på det endelige vitnemålet. I dagens system er det utelukket. Det er jo en relativt begrenset form for individuell frihet man her åpner for, men den er ikke desto mindre viktig for de elevene det gjelder.

Det andre spørsmålet gjelder bemerkningen som Marit Tingelstad kom med, om at det er feil å redusere allmennteori i yrkesfaglige studieretninger. Nå er det faktisk ikke det som er hovedpoenget i det forslaget Høyre og Fremskrittspartiet har fremmet. Hovedpoenget er å markere en sterkere yrkesinnretning av teoridelen i opplæringen. Og grunnen til at vi har gjort det, er at det er påpekt i evalueringen at det er et grunnleggende problem at 15-20 pst. av elevene på yrkesfaglig studieretning for det første sliter med et motivasjonsproblem når det gjelder å fortsette med allmennteoretisk læring etter ti år i grunnskolen, og for det annet at elevene har så svake forutsetninger fra grunnskolen at de også av den grunn faller igjennom. Hva er egentlig Marit Tingelstads løsning på det problemet? Det hjelper jo lite å insistere på at kartet har rett hvis terrenget ikke er i stand til å innpasse seg etter kartet.

Marit Tingelstad (Sp): Høyre har tydelig markert at de vil mye i skolepolitikken. Det gjenstår å se om de får med seg andre partier, slik at det store løftet som Høyre lovet i valgkampen, virkelig blir gjort.

Vi – jeg skal tale for mitt eget parti – har vært svært opptatt av å gjøre noe med innholdet i skolen, ikke minst på ungdomstrinnet. Vi er svært glade for de signalene som har kommet i statsbudsjettet på det området, og vi er svært glade for den vektlegging som dette har fått i stortingsmeldingen som vi i dag behandler.

Så til spørsmålet om den situasjonen at en ikke kan ta opp igjen eksamen så mange ganger som Høyre ønsker, og som det var mulighet for før. Det gikk faktisk inflasjon i dette, en tok opp igjen eksamen på eksamen på eksamen. Det er én uheldig virkning av det. Det førte også til at elever faktisk spekulerte i å ta opp igjen eksamen i fag som de ikke hadde sterk fordypning i, og på den måten samle seg poeng. Det syntes vi ikke var noen praktisk og god måte å gjøre det på. Vi synes det er mye viktigere at det legges mer vekt på arbeid i løpet av skoletiden enn å vektlegge eksamen så mye.

Så til det med å redusere allmennfaglig teori. Jeg kan ikke begripe at det ikke er det Høyre og Fremskrittspartiet foreslår. Da må jeg få det forklart enda en gang. Det er i hvert fall både sagt og uttrykt i forslaget. Senterpartiets syn på dette er at det er viktig at alle elever får innsikt i de felles allmenne fagene. Men jeg er klar over at ikke alle kan klare det. At 20 pst. sliter, ja det skulle bare mangle, holdt jeg på å si, for før i tiden gikk jo ikke disse 20 pst.-ene i skolen i det hele tatt, så det er naturlig at en del sliter. Derfor er vi svært opptatt av å yrkesrette, differensiere, opplæringen mye mer, og det står veldig klart i merknaden om delkompetanse og annen kompetanse.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Rolf Reikvam (SV): Reform 94 er på mange måter avslutningen av det reformarbeidet som startet med lov om videregående opplæring i 1974, og som ble iverksatt 1. januar 1976.

Utover på 1980-tallet ble det gjort flere strukturelle justeringer, spesielt for allmennfagene. Elevenes valgfrihet ble utvidet, en åpnet for større valgfrihet på tvers av linjedelingen.

Reform 94 er både en strukturreform og en innholdsreform. Strukturdelen omfatter først og fremst yrkesfagene. Innholdsreformen omfatter alle studieretningene. Evalueringen viser klart at vi har lyktes bra med strukturdelen. Flere velger yrkesfag, og det er færre som går på tvers. Flere enn tidligere når fram til fagbrev. Det gir likevel grunn til bekymring at nesten en tredel av alle som velger yrkesfag, ikke når fram til planlagt sluttkompetanse i løpet av opplæringstiden på fire eller fem år. Det er store variasjoner når det gjelder hvor mye lærlingene og elevene mangler på å nå fram til endelig sluttkompetanse.

Jeg er derfor glad for at komiteen har tatt problemet på alvor og samlet seg om to viktige endringsforslag fra SV. Komiteen har erkjent at det er behov for å etablere et sluttkompetansenivå under fagbrev. Ikke alle kan eller er motivert for å planlegge et utdanningsløp som i løpet av fire eller fem år skal resultere i fagbrev. Det er viktig at disse elevene også etter fullført utdanning har en utdanning som aksepteres som kompetansegivende i forhold til arbeidslivet. Det er også viktig at utdanningen bygges opp på en måte som gjør det lett å bygge på fram til fagbrev.

Det er nå opp til departementet, sammen med partene i arbeidslivet, å utforme forslag til hvorledes dette kan gjøres. Det er allerede gjort spennende forsøksarbeid i mange fylker, som må inngå i dette arbeidet. Jeg forventer også at departementet arbeider raskt, slik at utdanningsnivået skal komme på plass i loven så snart som mulig.

Jeg er også glad for at alt nå tyder på at det forslaget som vi stod alene om i komiteen, nå vil få flertall. Det skulle forresten bare mangle etter det som var sagt bl.a. i valgkampen. Vi er i en situasjon der små lærefag er truet. Andre fag, eksempelvis innenfor byggfagene, har dårlig rekruttering mange steder. En måte å hindre at gamle og viktige kulturfag ikke dør ut på, kan være å åpne for alternative løp.

To år i skole og to år i lære er hovedmodellen, og den skal ligge fast. Vi må likevel akseptere at det skal være anledning til å lage andre løp, bl.a. for å redde fag eller for å sikre rekrutteringen i områder av landet der en ikke klarer å få nok elever til å etablere klasser innenfor systemet og innenfor hovedløpet.

Det er også viktig å erkjenne at ikke alle ungdommer er like. Vi lærer på ulik måte. En del elever vil ha problemer med å starte med to år med hovedvekt på teori for deretter å avslutte med den mer praktiske opplæringen i bedrift. Hvis det går som alt nå tyder på, får vi flertall for

(Reikvam)

forslag nr. 25, som er en oppmyking av den noe stive strukturen, altså mer fleksibilitet. Dette er et forslag som Høyre nå har sagt de vil stemme for, og det gleder meg. Det som undrer meg, er at Høyre trengte hele sommerferien på å oppdage at dette var en oppmyking av det de tidligere kalte A4-skolen.

Der vi har kommet kortest, er selve innholdsreformen. Det blir galt når denne erkjennelsen fører til at vi velger å senke ambisjonsnivået fremfor å ta fatt i de forhold som hindrer større elevmedvirkning på planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisningen.

Vi i SV har tatt resultatet fra forskningen på alvor, og pekt på noen forhold som vi må ta fatt i. Vi kan ikke få til en omfattende innholdsreform der vi skal etablere nye arbeidsformer og demokratisere undervisningen, uten at vi også gjør noe grunnleggende med vurderingsformene. Det er gjort endringer i løpet av denne perioden, men vi er nødt til å foreta mer omfattende omlegging av hele vurderingssystemet. Å tro at vi skal skape en nye skole, men beholde vurderingssystemet fra den gamle, er i beste fall en grov misforståelse. Hvorfor lyktes vi bedre med reformen innenfor barnetrinnet enn i resten av undervisningen? Jeg er helt sikker på at en del av svaret ligger i at en på barnetrinnet har kuttet ut individuelle karakterer.

Jeg tror også at vi må gjøre noe med den tradisjonelle læreboken. Det får jeg dessverre ikke tid til å si så veldig mye om, men jeg tar opp forslagene som vi har fremmet i innstillingen.

Presidenten: Rolf Reikvam har tatt opp de forslagene som han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Synnøve Konglevoll (A): I likhet med hva representanten Tingelstad gjorde i en svarreplikk til SV i stad, vil jeg berømme representanten Reikvam for at han aktivt bidrar på en konstruktiv måte og dermed får gjennomslag for en del av SVs standpunkter.

Men vi har nettopp bak oss en valgkamp der jeg deltok bl.a. på en del skolevalg og ble stadig vekk fra representanter for partiet SV møtt med at de tok avstand fra Arbeiderpartiets skolepolitikk og framstilte SVs som et alternativ. Derfor vil jeg benytte anledningen til å be representanten Reikvam her fra Stortingets talerstol å bekrefte at Arbeiderpartiet og SV står sammen om grunnleggende holdninger i skolepolitikken, og at SV faktisk har stått sammen med Arbeiderpartiet i utformingen av alle skolepolitiske reformer i de årene SV har vært representert på Stortinget.

Rolf Reikvam (SV): Dette var ikke lite. Jeg vet ikke om det er en bekjennelse representanten ville ha fra meg, men i alle fall: Når det gjelder den innstillingen som vi nå behandler, og også de innstillingene vi har jobbet med de siste årene, er jeg enig med dem som har sagt at hovedskillelinjene i norsk politikk når det gjelder utdanning, går mellom SV, Arbeiderpartiet og delvis mellompartiene, regjeringspartiene, på den ene siden, og Høyre

og Fremskrittspartiet på den andre siden. Så går det selvsagt en del andre skillelinjer. Vi er ikke enig med Arbeiderpartiet i all utdanningspolitikk. Det skulle bare mangle! Men når en leser denne innstillingen, vil nok de fleste se at Arbeiderpartiet og SV er enige om ganske mange merknader. Jeg beklager at Arbeiderpartiet ikke alltid følger oss når vi skal trekke konklusjonene og utforme disse i konkrete forslag. Vi kan ta synet på karakterer, der vi nok har et noe ulikt syn, på den måten at vi mener at karakterer hemmer en utvikling av skolen og gjør at vi ikke får til den pedagogiske nyskapingen som vi ønsker. Og det har vi eksempler på.

Jeg skulle nok ønske at Arbeiderpartiet i dag ville stemme for vårt forslag som går på strukturen. Nå kan det kanskje komme til at de gjør det, men jeg skulle nok ønsket at de også opprinnelig var med på dette forslaget, der vi legger opp til flere særloop og åpner for litt mer fleksibilitet, en noe mykere struktur enn den vi har i dag. Nå kan det vel kanskje komme til at Arbeiderpartiet støtter oss. Men generelt vil jeg si at i de store og viktige sakene som er behandlet i de siste årene, har Arbeiderpartiet og SV funnet hverandre i viktige og sentrale saker. Det kan jeg bekrefte, det har jeg ikke noe problem med, og det gleder meg veldig.

Petter Løvik (H): Representanten Reikvam sa i sitt innlegg at Reform 94 har vore ei strukturreform og ei innholdsreform: ei strukturreform framfor alt på yrkesfag, ei innholdsreform både på yrkesfag og allmennfag. Og eitt av hovudankepunktka frå Høgre si side, som eg har vore inne på tidlegare, er at verken SV, Regjeringa eller dei fleste andre partia er villige til å ta konsekvensane av dei resultatata vi ser av denne innholdsreforma, eller mangelen på slik.

Når 77 pst. av lærarane meiner det er vanskelegare å halde ved lag det same nivået – og dette er ei gransking blant 800 lærarar – som før reforma, når 63 pst. av lærarane har senka forventningane og nivået for dei svakaste elevane slik at dei svakaste karakterane er endå svakare enn før reforma, og når kvar fjerde lærar unngår å gi strykkarakterar for at elevane skal greie å få sitt fagbrev, er det grunn til å rope eit varsku. Eg har lyst til å stille spørsmålet om ikkje representanten Reikvam ser desse problema, eller om det er det at han ikkje vil innrømme dei. I tilfelle han meiner at dette er eit problem, kor langt vil då SV gå for å bøte på den faglege standardsenkinga?

Det gler meg også at representanten er oppteken av dei små faga, og han har tidlegare sagt at dette med fleksibilitet er viktig. Då er det litt forunderleg at SV, blant fleire, har eit såpass negativt syn på dei viktige landslinjene som vi har i dette systemet. Representanten foreskriv dei landsdekkjande linjene i regi av fylkeskommunen, men eg trur at skal vi klare å berge ein del av dei små faga, må vi i endå sterkare grad enn i dag få landslinjer som er direkte underlagde statleg styring og finansiering. Deler representanten det synet?

Rolf Reikvam (SV): Jeg merket meg at Høyre ønsker en mest mulig sentralistisk skole, mest mulig til staten og

flest mulig landslinjer. Vi ønsker ikke dette. Vi ønsker et fylkeskommunalt utdanningssystem, og vi ønsker å tvinge fylkeskommunene til å jobbe sammen, til å samarbeide om små fag, om tilbud som er truet. Jeg kan ikke forstå at det er ønskelig å sentralisere dette til et statlig nivå, men det faller jo fint inn i det som er hele Høyres skolepolitiske tenkning: Det er sentralisme, det er landslinjer staten skal ta over, det er mer karakterer, det er mer pensum, såkalt tradisjonelt pensum, faktakunnskap osv. Og så definerer de dette som nivå og nivåsenkning.

I hver generasjon sier vi jo at nivået var så mye høyere da vi gikk på skolen. Det har vi alltid sagt. Og vi vet jo at alt var mye bedre før, og det var spesielt bra under krigen. Det synet som Petter Løvik og Høyre gir uttrykk for, er det tradisjonelle synet som hver generasjon har, at alt var bedre før. Jeg er ganske overbevist om én ting, at den videregående skole vi har i dag, gir et utdanningstilbud som faglig og kunnskapsmessig minst er på høyde med det som Petter Løvik og jeg fikk på skolen. Jeg er ganske overbevist om at mine barn, som har gått gjennom den videregående skole, gikk vesentlig dypere inn på visse fagområder enn det som jeg noen gang gjorde i det gamle gymnaset. Så dette at noen lærere mener at fagnivået har gått ned, tar jeg med en klype salt. Jeg forholder meg til den forskning som foreligger, som viser at vi sliter med å få gjennomført innholdsreformen på en del områder, og i motsetning til Høyre har vi vært så frimodige at vi prøver å peke på de områder som er problematiske og som vi ønsker å gjøre noe med. Vi tør å peke på det at vi må se litt på læreplanen. Det er ikke Høyre med på, og det er også en del av den sentralistiske måten å tenke på, slik Høyre gjør.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Eg må seie at eg blei ikkje lite forundra då eg hørde representanten Reikvam sitt svar til representanten Konglevoll i førre replikkrunde, då han sa at Arbeidarpartiet «ikke følger oss» i konklusjonane. Nei, det skulle berre mangle om me skulle følgje SV i alle SVs konklusjonar. Men derimot har me i komiteen jobba nært saman og kome fram til felles konklusjonar på dei fleste områda. Det er berre på to små område, som representanten då peikar på, me ikkje følgjer dei. Det er på atskillig fleire område me har klart å kome fram til felles løysingar, og derfor blir den konklusjonen Reikvam trekte, veldig merkeleg.

Representanten Konglevoll peikte på at når me diskuterte skulepolitikk i valkampen – me som var ute i valkampen i alle fall, nå veit eg ikkje om representanten Reikvam var det – var det eit einssidig kjør frå SVs side om at alt var galt med våre skulereformer. Det opplever eg faktisk ikkje er tilfellet når me diskuterer skulereformer i denne salen. Eg opplever *ein* forskjell mellom Arbeidarpartiet og SV, og det er at SV har så mykje meir pengar når det gjeld tiltak som skal settast inn i samband med nye reformer.

Eg tenkte eg skulle kome tilbake til dette seinare, men eg kan seie det nå: Dei merknadene som ligg i innstillinga og som munnar ut i forslag nr. 25 frå SV, er sjølvsgatt Arbeidarpartiet med på. Det har berre skjedd ein liten

glepp i samband med komiteens arbeid med innstillinga, og så prøver SV å framstille det som om dei sit aleine med dei haldningane og dei oppfatningane som er knytte til forslag nr. 25. Det er ikkje riktig.

Rolf Reikvam (SV): Dette spørsmålet fra Sigvald Oppebøen Hansen undret meg litt, for jeg prøvde i utgangspunktet å trekke opp hvor hovedskillelinjene gikk, og nevnte at det i tillegg gikk en del andre skillelinjer, men at vi i SV har stått sammen med Arbeiderpartiet i viktige saker de siste årene. Vi kan ta som eksempel «Mot rikare mål». Der var vi stort sett enige om hovedkonklusjonene, og vi er stort sett enig i hovedkonklusjonene når det gjelder det arbeidet som er gjort i forbindelse med evalueringen av Reform 94. Vi i SV var tilhenger av Reform 94. Vi syntes det var viktig å få den reformen. I mitt innlegg prøvde jeg å trekke linjene tilbake til lov om videregående opplæring fra 1974 og 1976, og at dette på mange måter måtte kulminere med den omfattende strukturreform som er gjort, som vi har vært *for*. I utgangspunktet var vi ikke så veldig glade for å få 6-åringene inn i skolen. Vi ønsket primært at de fortsatt skulle være i barnehagen, men vi var for Reform 97. Jeg synes derfor det er litt merkelig at det ble oppfattet som om jeg ikke erkjente at vi har stått sammen om viktige utdanningspolitiske reformer. Det har vi gjort, og i en del saker om viktige reformer har vi også hatt med mellompartiene. Høyre har vi vel for så vidt aldri hatt med på noe som betyr reformer, endringer i utdanningssystemet. I den grad vi har hatt dem med, har det eventuelt vært for å føre noe tilbake igjen til det som var tidligere.

Jeg føler at dette burde være et godt nok svar. Vi har jobbet sammen om viktige deler. Når det gjelder hva som ble sagt i valgkampen – jeg var faktisk ute i valgkampen, hvis det kan være til glede for noen – så hørte ikke jeg noe slikt som at SV-ere gikk løs på Arbeiderpartiet på en spesielt sterk måte. Men jeg kan jo ikke stå til ansvar for alt som ble sagt ute i valgkampen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Helene Falch Fladmark (V): Den gang reformen for videregående opplæring ble vedtatt, var Venstre kritisk til noen sider ved den. I hastverket med å gjennomføre en på mange måter nødvendig reform mistet man den enkelte elev av syne, systemet ble viktigst, og en glemte å lytte til dem som skulle gjennomføre reformen, nemlig lærerne.

I all planlegging av skolestruktur er det viktig å ha med seg at elevene ikke er en masse, den såkalte elevmassen, men at det er tusenvis av enkeltindivider som har svært forskjellige evner, forutsetninger og ikke minst ønsker for sin utdanning.

Vi registrerer at evalueringen viste at Venstre på mange måter hadde rett. Mangel på fleksibilitet, teoriundervisning som ikke tar høyde for elevenes ulike forutsetninger og frustrerte lærere er noe av det forskerne peker på i rapporten.

Selv om reformen på mange måter er vellykket i og med at alle unge nå får et tilbud om opplæring, og mange

flere gjennomfører videregående opplæring og får studie- eller yrkeskompetanse, er det nå nødvendig å gjøre noe for å tilpasse systemet til de mange ulike elevene som reformen er til for. Etter vår vurdering er det nettopp dette som har vært hovedbudskapet i den meldingen Regjeringen la fram, og som Stortinget nå i hovedsak gir sin tilslutning til.

Det viktigste med Reform 94 var at alle 16-åringer fikk en rett til videregående opplæring. Venstre var positiv til dette, men har hele tiden arbeidet for at retten skulle kunne tas ut utover de tilmålte fire årene. Når uttaksrammen for retten nå utvides med ett år og retten til omvalg blir sikret, ser vi dette som svært viktig for å øke valgfriheten for den enkelte og for å sikre at færre faller fra etter feil valg. Ikke alle har klart for seg om de vil bli bilmekaniker, tannlege eller prest når de er 15 år.

Mange flere elever som trenger ekstra oppfølging, har ført til problemer på mange skoler. Vi får fortvilte rop fra lærere som ønsker seg tilbake til gamle dager, før reformen. Det er definitivt ikke veien å gå. I stedet må vi utvikle gode modeller for differensiering i undervisningen, bedre individuell tilpasning og mer yrkesrettet teoriundervisning, slik departementet legger opp til. Men denne gangen skal utviklingen skje med lærerne og elevene på den enkelte skole i førerretet. At lærerne skal ha større pedagogisk frihet, er noe Venstre har kjempet for lenge, og vi er svært glade for at flertallet i komiteen går inn for å løsne på detaljstyringen i dagens læreplaner.

Det er rett som noen har påpekt, at denne stortingsmeldingen ikke inneholder mange ord spesielt om de allmennfaglige studieretningene. Dette er for så vidt naturlig fordi reformen førte til størst endringer i yrkesfagene. Jeg synes likevel det er viktig å understreke at når vi nå skal fokusere mer på innhold og enkeltindividene i den videregående opplæringen, må den studieretningen flesteparten velger, komme sterkere i fokus. Det er bl.a. viktig å sikre at studieretningene virkelig er studieforberedende i den forstand at læreplaner og det man reelt lærer, gir et godt nok grunnlag for videre studier.

Vi må lytte til lærerne, som sliter med en sammensatt elevgruppe. Vi må ta i bruk nye pedagogiske virkemidler for å få til dette, og det forutsetter en god kontakt mellom fagmiljøene ved universitetene og de videregående skolene.

Jeg skulle gjerne ha gått inn på mange flere områder når det gjelder videregående opplæring, men med de tilmålte fem minuttene blir det ikke så mye tid til det. Jeg skal heller bruke de siste sekundene på å begrunne Venstres stemmegivning for noen av sakene.

Vi går inn for alle flertallsforslagene bortsett fra VII. Vi slutter oss til forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet og SV. Forsøksgymnasene er viktig i skoleutviklingen og bør fortsatt ha sin plass i det norske systemet. Fortrinnsvis bør skolen fortsette som landsdekkende linje, slik Arbeiderpartiet og SV legger opp til, men dersom det blir nødvendig, kan landslinjeordningen være et alternativ. Vi støtter også forslag nr. 9, fra Fremskrittspartiet og Høyre, om å sikre fritt skolevalg. Her er Venstre enig i prinsippet, men vi legger til grunn at fritt skolevalg ikke må gå ut over en rimelig geografisk spredning av det faglige tilbudet

det innenfor videregående opplæring. Så kan jeg legge til at vi også støtter forslag nr. 25, som har vært oppe i debatten her i dag, om særløp. Vi synes det er svært viktig å ta vare på de små fagene, og vi ser at dette gir en mulighet til å gjøre det.

Når det gjelder innføringen av de to nye grunnkursene som flertallet går inn for, også Venstre, vil vi understreke forutsetningene som ligger i merknadene, nemlig at aktiv medvirkning fra alle berørte parter i utarbeidelsen av disse grunnkursene og de videre løpene er svært viktig. Dette er viktig for å sikre at tilbudene blir bra nok for de som skal ta dem.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Inge Lønning (H): Jeg har stor sans for det ideologiske premissgrunnlaget som representanten Fladmark la til grunn for sitt innlegg, nemlig at skolen og utdanningsystemet er til for brukernes skyld og ikke omvendt, og at det derfor er viktig å tilstrebe den størst mulige valgfrihet for det enkelte individ. Jeg lyttet med interesse til hennes stemmeforklaring og setter stor pris på at Venstre vil stemme for forslag nr. 9, prinsippet om fritt skolevalg. Derimot savner jeg en kommentar til en del av de andre forslagene, som jo egentlig gjelder nøyaktig det samme, nemlig den enkelte elevs rett til å ferdes fritt i systemet. Derfor vil jeg gjerne spørre representanten Fladmark om hun på Venstres vegne også kan kommentere forslag nr. 13, om elevenes anledning til å ta opp igjen eksamen når det har utslagsgivende betydning for deres fremtidige utdanningsløp. Og tilsvarende, ut fra det hun sa om at teoridelen i yrkesfagene bør kobles sterkere opp mot yrkesdelen, om hun også vil kommentere Venstres stilling til forslag nr. 14.

Til sist skulle det også glede meg om frihetsprinsippet i Venstre ville føre til at man kunne tenke seg å stemme for forslag nr. 11, om å gjøre den skriftlige sidemålsopplæringen i skolen valgfri.

Helene Falch Fladmark (V): Jeg kan ta det siste spørsmålet først. Det er vel kjent for representanten Lønning at Venstre er tuftet på idealene til målrørsla, og det vil vel ikke være en stor overraskelse for ham at Venstre ikke støtter vedtak som går på å svekke nynorsken i det norske samfunnet.

Når det gjelder forslag nr. 14, som går på yrkesrett teori, har jeg litt problemer med å forstå det forslaget. Jeg forstår stortingsmeldingen og Regjeringens fremlegg og det komiteen er samlet om, slik at vi nettopp ønsker å gjøre allmennfagene mer rettet mot yrkesfagene. Det er nettopp det Regjeringen legger opp til, så jeg ser rett og slett ikke behov for det forslaget Høyre kommer med her.

Så til dette som Høyre har vært opptatt av når det gjelder elevenes rettigheter. Venstre er et parti som er opptatt av rettssikkerheten til den enkelte, også til elevene, men vi er litt bekymret for den vekt Høyre legger på karakterene i den videregående skolen. Tendensen nå er at karakterene betyr mer enn de bør gjøre for den enkelte elev. Det er klart at det er viktig for elevene å få et bilde av hvor

man står i undervisningen, men undervisningen er rettet mot å gi læring, ikke å få et tall. Jeg synes det er viktig at vi legger opp strukturene sånn at det å få et tall ikke blir hovedsaken med å gå på skolen, men nettopp det å oppnå læring. Derfor vil ikke vi støtte et slikt forslag.

Rolf Reikvam (SV): Jeg er enig med Inge Lønning i at det var et islett av en ideologisk plassering i dette innlegget til Helene Falch Fladmark. Jeg føler at Venstre er i ferd med å bli mer liberalistisk også innenfor utdanningspolitikken. Det er vel ikke bare her i Stortinget vi ser det, vi ser det også rundt om i fylkene. Dette med fritt skolevalg er tydeligvis blitt en viktig sak for Venstre.

Dette er jo et rent byfenomen, det vet jo alle. En elev i Skjåk har ikke så veldig mange valgalternativer når det gjelder skole, studieretning eller noe annet. Det typiske for Norge er at de fleste elevene har en skole i sitt nærmiljø – i beste fall. Det viktige er å prøve å legge til rette for at denne skolen kan ha best mulig tilbud og flest mulig tilbud. Det må jo være målet at vi har en skole som greier å få det til, fremfor å kjøre fram slike liberalistiske tanker om fritt skolevalg som det vi ser i Oslo – kanskje også i Bergen, det vet jeg ikke.

Nå har det kommet en rapport fra Oslo som sier at den modellen med fritt skolevalg som de har prøvd i Oslo, er i ferd med å skape A- og B-skoler. Er Venstre noe bekymret for det, selv om fritt skolevalg er et rent Oslo-fenomen? Statsråden har tidligere vært ute og sagt noe om dette også. Er også Venstre bekymret for at dette vil kunne skape en utvikling i retning av A- og B-skoler, dvs. skoler som er mer populære og har stor søknad, mens andre har mindre søknad? Mener Venstre at dette også vil kunne gå ut over det tilbudet som de har ved disse skole-ene? Hva vil Venstre eventuelt gjøre for å hindre en slik utvikling hvis en skal innføre fritt skolevalg?

Helene Falch Fladmark (V): Jeg er overrasket over at SV tolker det slik at Venstre går i liberalistisk retning fordi vi legger vekt på elevene. Og fleksibilitet trodde jeg faktisk vi stod sammen med SV om.

Når det gjelder den situasjonen som man har i Oslo, skal jeg ikke gå inn i verken byrådsforhandlingene der eller inn i de løpene som vi ser fremover når det gjelder Oslo-skolen. Men prinsippet bak Venstres vedtak når det gjelder fritt skolevalg, som vi faktisk har hatt i mange år, går for det første på at elevene selv vet best hva slags skole de ønsker å gå på. Vi ønsker på ingen måte eliteskoler, men vi ønsker å utvikle temaskoler, slik at de fylkene som har mulighet til det, kan gi elevene ulike tilbud, som vil gjøre at elevene faktisk kan velge de fagene de ønsker. Det er det som ligger til grunn for vårt prinsipp. Og som jeg sa: Vi ønsker ikke å utarme distriktene. Vi legger til grunn at den geografiske fordeling av fagtilbudene skal være god.

Ulf Erik Knudsen (Frp): Vi er svært glade for at Venstre vil støtte forslaget om fritt skolevalg, forslag nr. 9.

Når det gjelder valgfritt sidemål, sier representanten at man ikke vil kunne støtte det på basis av at det vil kunne svekke nynorsken, uten at dette begrunnes nærmere.

Ser vi konkret på den videregående skole, er det et faktum at den videregående skole ikke lenger er en utvalgsskole, men en skole for all ungdom. En stor del av elevene i dagens skole blir språklig forvirret når de skal lære seg to måter å skrive norsk på. Det er særlig fordi elevene ikke lenger er så støe i skriftspråket som de var før. Etter Fremskrittspartiets syn er det illusorisk å tro at elevene blir bedre i hovedmålet av å lære sidemålet. Tvert imot trenger elevene mer tid og anledning til å utvikle sitt eget skriftspråk, enten dette er bokmål eller nynorsk. Slik sett vil valgfritt sidemål kunne styrke nynorsken i de kommuner og distrikter hvor det er aktuelt. Det er også et faktum at flere elever enn tidligere i den norske skole har lese- og skrivevansker, noe som gjør at opplæringen i skriftlig sidemål blir enda vanskeligere.

På bakgrunn av disse momentene synes jeg det er riktig at man også i Venstre – håper jeg – tar opp sidemålet til ny vurdering, og at man konkluderer med å støtte vårt forslag. Sidemål kan eventuelt tilbys som et valgfag, slik at elevene får kjennskap til målformen på den måten.

Helene Falch Fladmark (V): Nå hadde vi en debatt om sidemålets stilling i skolen rett før sommeren. Jeg skal ikke gjenta alle mine begrunnelser fra den gang for å støtte undervisningen i sidemål. Men det jeg skulle ønske at jeg i hvert fall hadde hatt Høyre med på i denne debatten, var å styrke sidemålet og måten det undervises på i norsk, både hovedmål og sidemål, istedenfor å gå til angrep på et av skriftspråkene vi har i dette landet.

Selv har jeg erfaring med å skrive på begge målformer. Jeg har vært byråkrat og har sett hvor viktig sidemålet er for å skrive et godt språk. Nå snakker jeg om nynorsk, som faktisk har en del å tilføre oss som har bokmål som hovedspråk. Hvis det er slik at Fremskrittspartiet faktisk er opptatt av språkpolitikk i Norge, synes jeg de skulle stå sammen med Venstre og kjempe for et bedre norsk og ikke kjempe for å få bort deler av norsken.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Tomas Norvoll (A): Den innstillingen vi behandler nå, og den debatten som vi nå er midt oppe i, viser at det er bred enighet om hovedgrepene som skal gjøres innenfor skolepolitikken, iallfall når det gjelder videregående skole, og at hovedgrepene i Reform 94 var korrekte og bra. Det var riktig å redusere antall grunnkurs og gjøre strukturen mer oversiktlig, slik at elevene slapp å lete seg fram med lys og lykte for å få et skikkelig tilbud i den videregående skole. Og det var riktig å innføre rett til videregående opplæring.

Når vi nå evaluerer reformen, er det også bra at vi står relativt samlet på disse hovedpilarene, og at vi ikke kaster alt om bare fire-fem år etter at vi innførte den store reformen. Da får vi tåle at Høyre og Fremskrittspartiet i debatten har en noe annen tilnærming til dette, at de argumenterer for en skole for de få, for ernerne, og ikke som vi andre gjør, en skole for alle, både for sterke og svake elever, for bygd og by og for gutter og jenter.

Det er stor enighet om reformen. Det viktigste grepet vi gjør, er kanskje at vi i fellesskap nå innfører en noe større fleksibilitet og en mulighet til å bruke noe lengre tid på å ta ut retten sin. Vi innfører to nye grunnkurs: merkantile fag og et fag innenfor media og kommunikasjon. Det er bra at vi nå greier å få fart på dette og får dette raskt opp på stå. Men jeg vil be statsråden se på uttrykket merkantile fag. Jeg er klar over at det er Stortinget som har lansert uttrykket, men man skal være temmelig oppegående som 16-åring og ganske bevisst for å greie å fylle dette uttrykket med innhold. Jeg skulle derfor ønske at det var mulig å finne et mer trendy og tidsriktig navn enn akkurat merkantile fag. Det tror jeg hadde vært en styrke. Vi må også ha en gjennomgang av strukturen totalt sett, for det er ikke gitt at 15 grunnkurs sånn helt uten videre er det korrekte tallet.

Et flertall, hvor regjeringspartiene ikke er med, uttrykker i innstillingen bekymring for at ungdom blir i stadig dårligere form. Vi kan ha gjort en feil da vi reduserte antall timer med kroppsøving i videregående skole. Det er fremmet et forslag som sannsynligvis blir vedtatt, om å vurdere å øke timetallet i kroppsøving i videregående skole. Selv om regjeringspartiene ikke er enig, regner jeg med og håper at statsråden tar dette alvorlig.

Alt i alt er Reform 94 en god reform. Saken har fått en svært god behandling her i salen, og vi får et veldig godt verktøy for å videreutvikle den norske skolen til å bli enda bedre.

Etter det siste replikkordskiftet med representanten fra Venstre, håper jeg at statsråden kan klargjøre hva som er Regjeringens syn på dette med fritt skolevalg. Jeg tror at dette er et rent Venstre-fenomen, så det ville være nyttig hvis statsråden kunne klargjøre hva som egentlig er Regjeringens holdning til dette.

Så til slutt: Jeg hadde tidligere i debatten en replikk til representanten Ulf Erik Knudsen hvor jeg bad om en utdyping og forklaring av en del av Fremskrittspartiets skolepolitikk. Han unnlot å svare med den begrunnelse at det var så mange spørsmål, men gikk og satte seg lenge før taletiden var ute. Derfor vil jeg gjerne få lov til å gjenta de spørsmålene. Altså: Fremskrittspartiet hevder at det de ønsker, er mest mulig fleksibilitet og frihet innenfor skolen, men de vil ha eksamener i alle fag. La meg spørre konkret: Hvis man innfører eksamener i alle fag, fører det til at skolen blir mer fleksibel eller mindre fleksibel? Jeg tror at det fører til at den blir mindre fleksibel, for da blir mye mer av undervisningen rettet mot denne ene prøven, og da vil alle klassene og alle skoletimene se mer eller mindre like ut.

I valgkampen sa nestleder Søviknes, og det har kanskje også fortsatt i Stortinget for alt hva jeg vet, at Fremskrittspartiet vil innføre normerte, standardiserte prøver på forskjellige aldersnivåer, også for de private skolene. Jeg er ikke noen varm tilhenger av private skoler. Men vi har Steinerskolen, som er bygd på en helt annen pedagogikk enn den offentlige skolen, som er bygd på at man ikke skal ha denne type prøver, og på at man skal ha undervisning mer i takt med barnas naturlige utvikling. Hvis man innfører slike prøver også for den type skoler,

vil det føre til at de skolene blir mer fleksible eller mindre fleksible? Sannsynligvis vil det føre til at disse skolene må legges ned, for det vil jo stride mot den ideologien de er bygd på. Jeg håper at representanten Knudsen, når han får tenkt seg litt om, kan utdype disse punktene i et tre minutters innlegg hvor han har litt bedre tid. Det ville vært veldig interessant å få vite hva Fremskrittspartiet egentlig vil. Vil de ha en mer fleksibel skole, eller vil de innføre disse verktøyene for å gjøre både den private og den offentlige skolen mye mer ensrettet?

Ursula Evje (Frp): Jeg vil få lov til å benytte noe av min tid til å gjøre representanten Norvoll oppmerksom på at han antagelig har en relativt svak oppfattelseevne når det gjelder å legge seg på minne hvem som diskuterer skolepolitikk i denne sak, da han tydeligvis anser en noe heftig debatt i valgkampen som å være det som gjelder, og ikke det som er blitt sagt her i denne sal i de siste to år. Jeg håper at vi skal ha glede av representanten Norvolls fortsatte tilstedeværelse blant oss, og at han ikke blir stående i en eller annen helsekø og vente på behandling for dette problemet sitt.

Når det konkret gjelder evalueringen av Reform 94, har noen hevdet at dette var en innholdsreform. Da må man stille spørsmål om det var det kvalitative innholdet i den videregående skolen som skulle reformeres, eller om det var et ønske – som det fremgår av mange dokumenter – om en raskere gjennomstrømming og derved mer utdanning for flere mennesker til samme pris. Min konklusjon på dette skal jeg la være å trekke, den kan få lov til å henge i luften.

I Fremskrittspartiet har vi gjentatte ganger satt fingeren på viktigheten av fritt skolevalg. Fritt skolevalg betyr jo ikke bare fritt valg av bygning eller geografisk avstand, men det har veldig mye å gjøre med den enkelte elevs reelle motivasjon for fagkretser og sammensetning av fagkretser. Dette mener vi er en drivkraft for ethvert menneske som skal lære, som skal utvikle seg for fremtiden, til å gjøre det absolutt maksimale ut av situasjonen.

For å få til en innholdsreform basert på fritt skolevalg, konkurranse om fagkretser etc. mener vi at vi også må ha inn et langt sterkere element av skoleledelse. Vi ser og har sett over lang tid via undersøkelser utført av Olweus, Ogden m.fl. og sist av et innlegg søndag 3. oktober i Dagsavisen av en psykiater ved navn Sandanger at stadig flere unge mennesker får store depresjoner og må behandles for psykiatriske lidelser. Dette med skoleledelse må derfor sterkere inn i bildet, med grensesetting, folkeskikk, respekt for andre og respekt for seg selv. Skoleledelsen må ha evne til å gripe inn i situasjonen og hjelpe eleven til å løse sine egne problemer – og merk: Jeg sier ikke at skoleledelsen eller læreren skal løse problemene for eleven, men at de skal gi eleven en forståelse for hvordan vedkommende selv kan løse problemene sine. Dette tror jeg blir viktigere og viktigere i et komplisert samfunn. Vi vet at rundt 50 000 barn i grunnskolen gruer seg hver dag for å gå på skolen. Tallet er ikke mindre i videregående skole. Jeg skulle ønske at disse tingene i langt sterkere grad hadde vært en del av flertallets inn-

holdsreform enn akkurat det vi har vært vitne til her i dag. For å bedre læringsmiljøet, for å øke muligheten til en kvalitativ, faglig innlæring må vi få mindre mobbing, mindre engstelse og nervøsitert blant dem som deltar, for vi har sett og vet av erfaring at alt dette plutselig kan bli utløst i ganske ekstreme voldsepisoder med knivbruk osv. Dette ønsker ikke Fremskrittspartiet, og Fremskrittspartiet har gjennom tid arbeidet med muligheter for å skaffe verktøy til skolens folk, hvor de kan gå inn og gjøre nettopp disse tingene.

Jeg håper at småkonflikter av den type som representanten Norvoll prøver å trekke opp, kan legges til side for å løse de andre problemene som er mye større, mye mer omfattende, og som vil være mye mer givende i denne sammenheng.

Presidenten: Presidenten vil advare mot at man karakteriserer andre representanters evner på en slik måte som representanten gjorde.

Statsråd Jon Lilletun: Eit grunnleggjande perspektiv i den saka vi diskuterer i dag, handlar om å gje alle som har behov for det, høve til å få ei vidaregåande opplæring som er tilpassa behova til den enkelte. For meg som utdanningsminister er det viktig å fjerne hindringar og stimulere og motivere for aktiv innsats på alle nivå. Vilje til utvikling og tru på egne evner til endring må gjennomsyre utdanningssystemet. I dette ligg ei grunnfesta overtyding om at den utdanninga vi kan tilby, vil vere til glede og nytte for den enkelte og for samfunnet som heilskap.

Eit anna perspektiv er knytt til verdiskapinga i samfunnet vårt. Vi skal leve av dei verdiane vi er i stand til å skape, og sjølv om vi nordmenn har vent oss til å hauste av ein rik natur, må vi erkjenne at framtida blir skapt av kunnskap, kompetanse, innovasjon og entreprenørskap – ikkje berre av gåver frå naturen. Erfaringane viser at om lag 10 pst. av bedriftsmassen blir skifta ut kvart år. Derksom denne utviklinga held fram, vil berre 15 pst. av dagens bedrifter eksistere i 2020. Det inneber at ca. 800 000 i 2020 vil vere sysselsette i bedrifter som i dag ikkje finst.

Den vidaregåande opplæringa skal møte utfordringane på ein slik måte at dei som får opplæringa, ikkje berre skal vere i stand til å gå ut i arbeids- og samfunnslivet i dag. Dei skal òg kunne delta aktivt i ei framtid der berre eitt er sikkert, nemleg at ho er forskjellig frå den tida vi står oppe i.

Dei erfaringane vi hittil har hausta og evaluert i ein brei prosess med alle involverte partar – i tillegg til den forskingsbaserte evalueringa – viser så langt at Reform 94 var eit riktig grep. Derfor er det ikkje behov for grunnleggjande endringar på det noverande tidspunkt. Men erfaringane viser at det er nødvendig med justeringar og oppmjukingar på visse område. Det er bakgrunnen for dei endringsforslaga eg har lagt fram i meldinga – og som eg registrerer har fått brei tilslutning i Stortinget.

Eg vil òg gratulere både saksordføraren og komiteen med eit grundig arbeid som verkeleg viser stor innsikt, framtidstru og framtidsretting av den høgare utdanninga.

Eg vil så kort omtale somme av forslaga frå komiteen.

Departementet arbeider for fullt med å fylgje opp forslaget frå komiteen om å etablere to nye grunnkurs i 2000, etter at det frå komiteen er presisert at det her er tale om yrkesfaglege studieretningar. Læreplanane vil etter planen vere ferdige før skulestart i 2000. I samsvar med komiteinnstillinga skjer arbeidet i nært samarbeid med partane. Men eg må gjere merksam på at det ikkje vil liggje føre ferdige lærebøker, det blir i liten grad mogleg med etterutdanning, og truleg vil det vere problem med å ha utstyret på plass. Det er òg begynt å kome inn brev frå ein del fylkeskommunar og frå fagområde om at dei meiner at vi skulle brukt lengre tid. Men eg er innstilt på å fylgje opp det Stortinget, embetsverket og partane i arbeidslivet har sagt, og arbeider for fullt med å gjere det på ein best mogleg måte.

Når det gjeld forslaget om å definere kompetansenivå for elevar og lærlingar som ikkje siktar mot fag- eller sveinebrev, oppfattar eg det slik at det ikkje skal definere *eitt* kompetansenivå under fag- eller sveinebrev. Eg oppfattar det slik at det her er tale om ei individretta ordning, slik at dei som ikkje tek fag eller sveinebrev, skal få godskrive den kompetansen dei har oppnådd, og få bevis for det. Her går arbeidet for fullt i samarbeid med partane.

Eit fleirtal i komiteen meiner at hovudmomenta i læreplanane bør kunne fråvikast ut frå pedagogiske vurderingar. Eg er einig i at bruken av hovudmoment ikkje er konsekvent i alle læreplanane. I somme tilfelle er dei faglege hovudmomenta for detaljerte, og eg ser at det trengst ein gjennomgang av og ei opprydding i læreplanverket over tid. Det vil bli gjort m.a. i nært samarbeid med partane. Alle hovudmoment som er metodisk normerande, skal ut, mens berre dei spesifikt faglege blir ståande. I somme tilfelle baserer hovudmomenta seg på spesielle krav og standardar som gjeld for yrkesutøving, t.d. visse typar sertifikat, og dei kan ikkje gjerast valfrie i opplæringa.

Det er peikt på at stortingsmeldinga i liten grad omtaler studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag. Det er rett at mykje av vekten er lagd på problemstillingar knytte til yrkesfaga, men det er også dei som vart underkasta dei sterkaste endringane med reforma. Det var der problema var størst og kravet til løysingar tydelegast. Dette inneber ikkje at eg er mindre oppteken av denne studieretninga enn av dei andre. Tvert imot, eg er oppteken av at studieretninga skal ha ein høg fagleg kvalitet. Ho skal gje rom for både dei som har staka ut vegen sin, og dei som enno ikkje har bestemt seg for vidare val av utdanning og yrke.

Den store utfordringa er å få skulane til å kome i gang med tiltak som skal gje elevane ei opplæring som er i samsvar med deira evner og behov. Ved å ta initiativ til ei brei satsing på differensiering og tilrettelegging – med m.a. bruk av statlege midlar – ynskjer eg saman med fylkeskommunane å medverke til nødvendige utviklings- og fornyingsprosessar på den enkelte skulen.

A u d B l a t t m a n n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Statsråden har tidlegare og også nå erklært stor endringsvilje, og det er veldig positivt og bra. Men eg må få lov å ta opp eit spørsmål som er knytt til statsbudsjettet som blei lagt fram for to dagar sidan, og det går på statsrådens skissering av vaksnes rett til vidaregåande opplæring. Der skisserer Regjeringa at ein skal innføre ein rett, og spørsmålet mitt er om det er ein lovfesta rett på lik linje med den 16-19-åringane har i dag. Vidare skisserer Regjeringa at den vil endre omfangsforskrifter og fordelingskriteria i inntektsystemet, og at Stortinget på bakgrunn av dette skal få ein odelstingsproposisjon tidleg neste år. Eg vil spørje statsråden om han kan konkretisere dette, fordi det er avgjerande i forhold til skjebnen til vårt forslag nr. 2.

Det er sagt lite om IKT i denne debatten. I valkampen var IKT eit stort og viktig tema for Regjeringa. Regjeringa satsa sterkt på si skulepakke, og særleg på IKT. Eg oppfattar det slik at skulepakka er mest innretta mot grunnskulen, og mitt spørsmål blir da: Kva med vidaregåande? Og vidare: Kor stort behov er det for etterutdanning i samband med oppfølginga av reforma, eller ser statsråden i det heile noko stort behov for etterutdanning i den samanhengen?

Så vil eg ta opp temaet realkompetanse. Eg kjenner til at KUF har integrert fylkeskommunane i arbeidet med realkompetanse, og at dei er i gang med å utvikle retningslinjer for dokumentasjon og vurdering av realkompetanse. Mitt spørsmål er om dette arbeidet er kome så langt at det er uproblematisk å sette i verk såkalla avkorta eller tilpassa vidaregåande opplæring frå neste haust av.

Statsråd Jon Lilletun: Fyrst til det framlegget som ligg i statsbudsjettet. Eg vil stadfeste at eg kjem til å gje ein lovfesta rett, men ein rett som vert definert nærmare. Det er nemleg slik at når det gjeld retten for vaksne, kan ein ikkje utan vidare samanhalde det med retten for 16-19-åringar, dei kjenner ein talet på, og det er nokså enkelt for fylkeskommunane å planleggje i forhold til det. Ser vi på Buer-utvalet si utgreiing, er det ganske mange som treng ein slik kompetanse og ny sjanse, men ser vi på Fafo si undersøking, er det svært få som seier dei vil nytte den retten. Korleis planlegg ein så? Vi ynskjer å ha ei fleksibel ordning. Det eine er at vi no ved å auke støtta til studieforbunda gjennom kompetansereforma opnar opp for at dei kan vere med og gje ny sjanse. Men samstundes er fylkeskommunen sjølv sagt framleis hovudparten. Derfor må vi finne eit system som klart aukar kapasiteten, men samstundes få ei oversikt over kor mange som vil ta ut den retten, slik at det er mogleg å planleggje. Her kan eg ikkje gå nærmare i detalj enn det som står i proposisjonen, og det eg seier no. Eg kjem altså tilbake med dette ved starten av neste år, og dei økonomiske konsekvensane av framlegget vil kome i revidert nasjonalbudsjett, med sikte på at vi kan starte til hausten. Så det er forpliktande det som står i budsjettet, vi skal begynne innfasinga av dette hausten år 2000. Eg håper representanten Oppebøen Hansen kan sjå det som eit tilfredsstillande svar så langt.

Når det gjeld dei andre spørsmåla som Oppebøen Hansen kom med, seier eg meg lei for at eg brukte så

mykje tid på dette eine og viktige at eg ikkje fekk svara på dei, men eg skal gjerne ta dei i eit treminuttarsinnlegg seinare.

Inge Lønning (H): Jeg registrerte at statsråden kommenterte spørsmålet om tausheten eller den nesten-tausheten som finnes i meldingen når det gjelder allmennfaglig studieretning, ved å si at det ikke skal tolkes dit hen at han er mindre interessert i den delen av vidaregåande opplæring, og så føyet han til: tvert imot. Det må jo bety at han er mer interessert i den, og derfor kunne jeg tenke meg å spørre hvorledes denne interessen fra statsrådens side kommer til å bli fulgt opp i fortsettelsen. Det nettopp fremlagte statsbudsjettet viser jo at vidaregåande opplæring faktisk er den del av utdanningssystemet som overhodet ikke er tiltenkt noen form for spesifikke styrkingstiltak fra Regjeringens side. Det er ikke, så langt jeg har kunnet lese meg til, noe spor av noe grep når det gjelder å møte utfordringene nettopp på dette trinnet i utdanningssystemet.

Representanten Løvik nevnte i sitt hovedinnlegg tidlige i dag noen tall fra en ganske fersk undersøkelse av hvorledes de som arbeider i vidaregåande skole, vurderer kvalitetsproblematikken. Tre fjerdedeler av lærerne sier der at de erfarer i sitt daglige virke at det er blitt vesentlig vanskeligere å opprettholde kravene til faglig standard. Jeg oppfattet statsrådets svar dit hen at han er bekymret over dette. Jeg vil også tro at statsråden er bekymret over den tilbakemelding som begynner å bli tydeligere og tydeligere, nemlig at vidaregåande skole er blitt en mindre og mindre tiltrekkende arbeidsplass. Det er jo en ganske entydig form for evaluering. Derfor er mitt spørsmål: Hvorledes vil statsråden følge opp sin bekymring for dette?

Statsråd Jon Lilletun: Hovudgrunnlaget for vidare oppfølging av Reform 94 er sjølv sagt innstillinga frå stortingskomiteen i forhold til denne evalueringa av Reform 94. Og der er det ein god del signal òg i forhold til det som representanten Lønning tok opp.

Vidare er det på gang fleire prosjekt. Som representanten Lønning er kjent med, har vi vore opptekne av at vi skal setje i gang eit forsøks- og utviklingsarbeid som i stor grad skal vere bygt på initiativ nedanfrå. Og i det forsøksopplegget vi held på med der, er det fleire spennande prosjekt som eg gjerne kan orientere nærmare om.

Og vidare: Kvalitet er noko som vi kan definere på mange måtar, kvalitet er òg at det er så mange som får ein kompetanse i forhold til tidlegare. Vi ser i dag når det gjeld karakterstatistikkar, at det ikkje er så dramatiske tal som det av og til vert gjeve uttrykk for. I 1998 bestod 91 pst. fag- og sveineprøve. Det er 9 pst. for lite, men likevel. Karakterstatistikk for grunnskule og VK I i 1999 viser at for elevane på yrkesfaglege studieretningar som består dei felles allmenne faga, er delen litt lågare, men det er 89 pst. som har bestått. Så desse taløvingane kan brukast i mange retningar. Men det eg trur eg er samd med representanten Lønning i, er at kvar og ein som

ikkje består, er ein for mykje. Difor er vi opptekne av å fylgje opp det som er sagt her, at vi skal yrkesrette i større grad enn det som har vore tidlegare, og dermed òg få teorien til å passe betre med praksis.

Rolf Reikvam (SV): Først et spørsmål som går på de små fagene. Det virker som vi nå får flertall for forslaget fra SV, hvor vi bl.a. begynner med de små fagene. De små fagene har et eget opplæringskontor. De sliter, og det er litt viktig at dette kontoret får arbeidsvilkår som gjør at de er i stand til å gjøre jobben sin i forhold til disse små fagene. Vil statsråden påse at de får økonomiske muligheter til å gjøre jobben sin? Her snakker vi om en viktig del av kulturarven også – i alle fall for en del av disse fagene.

Statsråden kommenterte forslaget om et kompetansenivå under fagbrev. Jeg er stort sett enig i hans konklusjon, men vi må for all del være opptatt av én ting, og det er de grunnleggende forutsetningene, nemlig at de som velger en utdanning på dette nivået, altså under fagbrev, skal ha en kompetanse som er tilpasset næringslivets behov. Det er i alle fall viktig. Det må ikke bli så individuelt at man ikke kan si at tar du den utdanningen, så har du en kompetanse som gjør at du kan gjøre de og de jobbene, og at næringslivet trenger det og den type arbeidskraft. Det er det viktig å påse. Hvis vi påser det, er jeg enig med statsråden i hans tolkning.

Så hans kommentarer om læreplanen. Jeg er stort sett enig i hans kommentarer om flertallsmerknaden som gikk på læreplanen om det metodiske og alt dette. Det var litt interessant, og jeg er stort sett enig i det han sa der.

Så et spørsmål til slutt, det går på innholdsreformen. I meldingen konkluderer man med at en må senke ambisjonsnivået. Vi kan kanskje diskutere hvor klart han skriver det, men det er i hvert fall antydning at en bør senke ambisjonsnivået. Min påstand er at skal vi få til en omfattende innholdsending, må vi også endre en del andre forhold, nemlig evalueringssystemet, vurderingssystemet og læreboksystemet. Er statsråden enig i at en omfattende innholdsending kan vi ikke få til hvis vi samtidig skal opprettholde det gamle karaktersystemet, det gamle evalueringssystemet og det gamle systemet med lærebøker?

Statsråd Jon Lilletun: Fyrst til dei små faga. Der har ikkje eg noko problem med at det forslaget vert vedteke, for etter mitt syn er det i samsvar med det eg har skrive i meldinga om meir moglegheit til fleksibilitet for dei som har problem med hovudmodellen. Like eins er det òg i samsvar med det som er sagt om dei små faga. Det er viktig at det står «kan» i forslaget, at ikkje kvar og ein som kjem og ynskjer eit særlop, dermed skal få det, men at det skal gjevast ein skikkeleg gjennomgang. Så eg synest det er bra at det òg vert presisert frå Stortinget si side. Det har eg ingenting imot.

Når det gjeld ressursar, ligg det jo inne nokre ressursar. Men det er klart at vi må gå gjennom det som Stortinget no vedtek, og så må vi kome attende med det vi eventuelt måtte trenge i tillegg i forhold til dei forslaga som er vedteke her.

Når det gjeld kompetansenivået, er eg samd i den utdjupinga av mi tolking som vart gjeven, at det sjølv sagt skal skje slik at det korresponderer med at ein òg kan få ein type lærlingsmoglegheit.

Så var det dette med karakterar. Der er representanten Reikvam kjend med at eg gjerne hadde sett at vi hadde hatt utprøving og forsøk med andre evalueringsformer. Men eg og Regjeringa har det standpunktet at så lenge vi ikkje har fått prøvd ut alternativ som har verka meir motiverande og meir i stand til å skape ein type rettferd i forhold til det med opptak, så er heller ikkje eg klar til å konkludere slik som representanten Reikvam seier. Kjenslemessig og intensjonsmessig fylgjer eg han langt på veg, men eg synest vi treng empiri, og vi treng ein kunnskap om at det er ein mogleg annan farbar veg før vi går så langt som til å konkludere slik som representanten Reikvam gjer.

Anders Anundsen (Frp): Jeg har to spørsmål til statsråden. Det ene gjelder teoridelen på yrkesfaglig studieretning, som etter Reform 94 økte relativt kraftig. Det førte til at en del teorivake elever, som tidligere har gjort det godt på yrkesfaglig studieretning, har blitt lidende, og på mange måter kan en si at Reform 94 sviktet denne elevgruppen. Hvordan ser statsråden på løsningen i forhold til dette? Hva kan statsråden gjøre?

Så er lærerlønninger så vidt berørt i meldingen. Det er et alvorlig problem innenfor en del videregående skoler at lærere nå er blitt attraktiv arbeidskraft for andre utenfor skolevesenet. Da har man plutselig en utfordring i forhold til lønnsproblematikken, kanskje særlig innenfor f.eks. maritim utdanning, hvor lærerkraftene har sterk pågang fra det private næringsliv. Hvilke virkemidler mener statsråden bør benyttes for å beholde kompetente lærere innenfor skolen? Og kan statsråden i så henseende være med på å vurdere en overføring av lønnsforhandlingsansvaret fra stat til kommune?

Statsråd Jon Lilletun: Eg skal ta det siste fyrst – ikkje heilt det siste, for det er verken underteikna eller Regjeringa ferdige med utgreiinga i forhold til, den har eg sagt skal liggje føre innan utgangen av året.

Men eg trur ikkje det er nokon automatikk i at det fører til auka løn å overføre forhandlingsansvaret, for dersom ein ser på førskulelærarane, er det ikkje akkurat det som har vore konsekvensen. Så sjølv om det er logiske argument for overføring, er det ikkje slik at det automatisk gjev auka løn. Det at lærarar vert kjøpte ut, er eit problem, men det er òg litt gledeleg. Det høyrerst inkonsekvent ut, men det er sant. Det er godt at vi har lærarar i norsk skule som er så attraktive at andre bransjar og yrke ynskjer dei, det skal vi vere glade for. Men så må vi gje dei moglegheiter som gjer at dei òg synest det er spanande å verte i skulen. Ein ting som eg trur vil vere eit godt tiltak, er dei permisjonsordningane som vi no har lagt fram forslag om i budsjettet. Det at dei faktisk får moglegheit til ein permisjon som kan gje dei ny fagleg innputt, moglegheit for hospitering i næringslivet og liknande, er absolutt aktuelt for realfaga og for dei faga som

korresponderer og konkurrerer mest med næringslivet. Så vi vil kome tilbake med ytterlegare utfylling av dette i rekrutteringsmeldinga, som kjem i denne månaden.

Så til det med teoridelen. Mange har det vondt på grunn av at vi ikkje har klart å yrkesrette nok. Men samstundes kan ein gå til kva bransje som helst og spørje: Kan vi redusere teoridelen noko her? Så kan det hende at 1 av 50 vil seie at ja, her kan de senke nivået. Dei andre seier nei, for all del, de må yrkesrette meir, men de må ikkje minske teoridelen, for vi skal ha fagleg gode nok folk som kan konkurrere internasjonalt.

Får eg lov å kome med eit eksempel til slutt: Eg opplevde her i vår, i Italia, å verte ståande på landevegen med ein bil som var leigd, og det kom ein slags italiensk Falken for å hjelpe meg. Då tenkte eg med meg sjølv: Tenk om denne fagarbeidaren hadde hatt engelsk som obligatorisk fag i yrkesopplæringa si, då hadde eg kunna kommunisere med han. Det kunne eg ikkje på det språket som då var aktuelt.

Inge Lønning (H): Jeg vil gjerne videreføre samtalen med statsråden – jeg var ikke helt tilfreds med det svaret han gav i sted. Da han skulle følge opp sin erklærte interesse for utviklingen på allmennfaglig studieretning, gikk han med en gang isteden over til å snakke om forhold som gjelder yrkesfaglig studieretning.

Jeg vil gjerne nok en gang be statsråden om å forholde seg til de tallene som var nevnt, når det gjelder lærernes vurdering. Man må jo anta at lærerne tross alt fremdeles er de som kjenner terrenget i skolen best. Og dette gjelder jo faktisk spørsmål som statsråden selv har stilt lærerne og fått svar på, men som det virker som om han ikke er særlig interessert i å ta på alvor. Når det er tre fjerdedeler av lærerne som sier at nivåproblemet er et reelt problem, virker det litt lettvent å si at ja vel, men kvalitet kan man definere på mange måter, slik statsråden sier.

Det er jo et grunnleggende problem vi står overfor hvis tilbakemeldingen fra dem som skal drive med vidaregåande opplæring, nemlig lærere og elever, er at det er store problemer, samtidig som statsråden og flertallet i denne sal erklærer at det egentlig ikke er store problemer i det hele tatt, for det har jo på mange måter i denne debatten vært en forbausende konkurranse om å heve tilfredshetsnivået så høyt som mulig. Men det hadde vel tross alt vært bedre om tilfredshetsnivået i denne sal hadde vært moderat, og tilfredshetsnivået ute i skolen hadde vært høyere. Det må da være et problem for statsråden hvis han selv er tilfreds med at stortingsflertallet er tilfreds, samtidig som de som jobber i skolen, er meget utilfreds?

Statsråd Jon Lilletun: No er det vel i og for seg ikkje så overraskande at ikkje representanten Lønning var heilt ut fornøgd med mitt svar, sjølv om eg samtidig er einig i at det kunne ha vore meir utfyllande enn det var, men eg har to minutt.

Ut frå innstillinga er det heilt klart at her har regjeringspartia og Høgre eit noko ulikt syn. Men likevel skal

eg gå inn i det han no tok opp, fyrst lærarane si vurdering.

For det fyrste: Dersom det er noko eg har vore oppteken av etter at eg tok over, er det å ha ein nær dialog med lærarane, og det er òg grunnen til at spørsmåla er stilte. Sjølv sagt er eg uroleg over ein del av dei svara eg har fått. Og korfor er svara slik som dei er? Eg trur at ein av grunnane er at tempoet i gjennomføringa var som det var, og at ein fekk ein situasjon med for dårleg dialog. Eg kan berre ta kampen i forhold til opplæringsboka, som på yrkesfag hadde ei veldig god grunngeving, men som opplagt vart ein situasjon der det nesten oppstod ein krigssituasjon i staden for ein dialogssituasjon. Det er ikkje tvil om at det har vore medverkande i forhold til dei svara som kom. Derfor tek eg sjølv sagt det på alvor.

Så vidare når det gjeld nivået: Det viser seg jo, sjølv etter Reform 94, at i dei internasjonale undersøkingane vi har vore med i, er det ikkje snakk om at vi kan måle nokon nedgang, heller ikkje ut frå eit fagleg nivå i TIMSS t.d. Men samstundes veit vi at det er noko mellom 10 pst. og 15 pst. som slit kraftig. Det er klart at det uroar meg, og det uroar meg meir enn om det skulle vere slik at dei aller beste ikkje har vorte heilt så gode som dei kunne ha vore. Difor set vi mykje inn på eit prosjekt no, som vi skal bruke 15 mill. kr på, og som ligg i budsjettet, som går på differensiering, og på å sjå på undervisningsmetodar som i større grad tek differensiering på alvor. Det skjer altså igjen i samarbeid med lærarane.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed avsluttet.

Synnøve Konglevoll (A): De fleste utdanningspolitiske reformene kjennetegnes ved at det er mange som er kritiske når reformene gjennomføres, men så går det noen år, og så viser det seg at det var ganske lurt likevel. Sånn er det også med Reform 94. De færreste vil være uenig i at det var en del grunnleggende problemer i vidaregåande opplæring før Reform 94. Evalueringa som er lagt fram, viser at reformen allerede etter kort tid langt på vei har ryddet opp i disse problemene.

Rettighetsfestinga har fungert godt. Mens mer enn en fjerdedel av elevene tidligere vandret på tvers i systemet og tok grunnkurs etter grunnkurs og under halvparten av elevene klarte å oppnå enten studie- eller yrkeskompetanse etter tre år, har gjennomstrømminga økt kraftig. Samlet sett fullførte mellom 80 og 85 pst. av elevene som startet i 1994, i løpet av de årene de hadde til å ta ut retten sin. Og antall læreplasser er doblet i det hele tatt, og for gruppa mellom 17 og 19 år er faktisk antall læreplasser mer enn firedoblet. Derfor er det et bredt flertall her i salen som konkluderer med at Reform 94 har vært en god reform, og at vi langt på vei har nådd de målene vi satte oss.

Det betyr ikke at alt i vidaregåande opplæring er perfekt. Og nettopp fordi Reform 94 på en måte er Arbeiderpartiets barn, akter Arbeiderpartiet å være i front når det gjelder å gjøre vidaregåande opplæring enda bedre, ikke minst gjelder det fordi vidaregåande opplæring nå står foran en kjempestor utfordring, nemlig etter- og videre-

utdanningsreformen. Her mener vi i Arbeiderpartiet at vi må få på plass en rett for alle, og at dette fases inn over tid, og at dette må følges opp gjennom at fylkeskommunen bedre settes i stand til å møte denne utfordringa.

For det andre: Selv om vi har fått en kraftig økning i antallet læreplasser, er mangel på lærlingplasser fremdeles et problem. Spesielt gjelder det for de elevene som trenger ekstra tilrettelegging. Og her holder det ikke, som Høyre vil, å fjerne arbeidsgiveravgiften. Det kommer ikke til å løse problemet, for bl.a. er det jo deler av landet hvor det ikke er arbeidsgiveravgift. Det som trengs, er å fortsette et nært samarbeid med partene i arbeidslivet, og offentlig sektor må også ta et større ansvar for å ta inn lærlinger.

For det tredje har vi ikke kommet langt nok når det gjelder innholdet. Her må vi bare erkjenne at å endre innholdet og gjennomføre endringer der elevene har et større ansvar for å utforme undervisninga, er en prosess som tar lengre tid enn å gjennomføre de strukturelle endringene. Men jeg må si jeg er dypt skuffet når Regjeringa og flertallet velger å dempe ambisjonsnivået når det gjelder elevdeltakelse. Begrunnelsen til Regjeringa for å dempe ambisjonsnivået er i tillegg ganske oppsiktsvekkende. På side 96 i meldinga sier man:

«Det kan stilles spørsmål ved om elevene er modne nok til å la seg motivere til å være aktive i denne typen planlegging.»

Dette er faktisk elever mellom 16 og 19 år! Jeg vil minne om at mange av dem som gikk i videregående skole i 1997, som var mellom 17 og 19 år den gangen, faktisk var med på å stemme oss inn på Stortinget, mens Regjeringa tydeligvis mener at de ikke er modne nok til å planlegge sin egen undervisning, og det er ganske drøyt.

Avslutningsvis må jeg bare kommentere representanten Lyngstads svar på min replikk. I sitt svar prøvde han å forklare at Kristelig Folkeparti ikke er med på forslaget når det gjelder toppidrettsutdanning fordi vi har nevnt de private toppidrettsgymnasene i forslagsteksten. Det vi ber om, er en vurdering av hvordan de private toppidrettsgymnasene og det tilsvarende tilbudet i det offentlige skal organiseres i framtida, mens regjeringspartiene i sine merknader sier at man «bør kartlegge behova for ei ytterlegare tilrettelegging av toppidrettsutdanning». Og da regner jeg med at når man sier toppidrettsutdanning, menes både det private og det offentlige tilbudet. Derfor er det ikke noen stor uenighet mellom oss, og da gjenstår den delen av forslaget hvor en ber om en gjennomgang der en sammenligner tilskuddene til landslinjene og toppidrettsgymnasene. Og som representanten Lyngstad sa, er det ikke helt enkelt å regne det ut. Da landslinja i Nordreisa prøvde seg på et regnestykke, fant de også ut at det var vanskelig. Det er derfor vi ber om et regnestykke fra departementet, der man sammenligner og vurderer de tilskuddene som toppidrettsgymnasene får, med det som de offentlige tilbudene får. Og det skjønner ikke jeg hvorfor Kristelig Folkeparti og resten av regjeringspartiene ikke kan være med på.

Inge Lønning (H): Det finnes mange måter å evaluere på. I sin alminnelighet er forskningsbasert evaluering

en god metode, og den forskningsbaserte evalueringen som er gjennomført og som ligger til grunn for meldingen, er, så langt den rekker, grei nok.

Det er imidlertid andre metoder for evaluering som undertiden er enda mer interessante. Og den aller viktigste når det gjelder å evaluere skolens utvikling, er naturligvis hvor tiltrekkende skolen er som arbeidsplass. I de årene som er gått etter at Reform 94 ble innført, har utviklingen i så henseende vært nesten overtydelig. Skolen er blitt en mindre og mindre tiltrekkende arbeidsplass. Og det synes tydelig at særlig videregående opplæring er i ferd med å havne i en regelrett krise når det gjelder tilgangen på kvalifisert lærerpersonale. Det gjelder særlig den delen av lærerpersonalet hvor kvalifikasjonskravene er høyest, det vil si lærere med hovedfagsutdanning.

Vi står overfor en situasjon i norsk videregående opplæring som i virkeligheten er ganske dramatisk. I løpet av de neste 10-15 år vil to tredjedeler av det lærerpersonalet som har høyest kompetanse, være ute av skolen. Og rekrutteringen i bunnen, av lærere med tilsvarende kompetanse, er praktisk talt tørket inn. Det er jo også en form for evaluering, som burde interessere oss ganske sterkt. Ja, det er faktisk en langt mer interessant form for evaluering enn de generelle diskusjonene om hvorvidt en reform er vellykket eller mindre vellykket.

Det som er helt sikkert, er at hvis videregående opplæring, som er det nødvendige mellomtrinnet i et utdanningssystem hvor en større og større andel av ungdommen også fortsetter inn i universitets- og høyskoleutdanning etter fylte 19 år, skal kunne være en bærebjelke i et slikt utdanningssystem, så er det aller viktigste vilkåret for det at man har et tilstrekkelig kompetent og motivert lærerpersonale.

Statsråden skrev følgende i et svar til representanten Løvik på et skriftlig spørsmål av 24. juni i fjor som gjaldt en del av de skremmende tall som er kommet når det gjelder faglige resultater på høyskolenivået:

«Ein av årsakene til den høge strykprosenten kan vere at det faglege grunnlaget frå vidaregåande opplæring generelt er svakt.»

Det kan virke på statsrådens svar i dag som om han ikke lenger mener det han skrev i juni i fjor på dette området. Men det foreligger faktisk etter den tid tall som er enda mer foruroligende. I inneværende år viste innføringsprøven i fysikk på en av de sentrale linjene ved NTNU, som er Norges flaggskip for teknologisk utdanning, at 70 pst. av de nye studentene strøk – og det er vel å merke fra videregående skole. I fjor var tallet 60 pst. Da kan man ikke, som statsråden gjør, bagatellisere problemet ved å si at det er en liten gruppe som har problemer med å henge med. Man må da være i stand til å se skriften på veggen, at dette er en ganske overtydelig tilbagemelding om at det er faglige nivåproblemer av betydelig omfang i dagens norske videregående opplæring.

Norsk Matematikkråd har gjennom de siste 15 år gitt en rekke relativt enkle matematikkoppgaver til et representativt utvalg av dem som kommer ut av videregående opplæring, nøyaktig samme oppgaver hvert år. Og ten-

densen over de siste 15 år er entydig negativ. Det blir en stadig større andel som ikke er i stand til å løse selv elementære matematikkoppgaver til tross for at de har fordyning i realfag fra videregående skole.

Jeg tror at hvis Stortinget behandler en melding om videregående opplæring i sin alminnelighet, og det stort sett skulle bestå i at man utveksler gratulasjoner seg imellom og konkurrerer om hvem som kan være mest tilfreds med det man har fått til politisk, da er det noe ved virkelighetskontakten som mangler. Det minner meg nesten om det den hellige synode i Moskva holdt på med da revolusjonen kom i 1917; da satt man og diskuterte reformer i liturgien.

Grete Knudsen (A): Det er svært positivt det som er kommet frem under debatten i dag, at det er en bred oppslutning her i Stortinget både om den meldingen som statsråden har fremmet i forbindelse med evaluering av Reform 94, og om innstillingen hvor flertallet utgjøres av Arbeiderpartiet, SV og regjeringspartiene, mens Fremskrittspartiet, godt fulgt av Høyre, isolerer seg. Høyre har heller ikke funnet det nødvendig å ha noen egne forslag til løsninger, men støtter her i dag forslagene som kommer fra Fremskrittspartiet.

Men nå konsentrerer representanten Lønning seg – og det er prisverdig – mest om lærerflukten. Jeg er enig i at vi står overfor et stort problem. Og det var også årsaken til at Arbeiderpartiets Sigvald Oppebøen Hansen foreslo at det skulle legges frem for Stortinget en rekrutteringsmelding, som vi dessverre har måttet vente noe for lenge på. Men når Inge Lønning nå sier at han ikke konsentrerer seg om forskning lenger, for det er liksom litt uvesentlig i forhold til det å konsentrere seg om lærerflukten, vil jeg si at Inge Lønning tidligere har brukt mye muskler på å gå i rette nettopp med den følgeforskningen som lå til grunn for den evalueringen som munnet ut i en melding.

Men det jeg opplever som vesentlig at vi nå kan fortsette med, er at vi går inn og ser på hvordan læring skjer, og hvordan lærerrollen må være i en ny tid. Og da er det en god del gamle prinsipper som kanskje kan komme i hevd igjen, de gamle arbeidsskoleprinsippene om at man faktisk lærer mens man gjør noe, man lærer gjennom virksomhet, slik at vi ikke lager noen kunstige skiller mellom teori på den ene siden og praksis på den andre siden.

Det er riktig, som flere har tatt opp her, at det er mange som ikke får med seg nok i den videregående skole, og som derved går rett inn i ufaglærte arbeidsområder. Men det kan også være at mange av dem faktisk *kan*, men at de ikke blir tatt med i en læringsprosess som gjør at de utvikler seg. Det er noe av grunnen til at vi så sterkt presiserer at det må være en kobling mellom samfunn, skole og arbeidsliv.

Jeg skulle nå ønske, når vi står foran begynnelsen på et nytt årtusen, at vi kunne jobbe aktivt for at skolene virkelig blir til kunnskapsformidlere, at de blir mindre skoler i tradisjonell forstand og mer åpne serviceinstitusjoner med formidling av kunnskap, slik at videregående

skole skal kunne gi både fulltids- og deltidsundervisning, kunne gi undervisning og annen hjelp til voksne som også driver selvstudier både på og utenfor skolestedet. De bør gi informasjon på sine områder, helst til alle som ønsker det. Jeg håper at statsråden nå vil ta med seg den nye reformen, kompetansereformen, fordi det er så mange voksne som ikke har fått muligheter tidligere, og sørge for at den videregående skolen legger til rette opplæring som også de kan finne seg vel til rette med.

Helt til slutt. Når det gjelder lærernes arbeidssituasjon, er det ikke nok, slik som Inge Lønning durer frem med, opp ad stolper og ned ad vegger, å konsentrere seg kun om lønn, man må også se hvordan den helt konkrete arbeidssituasjonen er. Derfor har flere av oss sagt at vi må gå direkte inn i grunnskolen – både på barne- og ungdomstrinnet – for å se hvordan man kan gi lærerne mer hjelp til å dele på ansvaret. Og her har vi ikke hørt så mye fra Inge Lønning.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Asmund Kristoffersen (A): Denne statusrapporten om videregående opplæring etter fire år med Reform 94 viser, som det er sagt flere ganger i dag, at reformen i stor grad har vært vellykket. Blant annet er elevenes omvalg, vandring på tvers og frafall kraftig redusert.

Jeg vil med bakgrunn i mitt partis merknad og min egen overbevisning ta opp kun ett forhold som bør oppfølges snarest. Timetallet i kroppsøving må økes, aller helst på alle årstrinn. I den generelle læreplanen for skolen går det fram at opplevelse, praktiske ferdigheter og opplegg som kan gi positive og varige holdninger, skal vektlegges i undervisningen. Læreplanen i kroppsøving er en hyldest til aktivitet og glede, der bl.a.:

«Kroppsøving skal få «det sittende mennesket» til å oppleve gleden ved å løsrive seg fra stive roller og faste rutiner».

Videre:

- formidle den gode opplevelsen ved å drive trening gjennom idretter, dans og friluftsliv
- gi erfaringer, opplevelser og innsikt som gjør at vedkommende får lyst til å drive mosjon hele livet
- motvirke helseproblemer som livsstilsykdommer og belastningslidelser

I en slik målstyrt læreplan trenger en både tid og kunnskaper for å kunne nå læreplanens mål. I denne sammenhengen er forskjellen på to og tre uketimer stor og kanskje avgjørende. Jeg vet av lang erfaring fra undervisning at det ikke er lett å gi elevene grunnlag for varig interesse for trim og trening. Det kan en bare makte dersom elevene opplever gleden ved ulike former for fysisk aktivitet.

Skolens oppgave blir økende ved at det gjennom seriøse forskningsrapporter dokumenteres synkende fysisk aktivitet. Jeg viser bl.a. til rapport fra mai 1998 «Ungdoms fysiske aktivitet», med Gunnar Breivik som prosjektleder. To rapporter publisert av Landslaget Fysisk Fostring i Skolen viser klart kroppsøvingfagets negative

utvikling etter Reform 94. Resultatet fra disse undersøkelser må vi ta på alvor!

Som representant med særlig ansvar for helsepolitikk må jeg understreke følgende: Ca. 20 000 mennesker i Norge får kreft hvert år, og antallet øker hvert år. Inn på 50 pst. av dem som får kreft, dør av sin kreftsykdom. I Norsk kreftplan konkluderes det med at ca. 40 pst. av krefttilfellene kan knyttes til uheldig kosthold og mangel på mosjon.

Tenk om vi kunne påvirke ungdommens mosjons- og kostholdsvaner så mye at en kunne unngå ca. 8 000 krefttilfeller hvert år. I denne sammenheng vil jeg minne om at vi gjennom vidaregåande skole når over 90 pst. av all ungdom.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Det er eit par område som me har vore lite inne på i denne debatten. Det gjeld IKT og det gjeld etterutdanning av lærarar.

Når det gjeld IKT, er det eit av dei viktigaste verkemidla framover for ein likeverdig skule. Læreplanane må peike på at elevane skal ha moglegheit til og vere i stand til å nytte moderne informasjonsteknologi i opplæringa i dei forskjellige faga – både når det gjeld yrkesfag og allmenne fag.

IKT som verktøy i opplæringa gir stor tilgang til informasjon, som me veit. Samtidig gir det rom for fleksible løysingar med omsyn til tid og stad. Komiteen peikar på at det i Danmark er utvikla eit såkalla «pedagogisk datakort» for lærarar. Det må vere mogleg å sjå nærare på om det er høveleg å overføre dette til vår skule.

Når det gjeld etterutdanning, er det viktig med ei brei satsing på etterutdanning av lærarar, ikkje minst i samband med oppfølginga av reforma. Så fort som teknologien og samfunnet endrar seg, som statsråden òg var inne på, vil det òg vere eit behov for kontinuerleg etterutdanning av lærarar.

Målet må vere at alle lærarar får høve til å halde seg fagleg oppdaterte for å styrkje kvaliteten på undervisninga. Her vil eg òg peike på det viktige i å utvikle utvekslings- og hospiteringsordningar i bedrifter. Dette vil òg styrkje samarbeidet mellom skule og arbeidsliv.

Når det gjeld opplæring av lærlingar, vil eg understreke at instruktøropplæringa er ein viktig føresetnad for god kvalitet. Derfor må ikkje instruktøropplæringa svekast, verken frå staten eller frå fylkeskommunen si side.

I min replikk til statsråden når det gjeld vårt forslag nr. 2 om innfasing av vaksne i vidaregåande opplæring, presiserte eg – og det har me presisert før – at det er ei veldig viktig sak for Arbeidarpartiet, og eg synest det er veldig positivt at det nå ser ut til å gå i rett lei.

Eg tar statsråden sitt svar til etterretning og signaliserer at vårt forslag nr. 2 vil bli oversendt, og grunngevd ut frå det statsråden svara på min replikk.

Unn Aarrestad (Sp): Eg har merka meg at Høgre og Framstegspartiet i innstillinga føreslår å gjera sidemålsopplæringa valfri.

I Noreg har me mange dialektar. Det er ein rikdom me skal ta vare på. Mellom anna på grunn av dette har me to

målformer, og skulen skal sikra opplæring i begge. Det betyr at viss det er veikskapar i nokre emne, må me ikkje reagere med å fjerna det vanskelege, men heller styrkja kompetansen der. Berre slik kan norsk skule generelt og norskfaget spesielt utvikla seg til å verta betre. Det må iallfall Høgre vera einig i. Ialffall har delar av Høgre tidlegare proklamert at dei er for kunnskapsskule.

VG kommenterte i leiarartikkelen sin den 31. august byrådsleiar Huitfeldt i Oslo, som meiner bystyret vil ha valfritt sidemål i skulen:

«Hvis dette virkelig er riktig, er det bare å si: Stakkars Oslo bystyre – det må være overbefolket av representanter uten sans for tradisjoner og kulturelle verdier!»

Dette skriv altså VG.

Elles hevdar Bokmåls-Høgre hardnakka at dei ikkje er imot nynorsk, berre imot obligatorisk sidemål. Men når obligatorisk sidemål er det same som nynorsk for 80 pst., kva då? Stortinget har eit ansvar for begge målformene, og det er i dag nynorsken som treng mest styrking.

Me veit for lite om kvifor mange unge skiftar over til bokmål, men me veit at det er viktig at òg læraren har den nødvendige evna til å læra frå seg. Derfor må det òg setjast søkjelys på lærarutdanninga. Det er verdt å sjå på om ikkje òg den nynorske litteraturen i skulen bør styrkjast. Nå er det nemleg opp til lærarane å velja bort forfattarar som skriv på nynorsk, slik at dei får svært liten plass i pensum.

Språket er ein viktig del av vårt kulturforsvar – altså forsvaret for vår kultur. Her er det avgjerande å gi alle born og unge som veks opp i Noreg, solid opplæring i norsk – i begge målformer. Derfor er dette òg fastslått i norsk lov.

For Senterpartiet er det heilt uaktuelt å redusera omfanget av sidemålet, dvs. nynorsken sin plass i skulen. I slike verdispørsmål hestehandlar me aldri. Me vil heller sjå på kva som kan gjerast for å betra norskopplæringa. Med eit slikt utgangspunkt er Høgre velkomen til samarbeid.

Elles bør det verta eit større engasjement for at fleire elevar skal få høve til å starta med nynorsk opplæringsmål alt frå fyrste klasse. Då vert bokmål som sidemål i skulen ikkje noko problem i det heile.

Knud Anvik (Frp): Det kan virke som statsråden soler seg litt i glansen av at en så stor andel lærlinger ble ført fram til fagbrev. Jeg vil stille statsråden spørsmålet om ikke dette i stor grad også skyldes fagplanen, for de fagplanene jeg kjenner til i dag, skal kandidaten stort sett kjenne til. Når man tidligere gikk opp til fagbrev, skulle man kunne dem.

Jeg tror ikke næringslivet på død og liv ønsker at alle skal ha et fagbrev. Det skal være en viss kvalitet på et fagbrev. Det skal også være et bevis på at personen er attraktiv på arbeidsmarkedet. Så jeg gjentar spørsmålet til statsråden: Ser han ikke at det er sammenheng mellom den store andelen som får fagbrev og innholdet i fagplanen?

Når Fremskrittspartiet legger vekt på at det også skal læres folkeskikk, tror jeg – og det vil jeg minne flertallet

om – at det er viktig at ungdommene, når de kommer ut i arbeidslivet, har en basiskunnskap om hva som blir akseptert i næringslivet. Jeg tror ikke flertallet er klar over hva som i virkeligheten skjer.

Kjell Opseth (A): Norsk næringslivs konkurransekraft i dag – og kanskje endå meir i framtida – blir i stadig aukande grad avhengig av tilsette med kompetanse. Difor er det ikkje særleg tvil om at Reform 94 har vore eit heilt nødvendig tiltak for å utdanne den arbeidskrafta som norsk næringsliv treng.

Den evalueringa som no er gjort, syner at dette har vore ei vellukka reform. Men det er alltid slik at ei reform stadig kan gjerast betre. Og det er i denne debatten kome mange spørsmål om det er for mykje teori i dei yrkesfaga som vi har. Eg legg ikkje skjul på at eg også får mange slike innvendingar. Men eg vil då seie det same som eg seier til dei som kjem med desse innvendingane, at dersom det er for mykje teori, så vil eg anbefale at ein heller tar ein diskusjon om korleis teorien blir formidla til dei som tar ei yrkesfagleg studieretning. Det må gå an å innrette teorien, anten det er i engelsk eller i andre teoretiske fag, slik at den får ei yrkesfagleg tilknytning. Då er eg heilt sikker på at dei elevane som har valt å bli kokk eller mekanikar, får ei heilt anna innleving når det gjeld å lære teorien, anten det er i engelsk eller i matematikk. Difor kan eg ikkje understreke nok at det vil vere spesielt viktig.

Ei anna side som også vil vere viktig, er at norsk næringsliv blir meir og meir spesialisert, og at vi dermed får eit stadig større innslag av mindre fag. Difor kan eg ikkje understreke nok verdien av forslag nr. 25, om at ein også tar vare på dei små faga, for å unngå at ein i mange fylke kanskje vel å plassere elevane i val nr. 2 eller 3 eller 4 fordi ein ikkje vil ta kostnaden med å sende dei bort for å ta eit mindre fag som dei ønskjer. For dei beste fagfolka vi får, er dei som får velje det faget dei ønskjer.

Så har eg lyst til å seie til Løvik og Lønning: Eg fekk mi yrkesutdanning for 40 år sidan og godt og vel det. Og i så måte er reforma eit kvantesprang både i moglegheit og i kvalitet.

Arne Lyngstad (KrF): Debatten i dag har vist at det er bred enighet om erfaringene og utfordringene i vidaregåande skole. Høyre har i debatten markert stor interesse for allmennfagene. De strukturelle sidene tones ned av Høyre, mens innholdsreformen stort sett omtales som «nivåsenking». Men bildet er jo mer nyansert enn det Høyre forsøker å framstille det. Vi har utfordringer, og den pedagogiske utfordring er faktisk å gjøre undervisningen relevant og motivere elevene til aktiv deltakelse i læringsprosessene. På en slik måte kan også kvaliteten bedres.

Så har jeg lyst til å si litt om forslagene og stemmegivningen for Kristelig Folkepartis vedkommende. Kristelig Folkeparti vil stemme for innstillingen, men ikke for VII, da vi ønsker å se spørsmålet om flere timer i kroppsøvingsfaget i sammenheng med en gjennomgang av læreplanene. Skal vi øke timetallet i kroppsøving, må vi også være villig til å kutte i undervisningstimer i andre

fag, og jeg etterlyser egentlig en klargjøring fra flertallets side om det i denne sammenhengen.

Videre vil Kristelig Folkeparti stemme for forslag nr. 25, fra SV, om særløp for små fag m.m.

Jeg er også fornøyd med at Arbeiderpartiet og SV har omgjort forslag nr. 2 til et oversendelsesforslag.

De øvrige mindretallsforslag vil Kristelig Folkeparti stemme imot.

Petter Løvik (H): Lat meg få understreke, som eg også gjorde i mitt første innlegg, at det er veldig mykje bra i norsk vidaregåande opplæring, og det er på mange område også forbetringar etter Reform 94, som sist Kjell Opseth var inne på. Men det som skuffar meg, er at det nærmast ikkje finst nokon vilje til å gå inn på at det framleis er store, uløyste oppgåver, og at det på ein del område er ei nivåsenking, som undersøkingane viser.

Statsråd Lilletun trøyta seg med at det ikkje er større strykprosent. Men det har jo etter statsråden sine eigne undersøkingar, som er utførte av fagfolk, delvis sin grunn i at krava er blitt senka, som eg viste til i hovudinnlegget mitt. Eg har igjen lyst til å utfordre statsråden på om Lilletun årgang 1999 er einig med Lilletun årgang 1998 i at det faglege grunnlaget for vidaregåande opplæring generelt er svakt. Og kva vil han i så fall gjere med det?

Statsråden svarte at kvalitet er så mangt, og at lærarane svarer negativt fordi dei har vore i for dårleg dialog med tidlegare statsrådar. Dette er i beste fall utanomsnakk. Vi må ta alvorleg både dei signala som kjem frå lærarar i vidaregåande skule, og dei signala som kjem frå universitet og høyskular, om dette nivået.

Det har vore lagt stor vekt på at vi må få eit breitt kunnskapssyn, og det er sjølv sagt Høyre einig i. Men vi må ikkje utvatne kunnskapssomgrepet slik at vi gløymer hovudformålet med vidaregåande opplæring: å gi eit godt fagleg grunnlag. Då har eg lyst til å kome litt inn på ein debatt som vi har hatt både tidlegare og delvis i dag om karaktersystema. I innstillinga til meldinga «Mot rikare mål» sa Arbeidarpartiet m.a. at

«individuell vurdering ved hjelp av karakterer på ungdomstrinnet på sikt bør utgå», og at en må «i vurderingsarbeidet vri fokus bort fra enkeltkarakterer og over til vurdering av læringsmiljø og læringsarbeid».

Arbeidarpartiet brukte store delar av valkampen i sommar til å fossro vekk frå dette standpunktet. Då er det grunn til å stille spørsmål ved dei merknadene som Arbeidarpartiet er med på i dag, der ein seier:

«Disse medlemmer mener bruk av karakterer er uheldig fordi det kan føre til en for stor fokusering på deler av læreplanene som igjen kan styre valg av opplæringsmetode.»

Og vidare at individuelle karakterar må «tones kraftig ned og erstattes med vurderingssystem i forhold til den enkeltes mål».

Står dette framleis ved lag? Eller er dette også forlate tankegods i Det norske Arbeiderparti?

Rolf Reikvam (SV): Det er ikke sant at dette har vært en debatt om hvorvidt reformen har vært mer eller min-

dre vellykket, slik Inge Lønning oppsummerte den. Dette har vært en debatt om hva slags endringer og justeringer vi må gjøre i vidaregåande skole. De fleste av oss som har hatt ordet, har vært opptatt av hva slags endringer som må gjøres i struktur, hva slags endringer som må gjøres i læreplanene, osv. At Høyre ikke har giddet eller ønsket å debattere dette, og at de stort sett har vært opptatt av noe de definerer som «nivåsenking», får stå for Høyres regning. Men vi andre har iallfall vært opptatt av å diskutere hvorledes den vidaregåande skolen skal se ut de nærmeste årene, og vi har gitt en del klare føringer til statsråden i forhold til å foreta justeringer og komme tilbake til Stortinget med forslag.

Jeg er også opptatt av skolen som arbeidsplass, men det skal vi komme tilbake til igjen ved en senere anledning. Vi har bedt om en stortingsmelding som gjelder rekruttering til læreryrket, og da skal vi ta dette opp i sin hele og fulle bredde.

Jeg er enig med Lønning i at lønn er viktig når vi snakker om rekruttering. Vi i SV har de to siste årene gjort et forsøk på å trekke dette inn i Stortinget og lage en debatt om dette, fordi vi så at rekrutteringen til læreryrket var et problem. Begge gangene har Høyre nyttet anledningen til å stemme imot våre forslag om å gjøre noe. Derfor blir det litt merkelig når han kommer trekkende med dette nå, når Høyre tidligere når dette har vært en aktuell problemstilling – det har vært oppe i tilknytning til tariffoppgjør, og da har vi fremmet forslag – har funnet ut at de ikke kunne stemme for fordi dette ikke var en sak for Stortinget, det var tydeligvis en sak for noen andre.

Høyres definisjon av kunnskapsnivå er også noe merkelig. Inge Lønning bruker som eksempel matematikkunnskaper: Når en del elever blir stilt overfor den samme prøven gjennom de siste 15 årene, og de så løser de oppgavene kanskje litt dårligere de siste årene, er dette et tegn på at kunnskapsnivået er gått ned. Det kan overhodet ikke brukes som eksempel på dette. Jeg skal bruke et eksempel fra min egen virkelighet, fra min egen situasjon. I min tid på gymnaset var vi to parallelle klasser. I min klasse prøvde vi ut et nytt fysikkpensum – det var altså i faget fysikk, ikke matematikk – som var vesentlig annerledes enn det de andre hadde. Og det er klart at det som var viktig for oss, og det som var opplegget innenfor det nye pensumet, skilte seg vesentlig ut fra det opplegget den andre klassen hadde. Hvis vi da ble stilt overfor de samme problemene som de andre ble stilt overfor, kunne vi selvsagt ikke løse dem, men å si at kunnskapsnivået i vår klasse var dårligere enn i den andre, kunne man ikke på den bakgrunnen. Så den måten å definere kunnskapsnivå på er mildt sagt bak mål – langt bak mål.

Statsråd Jon Lilletun: Fyrst til Oppebøen Hansen når det gjeld realkompetanse. Allereie i dag er det moglegheit for avkorta løp på grunnlag av realkompetanse, og det vert praktisert i nokre fylkeskommunar. Men gjennom realkompetanseprosjektet vil ein lage retningslinjer slik at praktisering av realkompetanse ved avkorta løp

vert nokolunde einsarta i heile landet, slik at vi får eit system som kan brukast i heile landet. Det kjem ganske raskt på beina, så der oppfyller vi representanten sitt ønske.

Når det gjeld IKT, kjem det i løpet av hausten ein ny IKT-plan både for grunnskule og vidaregåande skule, som har med seg ein del midlar ut frå det som er presentert i budsjettet. Men vi har utanom det sett i gang eit prosjekt i både grunnskule og vidaregåande skule som kallast Pilot, og det dreier seg både om metodar og andre ting som går på IKT-undervisning der vidaregåande skule er tungt inne. Eit av prosjekta – det er prosjektet i Vest-Agder – har som eitt opplegg å prøve ut eit system med eit pedagogisk datakort, slik representanten Oppebøen Hansen etterlyser. Så det òg er på gang, og det kan godt hende det kan vere ein eigna måte å gå vidare på, men det får vi faktisk eit svar på snart.

Så til representanten Lønning. Han seier det har vore sjølvtilfredsheit her i debatten, m.a. frå statsråden. Når representanten Lønning seier det, veit eg at her har han stor kompetanse, så eg vert uroleg for at han kanskje har rett, og eg har måtta tenkje grundig gjennom akkurat den sida. Men eg er faktisk samd med representanten Reikvam i at både meldinga og innlegga her i dag både seier kva vi har lukkast med, og kva vi må gjere betre. Og det er to ting vi må gjere betre: Det eine er å hjelpe dei svakaste. Det andre er at det på ein del område er eit nivåproblem, og det tek vi på alvor. Matematikkfaget – og realfaga i det heile – har vore eit problem gjennom 20 år, heilt sidan det for grunnskulen var valfritt om ein skulle ha matematikk i lærarutdanninga eller ikkje. Her er det på ein måte fedrane sine synder som til dei grader heim-søker oss, og det har vi gjort noko med. Men det er lenge før det begynner å verke for fullt. Så har vi styrkt etterutdanninga. Så er det metodane. Når det gjeld matematikk, har det vore ein veldig diskusjon: Er det algebra eller er det den nyare metoden med meir statistikk som skal brukast? Det er ein internasjonal debatt, og den går òg m.a. sterkt i USA. Og difor vart det sagt etter eit møte eg hadde med ekspertar innafor matematikkfaget, at vi treng å få meir korrespondanse mellom vidaregåande utdanning og høgare utdanning og universitet. Òg universitetet erkjende at ein ikkje i stor nok grad hadde tilpassa dette. Difor har ein eit omfattande arbeid å gjere. Det er ikkje å underslå det vanskelege, men det er å seie at problemet er samansett.

Inge Lønning (H): Den undersøkelsen jeg nevnte fra Norsk matematikkråd, gjelder oppgaver som ligger sentralt innenfor fagplanene for faget matematikk og har gjort det hele tiden. Derfor er det en undersøkelse som helt klart forteller noe om utviklingen når det gjelder elevenes evne til å mestre de oppgavene som fagplanene forutsetter at de skal mestre når de kommer ut av vidaregåande skole.

Både komiteens leder og representanten Reikvam var opptatt av å diskutere lærerlønn og hevdet at det hadde jeg ansvaret for. Jeg nevnte det faktisk ikke med ett ord i mitt innlegg i denne debatten, men jeg registrerer jo med

interesse at det har gjort et visst inntrykk både på komiteens leder og på representanten Reikvam at Høyre har satt søkelyset så vidt sterkt bl.a. på det. Nå fikk jeg ikke noe inntrykk av hva komiteens leder egentlig mener om temaet, til tross for at hun på eget initiativ fant det for godt å introdusere det selv i denne debatten, men jeg registrerer jo at Arbeiderpartiets hovedslagord i den valgkampen vi nettopp har bak oss – som det ser ut til at partiet selv har glemt – lød: «Arbeid og utdanning skal lønne seg.» Jeg imøteser med interesse hvilke konsekvenser partiet selv vil trekke av prinsippet om at utdanning skal lønne seg, særlig når det gjelder de langtidsutdannede lærerne i vidaregåande opplæring.

Statsråden sa i sitt siste innlegg at han «tek på alvor» også nivåproblemet. Det er jo greit å høre at han sier det uttrykkelig, men jeg skulle gjerne ha sett noen mer energiske drøftinger av det i meldingen, og jeg skulle også svært gjerne ha hørt fra statsråden en mer konkret beskrivelse av hva han akter å gjøre med det. For hvis man har registrert at det er et reelt problem ikke minst innenfor realfagene, som på mange måter er nøkkelen til fremtidens arbeids- og næringsliv i dette land, hvis det innenfor de sentrale naturfag og teknologiske fag er et reelt nivåproblem, må man jo også kunne forvente konkrete svar fra statsrådets side på hva han akter å gjøre med nivåproblemet.

Til sist en liten merknad til representanten Aarrestad, som holdt et varmt innlegg til forsvar for den obligatoriske opplæringen i skriftlig sidemål. Hun gjorde den feilen som de fleste gjør i den debatten, å sette likhetstegn mellom opplæring i skriftlig bruk av begge målformer og det at norskfaget selvfølgelig skal omfatte begge utgavene av norsk språk. Selvsagt skal det det. Det som er det kritiske spørsmål, er om det er bryet verdt å opprettholde denne fiksjonen når det faktisk er 80-90 pst. av elevene som etter at de har forlatt skolen aldri praktiserer sidemålet skriftlig.

Når det gjelder å sette søkelyset på norsk språk, behøver man ellers ikke å gå til lærerutdanningen, man kan nøye seg med komiteinnstillingen. Den forteller alt om språksituasjonen.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Til liks med komiteens innstilling har dagens debatt vist at det er tydelege skiljelinjer i norsk utdanningspolitikk, med Arbeiderpartiet, SV og sentrum på den eine sida og Høyre og Framstegspartiet på den andre sida. På mange måtar har det vore ein føreseieleg debatt i så måte.

Eg er einig med representanten Norvoll som tidleg i debatten uttrykte glede over at Framstegspartiets skulepolitikk ikkje blir ein realitet, i alle fall ikkje i denne saka.

Høyre tok til orde for å fjerne arbeidsgjevaravgifta for lærlingar. Dette har Stortinget diskutert fleire gonger før. Eg kan ikkje forstå at Høyre kan kalle eit slikt forslag for ei stimulering. Eit slikt forslag vil absolutt ikkje bety noko i Nord-Troms og i Finnmark. Her må andre grep til, og det har blitt gjort tidlegare.

Lønning påstår at norske elevar ligg i botnsjiktet når det gjeld teoretiske fag. Dette er ikkje rett. Undersøkin-

gar kan brukast til så mangt. Blant 21 land i ei internasjonal undersøking om matematikk og naturfag i skulen kom Noreg på fjerde plass. På kunnskapsprøva for fysikkspesialistar skåra norske elevar best av i alt 16 land.

Vidare påstår Høyre at Reform 94 gjer at fleire elevar sluttar i vidaregåande skule, og at fleire stryk innanfor yrkesfaga. Dette er heller ikkje rett. I 1998 vart det gjenomført over 30 pst. fleire fag- og sveineprøver enn året før. 91 pst av elevane bestod.

1998 var første året lærlingane som hadde følgd Reform 94, kunne avlegge fag- og sveineprøve. Resultatet er betre enn før reforma. Fleire tar fag- og sveinebrev. Fleire består. Signala om at ein del har problem med teorien på yrkesfag, skal me sjølvstakt ta alvorleg, og det gjer me, ikkje minst gjennom det som Regjeringa og komiteens fleirtal har lagt fram. Problemet er at ein i for stor grad har tatt med seg undervisningsmetodane frå den gamle latinskulen, altså metodar som representanten Lønning er ein sterk talsmann for. Løysinga er ikkje å ta vekk teori, som òg statsråden var inne på, men å gjere undervisinga meir praktisk retta mot yrkeslivet og legge betre til rette for læring gjennom arbeid, slik eit stort fleirtal i denne salen ønskjer.

Ulf Erik Knudsen (Frp): Representanten Tomas Norvoll fra Arbeiderpartiet hadde problemer med å forstå at jeg hadde trøbbel med å svare på hans seks-syv spørsmål i min svarreplikk til ham. I sitt innlegg kom han med to spørsmål han mente ikke var besvart. Det ene spørsmålet om hva Norvoll mente å ha hørt i valgkampen, ble umiddelbart besvart av Ursula Evje, så det skal jeg ikke bruke mer tid på.

Når det gjelder fleksibilitet kontra karakterer og eksamen, prøvde jeg å forklare at Fremskrittspartiet er opptatt av kvalitetskontroll av resultatet av de investeringer samfunnet gjør i utdanning, samtidig som vi ønsker å gi utdanningsinstitusjonene stor frihet når det gjelder hvordan de skal nå disse resultatene. Det er derfor ingen konflikt mellom karakterer, eksamener og fleksibilitet.

Hvordan dette vil påvirke enkelte private skoler vet jeg ikke i detalj, for jeg kjenner ikke fagplaner og opplegg ved alle private skoler. Men man kan jo spørre: Siden når er Arbeiderpartiet blitt så veldig opptatt av å forsvare dette med private skoler? I budsjettet la man jo opp til en rasering på det området.

Tidligere i dag under replikkvekslingen med representanten Sigvald Oppebøen Hansen var vi inne på temaet Arbeiderpartiets valgløfter om utlansordning og skolebøkestipend, uten at jeg følte at jeg fikk noen klare svar på de spørsmålene jeg stilte. Arbeiderpartiets utlansordning vil koste minst 525 mill. kr. Departementet har vel beregnet det til 700 mill. kr. Å holde ordningen ved like innebærer en årlig kostnad på 150-200 mill. kr, ja kanskje 210 mill. kr. I tillegg kommer stipendkostnadene på 175 mill. kr. Dette er løfter som Arbeiderpartiets politikere har gitt til mange skoleungdommer rundt i Norge, og det er ikke ubetydelige beløp. Det vil derfor være opplysende å få bekreftet at Arbeiderpartiet i høst vil fremme

dette som et konkret forslag og få vite hvor man skal hente disse pengene fra.

Anders Anundsen (Frp): Representanten Aarrestad svingte seg til de store høyder i sidemålets forsvar her i stad. Jeg blir noe bekymret når representanten gir uttrykk for at den tvungne sidemålsundervisningen skal vernes under enhver omstendighet, når vi vet at det knapt finnes noe fag i norsk skole der elever er mindre motivert for å lære noe særlig. Samtidig bør det være rimelig enighet selv i denne sal om at den praktiske virkningen av tvungen sidemålsundervisning er relativt liten. Selv om Norge er stort og har mange forskjellige dialekter, bidrar ikke dagens sidemålsundervisning til å lette kommunikasjonen mellom folk med ulike målføre. Jeg skulle gjerne vite hvordan representanten Aarrestad vil motivere elever til fortsatt innsats i sidemålets navn.

Lærernes arbeidsforhold og lønn har også vært tema i debatten. Representanten Grete Knudsen mente at lønnen alene ikke vil øke lærernes trivsel. Jeg er enig med Knudsen i dette, men det er åpenbart at lønnsproblematikken er en viktig drivkraft og en vesentlig faktor for en lærers trivsel og motivasjon for faget. Hovedproblemet er ikke nødvendigvis at det generelle nivået for lærerne bør øke så voldsomt, men fleksibiliteten i lønnsystemet bør derimot bedres betydelig. Man må vekk fra en type flatlønsprofil og over til en mer individuelt vektet lønnsretning. Jeg kan vanskelig forestille meg et vesentlig lønnsloft for lærerne så lenge lærerorganisasjonene tviholder på dagens lønnsystem, med likelønn og sentrale lønnsforhandlinger. I Sverige har det vært lokale lønnsforhandlinger for lærere en stund, og det har vist seg at dette har bidratt til å øke lærerlønningene, det har bidratt til økt fleksibilitet i undervisningen, samtidig som lærernes trivsel har blitt bedre. Så jeg håper at statsråden har sett nøye på det svenske systemet, og at han er i løpende kontakt med lærerorganisasjonene om denne problematikken.

Presidenten: Inge Lønning har hatt ordet to ganger og får anledning til en kort merknad begrenset til ett minutt.

Inge Lønning (H): Grunnen til at jeg fant det nødvendig å be om ordet, var at representanten Oppebøen Hansen fremsatte en påstand som åpenbart er feilaktig. Han hevdet at jeg hadde tatt opp problemstillingen om nivået i den norske skole i relasjon til nivået i skolen i andre land. Det har jeg ikke berørt med et eneste ord. Alt det jeg har sagt om denne problemstillingen, dreier seg om den norske skoles forhold til den norske skole over tid. Det er det som er den virkelige utfordring, at en hel rekke med undersøkelser, både blant lærerne som har skoen på i den daglige undervisningssituasjon, og når det gjelder det kunnskaps- og ferdighetsnivå som elevene har med seg ut, viser en ganske entydig tendens, særlig innenfor de fagene som alle er enige om at dette landets fremtid avhenger av.

Tomas Norvoll (A): Jeg må bare finne meg i at jeg ikke får noe ordentlig svar fra representanten Ulf Erik

Knudsen om Fremskrittspartiets skolepolitikk, så jeg gir det opp. Vi får ta det senere. Jeg tror nok årsaken er at han ikke greier å levere noe troverdig forsvar for det, men vi får sikkert andre muligheter til å ta den diskusjonen på nytt.

Representanten Lønning prøvde nå å komme med en unnvikende manøver i forhold til Sigvald Oppebøen Hansen, om at det var den norske skolen mot den norske skolen han drev og vurderte. Det som i alle fall er tilfellet, er at representanten Lønning har brukt hele denne debatten til å svartmale situasjonen i den norske skolen. Det synes jeg er uheldig. Han karakteriserer denne debatten som vi andre har hatt, for bare å være en konkurranse om å være mest mulig fornøyd. Det vil jeg ta sterk avstand fra. Denne debatten har vært god, den har vært konstruktiv, og vi har pekt på hva vi skal gjøre framover for å gjøre den norske skolen enda bedre. Da er det skuffende at partiet Høyre med Lønning i spissen – det er jo oppegående mennesker – nå har meldt seg inn i avdelingen for tryllier og enkle løsninger og bare står her og kommer med den ene enkle påstanden, den ene enkle løsningen etter den andre, at det er lønn, det å fjerne arbeidsgiveravgiften, det er alt mulig slags småtteri som skal til for å få den norske skole opp og stå, samtidig som han beskriver dette som en helt forferdelig situasjon. Jeg synes dette er ganske skuffende, og jeg skulle virkelig ønske at Høyre kunne vurdere å melde seg inn i den samme virkeligheten som vi andre er i, og vurdere å være med og diskutere den norske skolen og utviklingen i den norske skolen ut fra de faktiske forhold og ikke ut fra løsevne påstander om at situasjonen skulle være helt katastrofal.

Ursula Evje (Frp): Jeg føler i prinsippet ingen trang til å forsvare representanten Lønning. Det er han fullt ut i stand til å gjøre selv hvis han ønsker det. Men når det blir hevdet her at Lønning svartmaler debatten om den norske skole og ikke vil være med og diskutere skolens realiteter, føler jeg helt prinsipielt at det er riktig at også andre går opp og sier noe i den sammenheng.

Faktum er jo at de grunnleggende realitetene i skolen er man dyptgripende uenig om. Når man ikke er villig til å sette seg ned og finne et minste felles multiplum av enighet om det faglige innholdet, av status på kvalitet, sier det seg selv at man står og roper fra hver sin ende av skogen. De som taper på dette, er i realiteten alle de barna og ungdommene som befinner seg i vakuumet mellom disse to ropene. Derfor ville det antakeligvis vært mye mer fruktbart om vi satte oss ned og ble enige om et minste felles multiplum av kvalitetsmessig standard på den norske skolen.

Marit Tingelstad (Sp): Jeg beklager å dra ut debatten, men etter å ha hørt Lønnings siste innlegg var jeg nødt til å komme med en kommentar. Han sier at han sammenlikner nivået i norsk skole mot norsk skole over tid. Da må vi ta et lite historisk tilbakeblikk. For 20-30 år siden, hvor mange var det da som gikk i videregående skole? Det var jo ingen, for vi hadde jo ikke videregående skole, men det gikk en del elever i gymnaset, som var

(Tingelstad)

en utvalgsskole, det gikk en del elever i yrkesskolen, som var en utvalgsskole, og det gikk noen i såkalte fagskoler. Så fikk vi Veierød-modellen for gymnaset som skulle legge om strukturen der med mye større valgmulighet, mye større fleksibilitet, men ingenting skjedde med de yrkesfaglige utdanningene.

Så fikk vi etter hvert på 1980-tallet dette problemet med at ungdom ikke hadde noe å foreta seg. Vi måtte sette i gang ekstraklasser. Som jeg nevnte i mitt siste innlegg, var det en elendig måte å drive opplæring på. Det var rett og slett sysselsetting – bra nok i seg selv for at ungdommen ikke skulle gå fri. Men når vi nå som et velferdssamfunn har tatt på oss å gi alle ungdommer mellom 16 og 19 år rett til vidaregåande opplæring, og vi har fått en struktur som den vi har i dag, men som absolutt er moden for revisjon, noe denne stortingsmeldingen skisserer, synes jeg vi skal være svært glad for og stolte over det. Men selvfølgelig, når vi har inne hele årskullet, er det en utfordring, som jeg sa i stad. For hele årskullet har jo ikke samme IQ-nivå som de ca. 50 pst. av årskullet som gikk i utvalgsskolen, hadde. Derfor sier det seg selv at vi ikke klarer å få opp nivået på absolutt alle elever så høyt som det var på gymnaset og yrkesskolen i gamle dager.

Presidenten: Petter Løvik har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad begrenset til ett minutt.

Petter Løvik (H): Dei to siste innlegga gjer at eg er nøydd til å kommentere ein del ting. Vi snakkar ikkje om situasjonen i dag samanlikna med ein eliteskule for 20 – 30 år sidan. Vi snakkar om det som har skjedd dei siste tre – fire åra. Vi tek sterk avstand frå argumentet om IQ, som representanten Tingelstad frå Senterpartiet no brukte. Det er ikkje der poenget ligg. Poenget ligg ikkje i om folk er meir eller mindre intelligente, men i å gi ulike personar ulikt tilbod tilpassa deira evner og dermed den auka fleksibiliteten som vi treng.

Så snakka representanten Norvoll om trylleri og at Høgre må melde seg inn i røynda og diskutere realitetane. Det er det vi har prøvd å gjere. Det er klart at det er veldig mykje bra i norske skule. No er det tredje gongen eg seier det, fordi andre prøver å seie at vi berre svartmålar. Men då bør vi også innrømme og sjå – og statsråden nekta å svare på det han sjølv har sagt tidlegare – at det er ein del ting som krev vår fulle merksemd når det gjeld det faglege nivået – og då snakkar eg om fagleg nivå.

Statsråd Jon Lilletun: Statsråden har nok ikkje nekta å svare på noko, men under dei rundane han har hatt, har det hatt noko med tida å gjere.

Det er eit sitat frå eit brev som har ein samanheng, men det sitatet åleine står eg sjølv sagt ved, at det kan vere ei av årsakene. Men samstundes sa eg at nivå er forskjellige ting. Det med realfaga er ein arv vi slit med, som vi prøver å endre på, og som vi har gjort ein god del for å endre på. Eg nemner bl.a. fordjupingspoenga. Samstundes har vi hatt eit utval – Tveitereid-utvalet – som

har gjeve ei rekkje framlegg som vi er i ferd med å innføre eitt etter eitt.

Så må eg òg seie at det som har vore mitt hovudsvar når det gjeld nivået, er å kome i gang med det differensieringsprosjektet som vi har, som er ganske stort. Det er klart at det er differensiering som er hovudsåret når det gjeld allmennfag for å lukkast der òg, både for å kunne ta med oss dei som slit i allmennfag, men òg dei aller beste.

Så vil eg seie at vi synest at Reform 94 er ei veldig rettferdig og god reform, og den store forskjellen mellom Høgre og dei partia som har slåst for reforma i dag, ligg jo i at Høgre i si tid stemte imot at ein skulle få ein lovfesta rett. Det ser jo eg på som den grunnleggjande tingen i reforma, for det var mange nok som ikkje hadde fått den moglegheita tidlegare. Men så kan det hende at vi som har meint det, har framheva for mykje av det vi synest har gått bra, og at vi kanskje burde ha nemnt fleire ting som er negative. Men eg ser ikkje heilt bort frå, spesielt når det gjeld representanten Lønning, at han kanskje har gløymt nokre av dei positive sidene. Det er nok noko meir nyansar hos representanten Løvik, men eg vil nok seie at når det gjeld representanten Lønning, har eg ikkje vorte overvelda av det han har funne i evalueringa når det gjeld positive ting. Det er òg slik at når ein les denne evalueringa og ser på nivået, er det mykje dokumentasjon på nivå som er godt og som framleis er godt.

Så seier representanten Lønning at ein ikkje utan vidare kan samanlikne, for ein har endra system. Ja, ein har det. Og ei reform går ut på at ein endrar system. Dermed er det ikkje mogleg å samanlikne med akkurat det som var før, for ei reform går ut på at ein skal endre ein del ting. Derfor kan det hende vi kan møtast på midten. Kanskje har vi gløymt nokre fleire negative ting som burde ha vore nemnde. Så er eg veldig spent på om Lønning, sjølv om han har brukt opp taletida si, ville sagt at han hadde gløymt nokre positive trekk.

Presidenten: Rolf Reikvam har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til ett minutt.

Rolf Reikvam (SV): Jeg blir litt skuffet over debatten om det faglige nivået. Jeg må si at jeg følte også at statsråden nå gikk inn på en måte som han ikke burde ha gjort. For hva er faglig nivå? Man snakker om noe bestemt. Men den vidaregåande skole er et konglomerat. Vi har yrkesfaglige studieretninger, og det kan ikke være noen tvil om – jf. også det Kjell Opseth sa – at det faglige nivået på yrkesfagene har økt de siste årene.

Så sitter vi igjen med allmennfagene, og det er vel dem Høyre er opptatt av når de snakker om det faglige nivået, går jeg ut fra. Det er vel det gamle gymnaset som er idealet deres. Men hva er allmennfag? Det er en masse linjefag, og det er forskjellige muligheter til å velge fordypning. Det er de faktiske forhold. Jeg skal våge den påstanden – og jeg tror man skal få problemer med å tilbakevise den – at elever som velger størst fordypning innenfor matematikk, fysikk og naturfagene, ikke representerer noen nivåsenkning i forhold til det som vi hadde i det gamle gymnaset. Det er jeg ganske overbevist om.

Vi må nok være litt mer nyanserte hvis vi skal snakke om faglig nivå, og være litt forsiktige med å bevege oss ut på en veg som vi ikke burde, som jeg følte at statsråden nå var i ferd med å gjøre. Det var et forsøk på å få ham tilbake igjen.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 1 ferdig. (Votering, se side 56)

S a k n r . 2

Interpellasjon fra representanten Rolf Reikvam til kirke-, utdannings- og forskningsministeren:

«For å bli godkjent som privatskole med rett til tilskudd etter privatskoleloven skal skolen ha undervisningsplaner godkjent av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Departementet har nå godkjent flere skoler som bygger på et amerikansk-inspirert pedagogisk system som kalles ACE. Systemet bryter grunnleggende med den pedagogiske tenkning som er nedfelt i læreplanene – generell del og i fagplanene. I fagplanene er det presisert at opplæringen skal fremme det meningssøkende, det skapende, det arbeidende, det allmenndannende, det samarbeidende og det miljøbevisste menneske. Skolen skal dessuten legge til grunn vitenskapelig arbeidsmåte som forutsetter øvelse i vitenskapelig forståelse og arbeidsmåte.

Kan statsråden forsvare tilskudd til skoler som bryter så grunnleggende med idégrunnlaget som den offentlige enhetsskolen skal bygge på, og vil statsråden vurdere godkjenningen på nytt?»

Rolf Reikvam (SV): Dette blir vel et antiklimaks i forhold til det vi har holdt på med tidligere.

La meg innledningsvis presisere at interpellasjonen ikke skyldes at jeg har grunn til å tro at departementet har endret tolkningen og praktiseringen av privatskoleloven. Slik jeg kjenner behandlingen av de ulike søknadene, virker det som departementet følger en konsekvent linje og behandler søknader likt. Det er ingenting som tyder på at enkeltgrupper har fått fordeler. Uavhengig av hvilke grupper som har søkt, enten det er på religiøst eller pedagogisk grunnlag, har departementet ført en konsekvent linje. Slik må det selvsagt være. Det er likevel ikke gitt at det blir slik. Det er nok å minne om diskusjonen om godkjenning av en muslimsk videregående skole i Oslo. Partier som er de mest ivrige forsvarene av privatskoler, mener at en slik skole ikke skal godkjennes. Det kan enten skyldes manglende kjennskap til privatskoleloven, eller så innebærer det et bevisst og åpenbart ønske om forskjellsbehandling.

Vi har i Norge en spesialskolelov som er spesiell, på grunn av måten den påfører staten kostnader på: Oppfyller søknadene kravene til godkjenning, skal det automatisk følge med en bevilgning. Det er ikke Stortinget som hvert år fordeler midler til ulike utdanningstiltak. En godkjent skole utløser bevilgningsplikt. Og de som har sett statsbudsjettet for inneværende år, vet at samlet bruker vi knapt 1,1 milliarder kr på private skoler.

Plikten til å bevilge kunne kanskje aksepteres dersom det var innebygd muligheten til å utøve politisk skjønn ved behandling av søknader om godkjenning. Det burde f.eks. være anledning til å vurdere det samlede utdanningstilbud i et område/en region når en skal vurdere eventuell godkjenning av en privatskole. Om ikke av andre grunner burde dette aksepteres fordi det dreier seg om ressursutnyttelse. En offentlig skole kan bli truet av nedleggelse fordi det blir etablert privatskole i nærområdet.

Heller ikke når det gjelder det pedagogiske innholdet, er det åpnet for særlig bruk av skjønn ved godkjenning. Jeg velger å tolke departementets godkjenningsbrev til Regnbuen privatskole i Lørenskog, en såkalt ACE-skole, som et forsøk på å trekke opp noen grenser for hva som kan og skal godkjennes. Departementet har der stilt en del krav som skal oppfylles før skolen godkjennes som tilskuddsberettiget på religiøst grunnlag. Dette er viktig, og det er interessant fordi det er lagt inn noe bruk av skjønn. Departementet presiserer i brevet bl.a. at i kristendomsfaget skal elevene få kunnskap om den humanistiske kulturarven. Det vises bl.a. til L97, der det står at de humanistiske verdiene, representert bl.a. ved demokratiske og menneskerettslige prinsipper, er en del av verdi-grunnlaget. Det blir også understreket at skolen må legge vekt på utvikling av sosiale relasjoner og fellesskap. Departementet har dessuten funnet det nødvendig å understreke at undervisningen skal være i samsvar med retningslinjene i læreplanene og i lov om likestilling. Det blir også understreket at dette skal tas i betraktning ved valg av undervisningsmateriell. Her har departementet iallfall prøvd å trekke opp noen grenser for hva som kan godkjennes, og hva som ikke kan godkjennes. Altså: Skolen ville ikke ha blitt godkjent hvis den ikke oppfylder de kravene som departementet her har satt, både til innhold og til undervisningsmateriell.

Læreplanen L97 for grunnskolen består av tre deler. Del 1 er en felles generell del for grunnskolen og den videregående skole. Del 2 består av prinsipper og retningslinjer for grunnskolen. Til slutt har vi læreplaner for de ulike fagene.

Prinsippene i læreplanen for grunnskolen skal privatskoler som skal få offentlig støtte, følge. Her er departementet og jeg enige. Læreplanene i søknaden for Regnbuen skole er vurdert, og det er stilt krav om en del justeringer før de kan godkjennes. Etter min vurdering burde ikke skoler som driver etter ACE-pedagogiske prinsipper vært godkjent i det hele tatt. Et grunnleggende prinsipp i grunnskolens læreplaner er at elevene har krav på tilpasset opplæring – at det tas hensyn til den enkelte elevs evner og forutsetninger. Innholdet i fagene innenfor L97 skal stimulere og fremme

- kreativitet
- samarbeidsevne
- miljøbevissthet
- identitet og forståelse av grunnleggende verdier og av kulturarven
- allmenndanning med utgangspunkt i grunnleggende kunnskaper

Dette skal oppnås gjennom formidling av kunnskap og fakta, men ikke minst ved valg av arbeidsmetoder og praksis. Samarbeid mellom elever, lærere og skoleledelse er nødvendig for å utvikle skolen som læringsmiljø og arbeidsplass. Opplæringen skal fremme demokratiske arbeidsformer og medvirke til at elevene utvikler sosiale ferdigheter. Det er understreket at prosjektarbeid skal gjennomføres både innenfor og på tvers av fagene. En grunnleggende forståing av læring er at læring er noe som skjer i samspill mellom aktive og engasjerte elever og lærere. Dette bryter etter min mening grunnleggende med det læringssynet som praktiseres innenfor ACE-pedagogikken, der den enkelte elev i større grad isoleres i båser med skillevegger for å skape nødvendig ro og konsentrasjon for selvstudier. Dette er innenfor planene for skolen, så dette lager en skisse over hvordan klasserommet skal se ut, med elevene i båser inn mot veggen.

Læreplan L97 bygger på den vitenskapelige arbeidsmetode, som forutsetter øvelse i vitenskapelig forståelse og arbeidsmåte og undervisningsopplegg som skal gjennomføres av denne måten å tenke på. Undervisningsopplegg som skal legge til grunn Bibelens skapelsesberetning som alternativ til en vitenskapelig forståelse av utviklingen, avslører en forakt, etter min oppfatning, for vitenskap og kunnskap. Bibelens skapelsesberetning som er et vakkert og poetisk uttrykk for hvem som har skapt, gjør ikke krav på å være et alternativ til den kunnskap vi har tilegnet oss i løpet av de siste 2000 år. Etter min oppfatning viser et slikt syn forakt for Skaperen, og er derfor i sin form nesten blasfemisk.

Ulike vurderingsformer skal fremme utvikling og læring. Vurdering og rettleiding skal gjøre at elevene kan nyttiggjøre seg tilbakemeldingene og reflektere over eget arbeid. Dette er prinsipper nedfelt i L97. Vurderingsformene skal motivere til innsats og øve opp elevene til å ta ansvar for egen læring. Et vurderingssystem som det som blir benyttet innenfor ACE-pedagogikken, der en benytter straff og belønning overfor 6-åringer, bryter med dette grunnleggende synet på hva vurdering skal være. Når en bruker gjensitting som straff for 6-åringer, er dette ikke i samsvar med L97s syn på læring. En 6-åring har ingen mulighet til å se sammenhengen mellom det å være litt bråkete og urolig i en time, og det å måtte sitte igjen på rektors kontor etter skoletid.

Min påstand er at skoler som benytter den amerikansk-inspirerte ACE-pedagogikken, ikke skulle vært godkjent som støtteberettiget etter lov om privatskoler, fordi det på sentrale områder har med synet på læring og synet på evaluering å gjøre. De skulle altså ikke ha vært godkjent.

G u n n a r B r e i m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Jon Lilletun: Fyrst vil eg gjerne få lov å takke representanten Reikvam for at han tilkjende departementet ei sakleg og seriøs behandling av søknader i alle retningar, same kva slags type skule det var, og kva livssyn det representerte. Det set eg sjølvsagt pris på.

No er det likevel slik at min konklusjon nok kjem til å verte annleis enn representanten Reikvams, og eg skal grunnge det.

Representanten kommenterer ein vanskeleg type forvaltningssaker. Sakene ligg i spenningsfeltet mellom den offentlege einskapsskulen og den rett foreldra har til å sikre barna opplæring i eiga tru. Kor langt er det rett å strekje omsynet til fellesskap og einskap, og i kva grad kan eg som statsråd overprøve foreldra si religiøse overtyding?

For meg er det avgjerande at alle barn som går på skule i Noreg, vert sikra tilstrekkeleg kompetanse både sosialt, kulturelt og fagleg. Om barna går i offentleg eller privat skule, skal ikkje vere avgjerande for om dei seinare kan ta del i vidare utdanning, i yrkesliv og i samfunnsliv. At barna blir sikra tilstrekkeleg kompetanse, er derfor eit sentralt poeng i arbeidet med å godkjenne skular med rett til statstilskot etter privatskulelova. Samstundes er eitt av vilkåra for støtte etter privatskulelova at skulen er oppretta av religiøse grunnar – eg snakkar då om det tilskotsnummeret som representanten har teke interpellasjonen opp etter. At religiøse tilskotsskular representerer eit noko anna idégrunnlag enn den offentlege skulen, og dermed ikkje kan realiserast innanfor den vedtekne læreplanen, er derfor ikkje berre noko eg forsvarar, men òg noko eg er nøydd til å krevje før eg godkjenner ein slik skule. Det skal vere alternativ.

Departementet har godkjent dei såkalla ACE-skulane som religiøse alternativ til den offentlege skulen etter privatskulelova § 3 a. Skulane er såleis ikkje godkjende som fagleg-pedagogiske alternativ etter § 3 b.

Skulane har eit anna prinsipielt utgangspunkt enn den offentlege skulen, og har også ein særskild læreplan i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering. ACE-skulane skal elles fylgje læreplanane for offentlege skular, med enkelte tilpassingar i faga norsk, natur- og miljøfag, samfunnsfag, kroppsøving og musikk.

Skulane kan nytte ACE-læremiddel så langt det er formålstenleg etter dei godkjende læreplanane. Dette fylgjer av privatskulelova § 4.

I godkjenningsbrevne til ACE-skulane er det sett ei rekkje vilkår, slik òg representanten Reikvam viste til, m.a. at elevane får kunnskap om den humanistiske kulturarven, og at opplæringa er i samsvar med likestillingslova. Vidare skal skulane gje alle elevane tilpassa opplæring. Det er også lagt vekt på samarbeid mellom elevane, også på tvers av faggrensene. Kravet om tilpassa opplæring gjeld alle klassetrinn.

Vidare har departementet kravd at opplæringa hentar impulsar og stimulansar frå lokalsamfunnet, slik at elevane gjennom deltaking i eige lokalmiljø får grunnlag for samanlikningar og val og vert kjende med andre miljø. Skuleleiinga skal stimulere til samarbeid og dialog med fleire partar i lokalmiljøet, f.eks. barnehage, kyrkje, politi, idrettslag, frivillige organisasjonar og andre i nærmiljøet som arbeider med tiltak for barn og unge.

Opplæringa må òg ta omsyn til at det finst ulike samlivsformer, og at barn veks opp i ulike familiestrukturar. Departementet har derfor som føresetnad at opplæringa vert lagd opp slik at ho motverkar fordommar og diskri-

minering og fremjar gjensidig respekt og toleranse mellom grupper med ulik levemåte. Skulane må leggje vekt på å utvikle sosiale relasjonar og fellesskap.

Det er såleis stilt ei rekkje krav til opplæringa ved ACE-skulane. Krava er med på å sikre elevane ein kompetanse som svarar til den som vert gjeven i offentlege skular. Samstundes viser godkjenninga respekt for retten til å tru noko fleirtalet ikkje er samd i. Så lenge elevane er sikra nødvendig allmennkunnskap, skal privatskulelova ha rom for dei som tenkjer annleis enn vi sjølve. Eg meiner etter dette at dei godkjende ACE-skulane både er tilstrekkeleg like og tilstrekkeleg ulike den offentlege skulen til å få tilskot etter privatskulelova. Eg finn derfor ikkje grunn til å vurdere godkjenninga på ny.

Eg vil elles minne om at Statens utdanningskontor fører tilsyn med dei private tilskotsskulane, mellom desse òg ACE-skulane. Utdanningskontora skal sjå til at lov og andre vilkår vert etterlevde av skulane. Eg meiner at godt tilsyn vil sikre at dei godkjende skulane gjev elevane god kompetanse for seinare deltaking i samfunnslivet, vidare utdanning og yrke. Eg vil setje i gang eit arbeid med å vurdere tilsynet med dei private skulane som skal ha som mål å gjere tilsynet endå betre enn det er i dag. Det skal vere ein tryggleik for skulane at dei får rettleiing, råd og hjelp, det skal vere ein tryggleik for foreldre og elevar, og det skal vere ein kunnskap for oss i samfunnet at det som er sett som føresetnad her, vert gjennomført.

Rolf Reikvam (SV): Jeg takker for svaret.

Jeg hadde vel kanskje ventet at statsråden ville gått litt nærmere inn på den pedagogikk som ligger til grunn for disse skolene, den såkalte ACE-pedagogikken, og brukt noe mer tid på å drøfte den i forhold til det pedagogiske hovedsyn som er nedfelt i våre læreplaner og det syn på læring som er nedfelt i L97.

Jeg sitter – eller står, er det vel riktig å si – med skoleplanen for Regnbuen skole i Lørenskog. Jeg blir rimelig sjokkert når jeg ser måten de tenker på, måten de har tenkt å organisere undervisningen på, hvorledes dette skal foregå i et læresenter med hver sin bås: Elevene har egen kontor plass, det finnes et rett bord med fasit inne på dette kontoret, det skal være en lærers arbeidsplass, det skal være klassebibliotek og et bord for kunnskaps tester. Det er på mange måter dette rommet undervisningen skal foregå i, slik som det er fremstilt i denne skoleplanen. Det er klart at til grunn for dette ligger det et syn på hva læring er som det må være helt klart – jeg vil tro at det kan vi enes om de aller fleste – ikke samsvarer med det synet på læring som vi etter hvert har utviklet, og som er nedfelt i våre planer for den offentlige skole.

Men i dette kan vi ikke se oss uavhengige av de metodiske veiledningene for denne pedagogikken. Jeg gjorde et forsøk på å få tak i de metodiske veiledningene for ACE-pedagogikken, men det var ikke så enkelt. Jeg regner med at statsråden har dem. Jeg fikk beskjed om at de fantes, men de fantes på engelsk, og dem måtte jeg få fra Sør-Afrika, hvis jeg ville ha dem – de metodiske veiledningene. Jeg regner med at statsråden og departementet har dem, så jeg kunne kanskje ha gått dit og fått dem fra

statsråden og ikke skrevet til Sør-Afrika – det gjorde jeg ikke. Men jeg går ut fra at statsråden også har tatt for seg de metodiske veiledningene og gått gjennom dem, for metodiske veiledninger er jo veien, måten, vi skal komme fram til målet på. Det er veien vi skal velge fram til det målet som vi har for læringen, for undervisningen, og det er en viktig del av det pedagogiske opplegg.

Så jeg vil nå spørre statsråden til slutt om å få en garanti for at han har de metodiske veiledningene fra Sør-Afrika på engelsk på sitt kontor, og at disse er tatt med i de vurderingene en foretok av læreplanene og søknadene, i dette tilfellet fra Regnbuen skole i Lørenskog. Det ville det være viktig for meg å få bekreftet, slik at jeg kan være sikker på at alt dette er vurdert på en skikkelig og seriøs måte. Som sagt fikk ikke jeg muligheten til det, for jeg fikk dem ikke fra skolen, det var Sør-Afrika som var stedet.

Statsråd Jon Lilletun: Representanten Reikvam hadde venta at eg meir konkret skulle gå inn på ACE-pedagogikken. Det eg prøvde å gå inn på, er kva for premisser vi godkjenner private skular på, og kva som generelt er gjort i høve til desse skulane. Eg vil gjenta ein gong til presiseringa at desse skulane er godkjende som livssynsskular og ikkje som pedagogiske alternativ, og at dei er godkjende etter ein fagplan som er nøye gjennomgått. Så kan dei i den grad det er formålstenleg, bruke ACE sine prinsipp for å nå måla i den fagplanen dei er godkjende ut frå. Og då ville det vere heilt på tvers om vi gjekk inn og frå a til å analyserte det pedagogiske systemet som dei ikkje er godkjende på grunnlag av.

No har eg kanskje i motsetning til representanten Reikvam gjort den investeringa at eg har vore på besøk – så seint som i går – på ein slik skule, ikkje den som representanten Reikvam nemner, men ein annan skule som driv på dei fire første årstrinna etter desse prinsippa. Og eg må seie at så langt eit besøk rekk, var det ei interessant oppleving. For det er jo ikkje slik at det er plassering individuelt, utan å ta omsyn til både at ein skal arbeide i grupper og at ein skal arbeide med prosjekt. I ca. tredjedelen av tida har ein individuelt arbeid, og da bruker ein dette systemet for å få konsentrasjon. Vidare er det konkret gruppearbeid og konkret prosjektarbeid i dei to andre tredjedelane. Eg opplevde at barn i denne skulen var som barn flest, og eg opplevde – i eit miljø der det var foreldre til stades, det var lærarar til stades og det var born til stades – ein svært interessant samtale rundt dette. Eg vil ikkje her stå og seie at dette er eit pedagogisk system som eg ville anbefale, det er på ein måte ikkje det som er mi oppgåve heller. Men det eg vil melde tilbake, er at eg opplevde den skulen i realiteten annleis enn den er skildra, der ein høyrer at folk skal sitje kontinuerleg i båsar, isolert frå dei andre elevane og omverda. Så eg vil gje adressa til denne skulen, dei samankallar sikkert foreldra ein gong til, så Reikvam òg kan sleppe å reise til Sør-Afrika eller skrive til Sør-Afrika, men reise til ein skule her som driv samvitsfullt og bra, slik som eg opplevde det.

Grete Knudsen (A): Først en liten replikk til dette besøket fra statsråden. Vi vet vel litt om hvordan det er å

få besøk fra øvrigheten, som oftest fremviser man da gjerne ikke de dårlige sidene, men de bedre.

Vi opplever nå en bølge, spesielt innenfor dette området til ACE-pedagogikken, av en individualisert metode i undervisningen som er fremmed for det som har vært vanlig i det norske samfunnet og den norske skolen. Jeg opplever også at det har skjedd et linjeskifte i norsk utdanningspolitikk når statsråd Lilletun til de grader nærmest inspirerer til at det skal etableres egne skoler. I forrige uke så jeg at Indremisjonen ønsker at 18 av deres folkehøyskoler nå skal omgjøres til private videregående skoler. Til og med Kirkerådets tidligere leder uttrykte stor skepsis, men ikke statsråd Lilletun.

Når det gjelder måten tilskudd blir gitt på, viser jeg til at representanten Thorbjørn Jagland og jeg har levert inn et forslag om dette. Men når det gjelder selve prinsippene direkte for ACE-pedagogikken, må det være et ansvar for statsråden å se til at læreplanene oppfyller viktige prinsipper både for likestilling, hvordan vi lærer og eventuelle straffemetoder. Jeg mener det er helt selvfølgelig at det må være en del av det statsråden går inn i; nå står han faktisk her på talerstolen og sier at det ikke er et anliggende for ham. Han sier samtidig at barnet skal også sikres pedagogisk, kulturelt og sosialt for å kunne fungere i samfunnet senere, og da må det være visse rutiner for oppfølging og tilsyn. Statsråden skal stå her på Stortingets talerstol og si: Jeg kan garantere at de prinsippene som denne pedagogikken tufter på, er slik at jeg kan gå god for det. Vi vet at ved en del av de stedene hvor man nå har ACE-pedagogikken, har man sin egen kirke, sin egen skole, sitt eget nærmiljø, og da kan man jo stille spørsmål om hvor mange andre påvirkninger av det sosiale og kulturelle som statsråden her understreket var et utgangspunkt, faktisk blir oppfylt. Så spørsmålet er til syvende og sist hvordan statsråden skal følge opp overordnede prinsipper.

Ursula Evje (Frp): Jeg synes det er betimelig med den debatten representanten Reikvam har startet her i dag, men at han ikke engang har undersøkt hvor han får tak i metodeplanene, det er betenkelig. Hovedsenteret for ACE ligger i dag i Lewisville i Texas, og ikke i Sør-Afrika, og ved en henvendelse til Texas ville han fått det hele – antageligvis også på flere forskjellige språk. At han er bekymret, det kan jeg godt forstå, for denne formen for pedagogikk har jo ekspandert, ikke bare i den vestlige verden, men også i Øst-Europa og Russland, hvor det frem til 1992 var etablert så mye som 68 skoler, og den utviklingen fortsetter i rivende tempo.

Når det gjelder dette med straff, som Reikvam snakket om, snakket han om det som om straff var noe som kun skjedde i denne type skole, og det er ikke det. Jeg er fullstendig innforstått med at straff også foregår i den normale skolen, hvor enkeltelever kan isoleres fra gruppen og klassen for øvrig i skolesituasjonen og kanskje har en mye større psykisk belastning ved den type straff enn man har ved igjensetting. Når det gjelder organiseringen, er den klart forskjellig, ja, men neppe skadelig for eleven som sådan.

Jeg har tatt meg bryet med å innhente noen planer for å se på dette, og ut fra min forståelse bygger disse skole-

ne på fire grunnleggende prinsipper: foreldrene, eleven, altså individet, det grunnleggende, med opplæring, og trosaspektet. *Foreldrene* er de ansvarlige for barna; skolen er servicetilbudet. *Individet* hvert barn er et unikt individ og dermed forskjellig og må behandles som sådan. *Det grunnleggende* bygger på at skolen, normalskolen, de siste 20-30 årene har overtatt ansvaret for mange områder som naturlig hører inn under andre sfærer, noe som ofte synes å gå på bekostning av grunnleggende kunnskaper og ferdigheter hos barna. Alt dette ligger til grunn for denne type skole – kanskje ikke så veldig ulikt mye av det mange har sagt i denne sal før. Fagkretsene er stort sett like. Når det gjelder *trosaspektet*, kan dette diskuteres, men det er uansett foreldrenes rett og plikt til å ta ansvaret for egne barns opplæring som må tilgodeses. Og vi må ikke glemme at vi i vår vedtok sosiale og økonomiske menneskerettigheter som overordnet norsk lov.

Anne Brit Stråtveit (KrF): Representanten Reikvam starter sitt innlegg positivt, og sier at han tror Regjeringen behandler alle likt. Men senere sier han at etter hans vurdering burde ikke ACE-skoler godkjennes – dette er skoler godkjent på et religiøst grunnlag. Men selv om dette ikke er en generell debatt om private skoler, ligger det prinsipielle og ideologiske syn på privatskoler i bunnen også for denne debatten.

Foreldrenes rett til å velge undervisningsform for egne barn er viktig for Kristelig Folkeparti. Det er toleranse og solidaritet i praksis. Privatskoleloven har klare kriterier for godkjenning av og tilskudd til private skoler. Statsrådets svar i dag viser at også skoler som bygger på ACE-pedagogikk, må innrette seg etter en rekke krav som stilles fra departementets side, for å bli godkjent. Vi kan like det eller ikke like det – det vil gjerne være sterkere følelser og meninger i forhold til skoler som er godkjent på religiøst grunnlag, enn til skoler med alternativ pedagogikk. Godkjenningsreglene i privatskoleloven er derfor svært viktige, slik at dette ikke skal handle om synsing eller om anti-pati og sympati. Opplegget skal være vesensforskjellig fra den offentlige skolen. Vi skal ivareta de barn og foreldre som har et sterkt og engasjert forhold til sin tro og religion, og som ikke bare ønsker, men som det virkelig betyr noe for at det kan prege skolehverdagen og undervisningen på en helt annen måte enn i den offentlige skole. Det er viktig å ha respekt for en slik holdning. Og om vi ikke helt forstår eller har samme syn som de som ønsker dette, skal de kunne ha en alternativ skole.

ACE-skoler godkjennes etter samme regler som andre private skoler. Hvis det skal være konsekvens og likhet, må disse skolene kunne godkjennes på lik linje med andre skoler med alternativt livssynsgrunnlag når kravene er oppfylt. Det er viktig at Statens utdanningskontor fører godt tilsyn med alle de private skolene, også disse. Det skulle gjøre at vi ikke behøvde å ha en slik debatt som vi har i dag.

Inge Lønning (H): Det ideologiske spørsmål – som for øvrig har stor rekkevidde – som ligger under denne debatt, er spørsmålet om foreldrenes autoritet og samfunnets autoritet. Jeg synes svakheten ved interpellantens begrunnelse

for den interpellasjon han har reist, er at han i det hele tatt ikke går inn på dette fundamentale ideologiske spørsmål. Nærmere bestemt var det vel i interpellantens innlegg ingenting som viste at han eller SV i det hele tatt er interessert i foreldrenes stilling i dette bildet. Foreldreretten er i det tankeunivers som interpellanten rullet opp, praktisk talt ikke-eksisterende. I så fall er det klart at ethvert avveiningsproblem faller bort, for da er det jo til enhver tid et spørsmål om hva flertallet gjennom demokratiske beslutninger mener at foreldrene skal gjøre. Etter mitt skjønn er det et kjennetegn ved et kvalitativt demokrati at det ikke bare legges til grunn flertallsprinsippet, men at flertallet er innstilt på å respektere mindretallets eller mindretalletenes rettigheter. I denne sammenheng vil jeg for min del mene at den privatskoleloven vi har, representerer en prinsipielt sett riktig balansering av hensynet til minoritetenes rettigheter på den ene siden – hva enten de ønsker en annen pedagogikk, eller de ønsker et annet livssyn lagt til grunn for barnas oppdragelse – og flertallets rett til å fastsette det som skal være målet og planen for den offentlige skolen.

Jeg er enig med Arbeiderpartiet og SV i at det er ønskelig at vi i Norge har en offentlig skole som er god nok, og som er romslig nok, til at de fleste vil finne det naturlig, og foretrekke, å sende barna sine dit. Men jeg er grunnleggende uenig i det neste skritt, som jeg har følelsen av hele tiden ligger på lur, nemlig at hvis det er noen som ikke vil det, så skal de det, enten ved at man strammer inn lovgivningen og gjør det til en tvang, eller ved at man bruker økonomiske tvangsmidler – og det vil jo langt på vei ha det samme resultat, nemlig ved at man sier at de som tilhører minoriteten, skal vær så god være med på å finansiere den offentlige skolen i likhet med alle andre skattebetalere, men i tillegg skal de betale 100 pst. dersom de ønsker et alternativt opplegg for sine barn.

Jeg skulle ønske at interpellanten i sitt sluttinnlegg ville gjøre rede for hvilket syn på foreldreretten som ligger til grunn, for det enkle, ideologiske spørsmålet er jo: Er det foreldrene som har ansvaret for barnas oppvekst og som legger det oppdraget til den offentlige skolen eller til en privatskole? Eller er det samfunnet som pålegger foreldrene plikt til å sende barna sine hit eller dit?

Marit Tingelstad (Sp): La meg innlede med å si generelt at privatskoledebatten har fått mye oppmerksomhet det siste året. Men debatten har ikke alltid vært like nyanisert, og den problemstillingen som interpellanten reiser i dag, er både viktig og vanskelig. Jeg er enig med statsråden i at problemet befinner seg i spenningsfeltet mellom hensynet til den offentlige enhetsskolen og hensynet til den rett foreldrene har til å gi barna opplæring i egen tro.

Når en skole godkjennes etter privatskoleloven, vil den nettopp fordi dens målsettinger etter foreldrenes oppfatning ikke kan gjennomføres innen enhetsskolens rammer, ha et annet utgangspunkt enn idégrunnlaget til den offentlige skolen. Dette gjelder enten det er pedagogisk-metodiske prinsipper eller livssyn disse skolene bygger på. Men vi vet at departementet skal godkjenne læreplanene, og de kan sette vilkår for læremidler og undervisning. På denne måten sikrer vi at privatskolens un-

dervisning er i tråd med grunnleggende demokratiske verdier, som f.eks. en aktiv samfunnsdeltakelse, likestilling og det at undervisningen skal motvirke fordommer og diskriminering.

Vi har i dag et system hvor Statens utdanningskontor på vegne av departementet fører kontroll med at privatskolene etterlever loven på vilkår satt til driften av denne. Det er etter Senterpartiets mening viktig at departementet påser at denne kontrollen eller tilsynsfunksjonen virker etter hensikten, og at den skjer kontinuerlig. Etter å ha hørt Rolf Reikvams innlegg her i dag, tilsier det at denne kontrollen ikke må svekkes dersom troverdigheten til praktiseringen av privatskoleloven skal opprettholdes. Statsråden understreket for så vidt det i sitt innlegg.

Så litt mer generelt igjen: Jeg nevnte innledningsvis at debatten om privatskoler tidvis har vært lite nyansert. Med det mener jeg at representanter for Arbeiderpartiet og SV har fått det til å høres ut som om opprettelse av privatskoler gjennomgående er en trussel mot den offentlige enhetsskolen. Slik er det selvsagt ikke. Men Senterpartiet ser ikke en sterk vekst i antallet privatskoler som noe mål i seg selv. Når det er sagt, vil jeg likevel minne om at vektleggingen av estetikk og moderne pedagogikk i vår offentlige enhetsskole i stor grad har hentet inspirasjon fra friskolene Steinerskolen og Montessori-skolen.

I dag er det på grunn av den høye offentlige støttesatsen til disse skolene mulig for barn i så å si alle sosiale lag å gå på disse skolene. Dersom den offentlige støttesatsen reduseres så dramatisk som SV og Arbeiderpartiet foreslo i sine alternative budsjetter i fjor, vil privatskolen i stor grad bli en skole for barn til foreldre med god råd. En slik utvikling ser Senterpartiet som svært lite ønskelig.

Til slutt: Det har vært eksempler på at opprettelse av privatskoler, i hvert fall noen få steder, har ført til at den offentlige skolen på stedet har blitt nedlagt. Dette er meget uheldig. Derfor mener Senterpartiet at vi må vurdere om nedleggingstruede offentlige skoler kan sikres et økonomisk fundament dersom privatskoler opprettes på stedet.

Helene Falch Fladmark (V): Jeg har litt problemer med å forstå at SV, som ellers er et parti som kjemper for toleranse, viser så stort engasjement for å frata livssynsminoriteter, foreldre og barn, de rettigheter de har gjennom norsk lov og internasjonale avtaler. Toleranse handler om mer enn fine ord om kulturelt mangfold, og den settes på prøve når vi møter ytringer eller handlinger som strider mot vår egen overbevisning. Nettopp da settes toleransen på prøve.

I et liberalt demokrati kan vi ikke ha annerledes regler for katolikker eller menigheter i trosbevegelsen eller i forholdet kristne og muslimer. Riktignok legger Reikvam i dag større vekt på det pedagogiske opplegget i ACE-skolen, men som kjent er disse skolene godkjent som livssynsminoritetsskoler, og må behandles etter det prinsippet.

Venstre stoler på at departementet har behandlet søknaden fra både Regnbuen Kristne Fellesskap og Levende ord på reglementsmessig måte, og vi stoler på at Statens utdanningskontor gjør jobben sin med å følge opp disse skolene. På samme måte som alle friskoler i landet må

disse skolene gi barna en opplæring slik at de blir fordomsfrie, kunnskapsrike og sosiale borgere. Vi stoler på at de gjør det.

Tomas Norvoll (A): Representanten Reikvam har tatt opp en veldig spennende og veldig god interpellasjon. Interpellasjonsteksten var spennende og god, og innlegget var kreativt og godt og veldig konstruktivt, og jeg vil faktisk tro imøtekommende i forhold til den borgerlige siden, hvis en kan kalle den det.

Men Rolf Reikvam må være usedvanlig skuffet etter denne debatten. For her kan vi se at den borgerlige siden samlet er tverr og ikke vil diskutere de tingene som ligger i interpellasjonen. I stedet for å diskutere innholdet og godkjenningen av denne typen pedagogikk og skole, snakker de utelukkende om foreldreretten og om retten til å opprette private skoler. Den debatten har vi hatt hundre ganger før, og der er vi uenige. Vi mener at det skal kunne utvises skjønn, og at det ikke skal være en automatikk i at fordi en skole blir godkjent, så skal den ha penger. De borgerlige mener det motsatte. Men det var jo ikke det interpellanten Reikvam tok opp her i dag. Han ønsket å diskutere innholdet i et nytt skoleslag i Norge, og å få vite statsrådets syn på det.

For å gjøre dette litt enkelt: Når representanten Reikvam beskriver og kommer med påstander om hva slags straffemetoder som brukes i disse skolene – straffemetoder som jeg tror vi alle er enige om ikke er noe særlig, og som ikke bør finnes i norsk skole – kan ikke statsråden bare svare at dette ikke er hans ansvar, dette er ikke hans sak. Enten må han svare at han har sjekket dette og det er ikke sånn, slik at han kan berolige representanten med at det ikke er sånn, og derfor er det greit. Eller han må svare at han har sjekket dette og det er sånn, men at han synes det er greit og likevel har godkjent det. Eller han kan svare at han vet ikke, men siden det blir påstått, skal han sjekke det og melde tilbake. De tre utveiene har vært der. Han kan ikke bare svare at dette bryr han seg ikke om, dette er ikke hans sak.

Jeg er redd for at denne debatten i likhet med debatter vi har hatt tidligere, viser at det er bortimot umulig å ha en skikkelig diskusjon, en skikkelig debatt rundt dette med private skoler og utviklingen og tendensen der i Norge. Vi ser at statsråden med sine følgesvenner stuper på hodet i skyttergravene og ikke er interessert i å ha en kreativ dialog, men bare gjemmer seg bak begrepet foreldreretten.

Rolf Reikvam (SV): Jeg kan bekrefte at jeg er skuffet over denne debatten. Jeg hadde ventet at de som har hatt ordet, hadde gått litt mer inn på de påstandene som jeg kom med både i interpellasjonen og i innlegget mitt.

Faktum er at jeg ikke har gjort noe annet enn det statsråden har gjort. Jeg har gått inn og sett på læreplanene, jeg har sett på det denne skolen skal være. Som sagt har jeg ikke sett på de metodiske veiledningene. Det har heller ikke statsråden svart på om han har sett på. Det er mulig at jeg kunne ha fått dem i Texas, men da jeg ringte denne skolen, fikk jeg i allfall beskjed om at det var i

Sør-Afrika de var å finne. Så det var bakgrunnen. Jeg regner med at statsråden må kunne bekrefte her og nå om han har sett dem og gått igjennom dem. Det er viktig for meg, slik at jeg vet at de metodiske veiledningene som ikke jeg har sett, har han sett, og at de også er med i vurderingene. Men poenget mitt er at jeg ikke har gjort noe annet enn det statsråden har gjort. Han har gått inn på planene og sagt at vi godkjenner dem under de og de forutsetningene. Så sier jeg: Kjære statsråd, du skulle ha gått enda litt lenger og sagt at det også var de og de forutsetningene for å godkjenne dem. For meg er det det som skiller statsråden og meg i vurderingen av dette. Så å fremstille det som om jeg gjør noe annet enn det som han gjør, det er positivt galt. Vi gjør nøyaktig det samme, men jeg mener at han burde ha gått lenger og stilt strengere krav enn det han har gjort. Så det er ikke sant, det er iallfall ikke korrekt, når statsråden sier at det er ikke hans oppgave å gå inn og vurdere det faglige og det pedagogiske. For det har han aldri gjort, men konkludert med at vi godkjenner det under de og de og de forutsetningene.

Så til dette med privatskoler generelt. Jeg er enig med dem som sier at de ikke oppfatter privatskolene – 1,7 pst. av barn og unge går i privatskole – som en trussel mot den offentlige skole i dag. Det er ikke det som er poenget mitt. Men det er vår oppgave å påse at de privatskolene som vi godkjenner, og som vi gir 85 pst. statstilskudd, følger noen prinsipper som gjelder for utdanning og opplæring i dette samfunn. Det er det jeg har vært opptatt av. Det er det jeg har sagt at Stortinget bør drøfte på en litt mer seriøs måte enn å komme slengende med noen enkle påstander om at dette er et angrep på foreldreretten osv. Vi aksepterer fullt ut at foreldreretten ligger der. Vi er bundet av internasjonale konvensjoner, og det tar vi i SV på alvor. Men det er ikke dermed sagt at alle som søker enten på religiøst eller på pedagogisk grunnlag, automatisk bør få statsstøtte. Det mener statsråden også. Han mener også at de ikke automatisk skal få statsstøtte, for han stiller noen krav til dem. Jeg hadde også håpet at resten av forsamlingen var interessert i å diskutere hvor kravene og hvor grensene går. Det har de ikke vært interessert i, og det tar jeg til etterretning.

Statsråd Jon Lilletun: Eg kan ikkje sjå at eg på noko tidspunkt har kome med angrep eller påstandar i forhold til representanten Reikvam. Han har ikkje fått eit så utfyllande svar som han ynskte når det galdt å diskutere ACE-pedagogikk. Eg gav òg ei grunngeving for kvifor han ikkje har fått det: Skulen er godkjend som ein livssynsskule etter den paragrafen vi fylgjer.

Men det er ein ting som representanten Reikvam overser, og det er at i § 4 i privatskulelova står det at ein privatskule vert godkjend i forhold til ein læreplan, men utover det har privatskulen undervisningsfridom – altså er vi ikkje pålagde å bruke dei eller dei metodiske rettleiingane osv. Han har undervisningsfridom. Det er grunnen til at Steinerskulen kan drive som han gjer, både utan eksamen og utan den typen prøver som det er veldig mykje av i offentlege skular. Så om eg skulle fylgt logikken til representanten Reikvam, hadde eg gått på tvers av § 4

i privatskulelova. Altså: Ein privatskule skal prøvast mot læreplanen, og der er krava sette slik som vi sa.

Så seier representanten Grete Knudsen at eg må stå her og kunne garantere det som skjer i desse skulane. Nei, det eg garanterer, er at vi har ei seriøs behandling og stiller dei nødvendige føresetnadene for godkjenninga, og vi skal ha eit tilsyn i forhold til det. Men verken i offentleg skule eller i privat skule kan eg garantere at alt som skjer der, alltid er 100 pst. Det seier seg sjølv at det alltid vil kunne skje feil, men det skal ein ha eit system som fangar opp.

Eg vil til slutt òg seie at det er nok nødvendig å ta inn den dimensjonen som representanten Lønning tok inn i forhold til foreldreretten. For det er ikkje mogleg å diskutere desse sakene utan at ein er einig om kor balansepunktet skal ligge, om foreldre skal ha rett, slik privatskulelova seier, til å etablere skular og ha eit statstilskot som gjer at det vert eit likeverdig tilbod for alle, utan omsyn til inntekt. Det saknar nok eg òg.

Men elles vil eg slutte som eg begynte: Eg synest at representanten Reikvam hadde ein sakleg og god interpellasjon, sjølv om eg sakna enkelte element, som han også sakna det i mitt svar. Og det var så langt vi kom i dag.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 2 avsluttet.

Etter at det var ringt til votering i 5 minuttar, uttalte

presidenten: Den reglementsmessige tiden for formiddagens møte er snart omme. Presidenten foreslår at møtet forlenges til dagens kart er ferdigbehandlet. – Det anses vedtatt.

Vi går da til votering i sak nr. 1.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 24 forslag. Det er

- forslagene nr. 1 – 5, fra Sigvald Oppebøen Hansen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 6, fra Sigvald Oppebøen Hansen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 7 – 17, fra Ulf Erik Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 18 – 21 og 23, fra Ulf Erik Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 24 og 25, fra Rolf Reikvam på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Presidenten gjør oppmerksom på at et forslag fra Fremskrittspartiet ved en feil er oppført to ganger, som nr. 18 og 22. Forslag nr. 22 er derfor ikke framsatt.

Det vil da bli gitt anledning til stemmeforklaring.

Petter Løvik (H): Eg vil tilrå Høgres gruppe å stemme for alle dei forslaga der vi er medforslagsstillar, og i tillegg for forslag nr. 25, frå Sosialistisk Venstreparti, og for heile innstillinga med unntak av punkt IV, der vi går imot.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Eg vil tilrå Arbeiderpartiets gruppe å stemme for dei forslaga som me har

saman med Sosialistisk Venstreparti, og forslag nr. 6, frå Arbeiderpartiet. Elles stemmer me for forslag nr. 25, frå Sosialistisk Venstreparti, og for innstillinga.

Arne Lyngstad (KrF): Jeg vil tilrå Kristelig Folkepartis medlemmer og også Senterpartiets medlemmer – det nikkes her – å stemme for innstillingen, med unntak av VII. Videre vil vi støtte forslag nr. 25, fra Sosialistisk Venstreparti. De øvrige mindretallsforslag vil vi stemme imot.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til stemmeforklaring.

Det votes først over mindretallsforslagene og deretter over innstillingen. Vi begynner med minste fraksjons forslag.

Forslag nr. 24, fra Sosialistisk Venstreparti, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en sak for Stortinget der en foreslår en gradvis avvikling av systemet med individuelle karakterer. Som del av avviklingen bør det utprøves ulike former for vurdering av læringsarbeidet.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 6 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Forslag nr. 25, fra Sosialistisk Venstreparti, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at det kan etableres flere særløp for å ta vare på små fag, fag som har rekrutteringsproblem og utdanningsløp for ungdom som trenger en annen kombinasjon av praksis og teori for å nå frem til fagbrev/annen kompetanse.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti bifaltes enstemmig

Presidenten: Forslagene nr. 18-21 og 23, fra Fremskrittspartiet, tas opp til votering.

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere muligheten for å redusere omfanget av teori innen yrkesfag.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere muligheten for at en større del av opplæring innen yrkesfag kan overlates til næringslivet.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at man i det offentlige skoleverk øker bruken av straffelekse, igjen-sitting, og utvisning for kortere eller lengere perioder ved konstaterte tilfeller av uro, bråk, vandalisme, vold etc.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen iverksette konkrete tiltak for å gjennomføre obligatorisk innføring i folke-

skikk, respekt for liv, helse og andres eiendom, oppførsel og respekt for lærere og medelever.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen skille funksjonen utdannings- og yrkesveiledning fra annen veiledning (sosialrådgivning) på grunnskolens ungdomstrinn og i den videregående skole.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 87 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.42)

Presidenten: Forslagene nr. 7 og 8 og 10-17, fra Fremskrittspartiet og Høyre, tas opp til votering.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endret finansieringsmodell for driften av videregående skoler, slik at en større del av pengene følger eleven etter stykkprisprinsippet. Offentlige og private utdanningstilbud likestilles når det gjelder tilskudd til drift.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at offentlige videregående skoler blir selvstyrte enheter med egne driftsstyrer.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere en mulig endring av inntaksreglementet hvor man vektet de enkelte fag i forhold til relevans for den linje som s økes.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gjøre den skriftlige sidemålsopplæring i skolen valgfri.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa sjå til at det vert gjennomført eksamen i alle skriftlege fag og munnleg eksamen i minst eitt munnleg fag for alle elevar.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa opne for høve til å ta opp att eksamen i vidaregåande skule i alle fag der karakteren vert ståande på det endelege vitnemålet.»

Forslag nr. 14 lyder

«Stortinget ber Regjeringa sjå til at det vert lagt større vekt på yrkesretta teori og mindre vekt på allmennfagleg teori i yrkesutdanninga.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at karaktersystemet omarbeides slik at fagkarakterene baseres på mest mulig objektiv vurdering av faglig dyktighet/ferdighet, mens det innføres en egen karakter for flid.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa sikre at bedriftene sjølve får rett til å velje lærlingar, og at det igjen vert innført ei ordning med prøvetid for begge partar.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa fjerne 21-årsgrensa for å kunne teikne lærekontrakt med full opplæring i bedrift.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 73 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.34)

Presidenten: Forslag nr. 9, fra Fremskrittspartiet og Høyre, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag som vil sikre prinsippet om fritt skolevalg for elever i videregående skole.»

Venstre har varslet at de vil stemme for.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 69 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.59)

Presidenten: Forslag nr. 6, fra Arbeiderpartiet, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringa gjere ein samla revisjon av læreplanverket i samband med ny struktur på GK og VK1.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 66 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.22)

Presidenten: Når det gjelder forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, tar presidenten først opp forslag nr. 2, som under debatten er omgjort til oversendelsesforslag. Forslaget lyder i endret form:

«Regjeringa vert oppmoda om å fremje lovforslag om individuell rett til vidaregåande opplæring for vaksne som ikkje tidlegare har fått tilbod om, eller fått høve til å fullføre, vidaregåande opplæring/fagopplæring.»

Presidenten foreslår at forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Forslagene nr. 1, 3 og 4, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, tas opp til votering.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa forankre i læreplanane at elevar som tek vidaregåande opplæring med studiekompetanse som mål, skal få erfaring frå arbeidslivet i løpet av opplæringstida.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til å endre lærebokproduksjonen mer bort fra den læreplanstyrte boka og over til tematiske bøker.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa leggje fram ei vurdering av korleis dei private toppidrettsgymnasa og dei tilsvarande offentlege tilboda skal organiserast i framtida, samt ei vurdering av det økonomiske tilhøvet mellom toppidrettsgymnas og tilskotsordninga for tilsvarande tilbod i det offentlege, særskilt gjennom landslinesystemet.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 60 mot 46 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.11)

Presidenten: Forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringa om nødvendig leggje fram forslag om at Forsøksgymnaset kjem inn under landslineordninga.»

Venstre har varslet at de vil stemme for.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 50 mot 56 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.37)

Komiteen hadde innstillet:

I.

Stortinget ber Regjeringa etablere dei to nye grunnkursar, media/kommunikasjon og merkantile fag, frå hausten 2000.

II.

Stortinget ber Regjeringa ta initiativ til at det på bransjenivå blir definert kompetansenivå, med tilhøyrande kompetansebevis, for elevar og lærlingar som ikkje siktar mot fag- eller sveinebrev.

III.

Stortinget ber Regjeringa leggje fram forslag om endring i opplæringslova, slik at unge som har annan kompetanse (delkompetanse) som mål, kan teikne opplæringskontrakt.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

IV.

Stortinget ber Regjeringa leggje opp arbeidet med realkompetanse slik at retningslinene for dette og den tilpassa/avkorta vidaregåande opplæringa kan setjast i verk frå hausten 2000.

Presidenten: Høyre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 88 mot 15 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.25.)

Videre var innstillet:

V.

Stortinget ber Regjeringa setje i gang prøveprosjekt med å skilje rådgjevingsfunksjonen i ein sosialpedagogisk del og ein utdannings- og rettleiingsdel.

VI.

Stortinget ber Regjeringa arbeide vidare med styrking av rettleiingstenesta og ber om snarlege framlegg til tiltak.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

VII.

Stortinget ber Regjeringa vurdere om det let seg gjere å auke timetalet i kroppsøving i vidaregåande skule.

Presidenten: Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 72 mot 34 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.52)

Videre var innstillet:

VIII.

St.meld. nr. 32 (1998-99) – Videregående opplæring – vert lagd ved møteboka.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Under sak nr. 2 foreligger det ikke noe voteringstema.

S a k n r . 3

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 15.10.